

MB
140.091

VITKOVICS-KÓDEX
és
MISKOLCI TÖREDÉK
1525

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

VITKOVICS-KÓDEX

1525

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

RÉGI MAGYAR KÓDEXEK

12. szám

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

VITKOVICS-KÓDEX

1525

A NYELVEMLÉK
HASONMÁSA ÉS BETŰHŰ ÁTIRATA
BEVEZETÉSEL ÉS JEGYZETEKSEL

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

BUDAPEST
1991

AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
KÉZIRATTÁRÁNAK
Magy. Nyelvelmlék 10. jelzetű kódexéről készült

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
NYELVTUDOMÁNYI INTÉZETÉNEK NYELVTÖRTÉNETI ÉS
DIALEKTOLÓGIAI OSZTÁLYÁN

Az átiratot és a jegyzeteket készítette
PAPP ZSUZSANNA

A bevezetést írta
PUSZTAI ISTVÁN

A munkálatok az OTKA pályázatának keretében folytak
BENKÓ LORÁND akadémikus
vezetésével

HB 140.071

13.124

A fotómásolatok az Országos Széchényi Könyvtárban készültek

TARTALOM

Bevezetés	7
Szentírási idézetek lelőhelyei	21
Irodalomjegyzék	22
A könyvtári bejegyzések fényképei	23
A kódex hasonmása és betűhú átírata	53

BEVEZETÉS

1. Ebben a kötetben két XVI. századi kódexünket tesszük közzé. Az együttes közreadást az indokolja, hogy a kisebbik darab része a nagyobbknak (még a helyét is tudjuk benne). Hogy mégis e kötetben elkülönítve (sorozatunk egy-egy önálló számaként) jelennek meg, annak tudománytörténeti okai vannak. A Miskolci Töredék (ez a kisebbik darab) jóval később vált ismertté, mint a Vitkovics-kódex. Ez az oka annak, hogy a két kódex első és betűhű kiadásai egymástól elkülönítve jelentek meg (Nyelvemléktár. VII. és XIII. kötet), ennek megfelelően azóta számtalan tudományos munkában – bár összetartozásuk eddig is ismert volt – adataikat külön-külön néven és saját lapszámozásuk szerint használták fel. A két kódex együttes kezelését és néha összetartozásuk bizonyítását nem tette könnyebbé az a tény sem, hogy nem egy helyütt, hanem két különböző (mondhatjuk: egymástól távol eső) könyvtárban őrzik őket. Reméljük, hogy kiadványunk e téren is megkönnyíti a kutatók helyzetét anélkül, hogy az eddigi tudományos feldolgozások felhasználását zavarná, ugyanakkor lehetővé teszi, hogy a középkori magyar vallásos irodalom iránt érdeklődő szélesebb közönség egybefolyóan élvezhesse és tanulmányozhassa e művet, úgy ahogy azt 1525-ben valamely ferences szerzetesünk vagy klarissza apácánk tollából – unikum volta miatt – csak egy kisebb közösség ismerte meg.

2. A Vitkovics-kódexet az Országos Széchényi Könyvtár őrzi. Jelzete az előző kötéstábla belső oldalán levő ceruzával írt bejegyzés szerint: 8/Duod. Hung. Ez nyilván a régi jelzet, mert alatta áll az újabb: Magy. Nyelvemlék 10. Az új jelzet bejegyzője ehhez még hozzátette: „E munka másolatait l. a' m. n. Muzeum magyar kéziratái 470/Quart. Hung. sz. a.”

A ma díszítetlen sötétbarna bőrbe kötött könyvecske gerincén három mezőben arannyal nyomva ez áll: SZ. BONAVENTURA SZERZ. UJ REGULAJA 1525. VÍTKOVÍCS. A kötéstábla mérete 158 x 107 mm, a bekötött lapoké: 141 x 98 mm. Az frástükör mérete 105 x 60 mm a 77. és 91. lapon mérve. A kódex fóliói a jobb felső sarokban géppel vannak beszámozva (összesen 54). Ez a számozás azonban helytelen. A helyesen rendezett kézirat lapszámait (oldalszámait) valószínűleg VOLF GYÖRGY írta grafitceruzával a páratlan és páros lapok jobb, illetőleg bal alsó sarkába. A bejegyzés igen halvány, a fényképen alig érzékelhető.

Az eredeti manuscriptumhoz, melynek fényképét e kiadásunkban közöljük, a legutolsó bekötés alkalmával (1852.) elől és hátul 6-6 fóliót tettek hozzá – nyilván a gerinc vastagítása céljából. Az utólag hozzákötött fóliókon kódexünk nemzeti könyvtári életét érintő fontos bejegyzések vannak. Az első fólió hátlapján ez a tintával írt bejegyzés olvasható: „Jankowich Miklós első gyűjteményéből. Kötetlen lévén 1852-ki Februarban bekötetett. Mátray Gábor.” A második fólió előlapján ugyancsak Mátray Gábor kézírásában ezt olvassuk: „Uj szerzeteseknek regulája Szent Bonaventura szerint 1525. Felfedezte Vitkovics Mihály Egerben 1803.” A harmadik fólió előlapján kezdődik és a 4. fólió előlapján végződik a következő bejegyzés: „Vitkovics-codex. MS. Hung. Saec. XVI (1525) fol. 54 in 12°. Lefírta és kiadta Volf György a régi magyar Nyelvemlékek VII. kötetében. E kiadáshoz készült bevezető ismertetésében a következőket írja: »A codexnek csak 1. és 47-54 levele van a raga helyén ... Az eredeti 2-36. levél most tehát 12-46., az eredeti 37. most 2., az eredeti 38-45. most 4-11., az eredeti 46. most 3. levél.« (Nyelvemléktár. VII köt. XLIV. lap.) E megjegyzéshez vesd össze a kézirat utolsó levelét követő üres lap jegyzetét, mely szintén Volf György kezétől való. Ez a jegyzet a következő: »A leveleknek így kellene egymásra következniök: 1. 12-46. 2. 4-11. 3. 47-54. A természetes rendnek az utolsó bekötés alkalmával kellett megzavarodnia, mivel az e kézirat Egerben létekor készült másolat (470. Quart. Hung.) még semmi fölcserelésről nem tud. Volf György. – Az eredetileg 2-36. levél most hátra van vetve 12-46.-nak, a 37ik előre került 2-nak, a 38-45-ből 4-11 lett, a 46. most 3. Csak az 1. és a 47-54 van rendben. A hiba onnét van, hogy az 5. ternió mely mint a többi is 10 levélből áll, az 1 ternió 1 és 2. levele közé

jutott, s hogy magának az 5. terniónak is 10. levele másodiknak került. Két ternió, a 4. és 6. csonka, amannak hiányzik 1. 2. 9. és 10., emennek 1. és 10. levele. Volf György.« Miután a czeruzával írt sorok a kézirat állapotának leírásához szükségesek s könnyen eltörölődhetnek, tanácsosnak látszott azokat az előbbi leírás kiegészítésére és megerősítésére ide lemásolni. Bp. 1896. apr. 14. Dr. Erdélyi Pál könyvtári segédőr.»

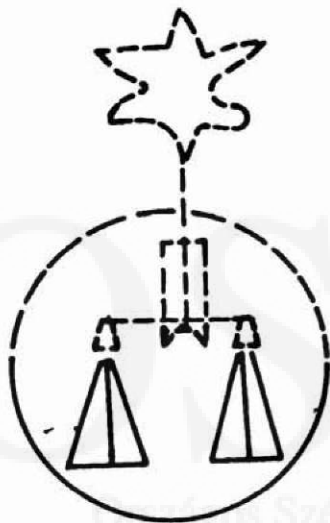
A fentiekén kívül könyvtárosi bejegyzés még az 5., utólag hozzákötött fólió előlapján akad: Vitkovics-codex (czeruzával írva).

A meglehetősen nehézkes előadásból az derül ki, hogy a kódex 1852. évi bekötése során a könyvkötő összezavarta az ívkezteket (terniókat). Ezt a zavart állapotot véve helyesnek, ütötte be valaki géppel a fényképen jól látható fóliószámokat a jobb felső sarokba. Mi a kiadványunkban természetesen a VOLF GYÖRGYTŐL megállapított helyes lapszámok rendjében közöljük a fényképeket és az átiratot.

A kódex eredetileg legalább 6 ternióból (egy ternió = 10 levél) állhatott. Arra a megkötésre, hogy „legalább”, azért van szükség, mert az utolsó lap alján új címfelirat jelenik meg (Szent Brigitta tizenöt imájának közlését jelentve be), amelynek terjedelmes szövege valószínűleg egy újabb (immár a 7.) ternióra került. Ez azonban nem maradt ránk. A megmaradt 6 ternió (eredetileg 60 levél) közül a 4. ternió és a 6. ternió hiányos. Az előbbinek két első és két utolsó levele (a mai 60. és 72. lapot követőleg), az utóbbinak az első és utolsó levele (a mai 92. és 108. lapot követőleg) kiesett. A 6 terniós (összesen 60 leveles) kódexmaradványból tehát 6 levél hiányzik. Ezért az utolsó fóliószám 54. A 4. ternió végén (a mai 72. lap után) nemcsak két levél a hiány. Hiányzik ott még egy teljes ternió is. Ez azonban megvan, csak éppen elszabadulván eredeti helyétől, ma Miskolci Töredék néven ismert a tudományos világ előtt. Meg kell itt jegyeznünk, hogy a Miskolci Töredék ma már nem tesz ki egy terniót, mert ennek is hiányzik a két első és két utolsó levele.

Kódexünk külalakjának ismertetését folytatva szót kell ejtenünk a felhasznált papír vízjeléről is. Vízjel nyomai látszanak a 11., 17., 19., 27., 51., 57., 59., 79. és 81. lapon, mindig a felső lapszálon és érintve a hajlatot (tehát páratlan lapokon a bal felső sarokban). Mindegyik vízjel félbe van vágva, és a félbevágott nyomnak is legalább a felét az írás takarja. Alapos vizsgálódás után 40–42 mm átmérőjű körben

két darab három szálon függő lapos mérlegserpenyőt sejthetünk, semmiképpen nem vehetjük ki azonban a mérleg karját, nyelvét és a tejetén (tehát a kívül) levő keresztet vagy csillagot. Kivehetők azonban ezek – ha bizonytalanul is – az egykor kódexünkéből kiszakadt Miskolci Töredék 11. lapján, ahol viszont a mérleg serpenyője hiányzik. Összerakva most már a vízjelek látható, illetőleg sejthető részeit, a következő ábrához jutunk. (A szaggatott vonallal rajzolt rész a Miskolci Töredékből való.)

Mérlegünk PICCARD (Wasserzeichen. Waage. Stuttgart, 1978.) egyik ábrájával sem látszik egyezni. A mérleges vízjelű papírok hozzánk Itáliából érkezhettek (PICCARD i. m. 11; BRIQUET, Les filigranes. I, 178).

Ami határozottan állítható: a papír bordái vertikálisan helyezkednek el, távolságuk 30 mm. Ugyanezt tapasztaljuk a Miskolci Töredékben is. A két kézirat egykori összetartozása tehát a papír azonosságával is bizonyítható.

Az írástükrő méretadatait már megadtuk. Ehhez még annyit, hogy az írástükrőt a scriptoriumban két, tintával húzott függőleges

párhuzamossal kijelölték, majd a sorokat is bevonalták. Minden lapon 16 beírt sor van. Az eredetileg sötét tinta mára barnára fakult, a címrészhez, színezéshez használt rubrum és zöld azonban ma is élénk.

Az első lap meglehetősen kopott, és nedvesség is érte. Kisebbs-nagyobb mértékben nedvesedés nyomai érzékelhetők még egyebütt is, de főleg a 93–103. lapokon. A nedvesedés azonban az olvasást nem nehezíti.

A kódex eredeti szövegét egyetlen kéz írta (ugyanaz, amely a Miskolci Töredékét), s valószínűleg ugyanez a kéz színezte is. Írását gothica cursivának minősíthetjük (vö. MEZEY LÁSZLÓ, Paleográfia. Bp.,

1962. 69–74). Régebbi minősítése rideg barátgót (VOLF GYÖRGY i. m. XLII. l.). A gondos, egyenletes írás kizárja azt a lehetőséget, hogy a fordító (mert a tartalomtól világos, hogy fordított szöveggel van dolgunk) keze írását sejtjük a kódexben. Másolásról lehet szó itt is, mint annyi sok késő középkori magyar kódexünkben.

A kódex eredeti szövegében egykorú idegen beavatkozást csak három lapon feltételezünk (55/5, 72/16, 99/5, 11, 14). Ezek nemcsak bizonytalanok, de jelentéktelenek is.

Későbbi, de a kódex múzeumi elhelyezése előtti idegen kéztől eredő írás van mindjárt az 1. lap elején: „Sunt folia 54.” Ez máig is feketének tűnő tintával van írva, nem úgy, mint az alatta újabb kori kék tintával írt olvashatatlan szó. Ez mindenesetre könyvtárosi bejegyzésnek tűnik. Talán akkor került bele, amikor (mintegy 3 évtizedig) Jankovich Miklós gyűjteményében volt a kódex.

Még korábbi, de semmi esetre sem egykorú kéztől való a másik két, barnára fakult tintával írt bejegyzés. Az első a 4. lapon van. Itt három sort (9–11) húzott alá valaki, és a lap bal margójára rajzolt rámutató jobb kéz fölé ezt írta: *Def. Orac.* (feloldva: *Definitio orationis*). És csakugyan az aláhúzott sorokban Szent Gergely imameghatározásával találkozunk. A második lapszéli bejegyzés ugyanettől a kéztől való az 53. lap jobb margóján, illetőleg alsó szélén (itt azonban fejtetőre állítva). A jobb margóra ezt írta az ismeretlen: „*Prob Omnia si perdas famam reservare memento. O.*” Alul pedig fejtetőre állítva ez áll: „*O! mihi si liceret tecum consummere noctem Oscula Centi tibi Elisabeta Darem.*”

VOLF GYÖRGY a bejegyzés első szavát *Praeb*-nek olvassa (i. m. XLV. l.). Valójában ez *Prob* (feloldva: *Probatio calami*; vö. ugyanettől a kéztől a Miskolci Töredék 5. lapjának jobb margóján: *Probatio Calami*).

A *Prob* szót követő proverbium (*Omnia si perdas ...*) nyomára MARGALITS EDÉNÉL akadunk. Tőle tudjuk, hogy bejegyzőnk a *servare* szót megtoldotta, s ezzel az eredeti hexametert elrontotta (*Florilegium proverbiorum universae latinitatis ... Bp., 1895. 35; vö. még WALTHER, HANS, Proverbia sententiaeque latinitatis medii aevi. Göttingen, 1965. 20063. sz. a., majd ennek 1983. évi kiadásában 39243b3 sz. a.*)

A fejtetőre állított bejegyzés hibátlan disztichonnak tűnik, de ennek forrását nem sikerült feltárunk. Sem VOLF GYÖRGY, sem mások

nem utalnak e bejegyzés profán tartalmára. Mivel ugyanaz a kéz a 4. lapon Szent Gergely imadefiníciójára hívta fel a figyelmet – a bejegyzés sikamlós tartalma ellenére – egyházi személyt kell az ismeretlen bejegyzőben sejtünk.

Késői, idegen kéztől, de 1803 előtről valók még a következők is: a 20. lap alján egy félbevágott *N* vagy *M* maradványa, a 21. lap alján egy kettős *M* (talán az egykori tulajdonos monogramja) és a 40. lap alján egy félbevágott nyolcasnak tűnő hurok látható.

3. Kódexünk 1803 (ekkor fedezte fel Vitkovics Mihály) előtti életében elég sok a homály.

Azt, hogy mikor keletkezett, nem kell találgatnunk, mert a másoló a Minden órákra való isteni gondolat című fejezet utolsó ájtatossága után (103/7–8) bejegyezte az írás keltét: *Vzoges zent peter napjan* 1.5.2.5. Üszögös Szent Péter napját február 22-én üli az egyház (vö. CSEFKÓ GYULA, Üszögös Szent Péter: NNy. VI [1934.], 17 és BÁLINT SÁNDOR, Ünnepi kalendárium. I. Bp., 1977. 226–7).

Hogy a kódex kiknek volt szánva, az kikövetkeztethető. A kézirat legnagyobb szövegegysége (1–72) a Szent Bonaventura munkái között számon tartott Regula novitiorum (Sancti Bonaventurae opera. Moguntiae, 1609. Tomus VII, 623–9; könnyebben hozzáférhető kiadása: S. Bonaventurae opuscula. Romae, 1726. 171–99) fordítása. Szent Bonaventura e művét férfi szerzeteseknek írta, de a mi szövegünkben a *fiam* szó helyén mindig *leányom* szerepel megszólításként. Egy helyütt tévedett a másoló (75/14): *fjam*-ot írt, s bár ezt nem törölte, fölibe írta rubrummal: *leányom*.

Ennyiből már szabad azt a következtetést levonnunk, hogy a kódex a ferences rend női ága számára átalakított fordítás ki tudja hanyadik másolata. Az bizonytalan, hogy klarisszák vagy harmadrendiek voltak-e az eredeti tulajdonosok, férfi volt-e a másoló vagy nő, és arra sincs adatunk, hogy melyik kolostorban, melyik kolostor számára másolták.

Ezeket a kérdéseket az eddigi kutatók sem kerülték meg, de bizonyosságra nem jutottak. Az, hogy a Vitkovics-kódex (s vele a Miskolci Töredék) ferences apácák számára készült, eddig sem volt vitás. VOLF GYÖRGY klarissza apácákra gondolt, másolóját is annak vélte (Nytár. VII, XLV. l.; uo. XIII, XXIX. l.). Nézetét sokan elfogadták, míg TIMÁR KÁLMÁN némi bizonyítékot talált arra, hogy harmadrendi

sororok voltak az első tulajdonosok. Figyelt arra, hogy a Teleki-kódex egyik írója (Sepsiszentgyörgyi Ferenc) Szent Bonaventura nyomán állított össze szerzetesi életszabályokat a marosvásárhelyi harmadrendi apácák részére (kiadása: Nyár. XII, 400–3), és ezek a szabályok tartalmilag érintkeznek a Vitkovics-kódex reguláival. Mint mondja: „Bajos eldönteni, vajon a Vitkovics-kódex klarisszák vagy harmadrendi apácák számára készült-e” (ItK. XXXVII [1927.], 212). Talán éppen az ő nyomán HORVÁTH JÁNOS nem zárja ki, hogy esetünkben a beginák tulajdonáról van szó (IrművKezd. 1944. 146).

Ami kódexünk 1526 utáni sorsát illeti, meg kell elégednünk azzal, hogy TIMÁR KÁLMÁN szerint a legtöbb klarissza kódex az óbudai kolostor részére készült (TIMÁR: i. h. 67), s ha a mienk is, akkor osztozott azok sorsában: Pozsonyba került. Innen vihette magával Kuthy Klára pesti apátnő a Vitkovics-kódexet Egerbe (SZABÓ DÉNES, Guarý-kódex. CodHung. III. Bp., 1944. XIX. l.; NÉMETHY LAJOS, Adatok Árpádházi Boldog Margit ereklyéinek történetéhez. Bp., 1884. 200–3, 221, 232), ahol a mi kódexünk 1803-ban eleddig nem tisztázott módon Vitkovics Mihály tulajdonába került.

4. A kódex vándorútja tehát 1526 és 1803 között eléggé bizonytalanul vázolható. 1803-tól azonban sorsát ismerjük.

A kódex felfedezője Vitkovics Mihály volt, ki emlékezete szerint 1803-ban Egerben egy ismerlentől kapta azt ajándékba.

A kézirat első ismertetője HORVÁT ISTVÁN (TudGyűjt. XX [1836.], XI, 91–4) a felfedezés rejtélyes körülményeire nem utalva dolgozatát azzal kezdi, hogy kódexünkről (és a Kazinczy-kódexről) már 1803-ban értesítést kapott magától Vitkovics Mihálytól, aki a két kéziratból hosszabb töredékek másolatát is megküldte neki. Tőle tudjuk azt is, hogy 1804-ben a két kódexet Mészáros György egri egyházi lemásolta, és a másolatokat Révai Miklós kapta meg (a mi kódexünk másolatát, mint már említettük, ma az OSZK-ban 470 Quart. Hung. sz. alatt őrzik).

Ismertetőjében közli, hogy a Vitkovics-kódex Szent Bonaventura Regula novitiorumának fordítását és Jézus utolsó 7 igéjét tartalmazza. Nem említi azonban a közöttük helyet foglaló hórás ájtatosságot és Szent Brigitta tizenöt imájának az utolsó oldalon levő címét. Tudta mindenesetre, hogy a regulák itteni fordítása a latin eredetitől eltér.

rőleg apácáknak volt szánva. Dolgozatához mellékeli az első levél előoldalának betűhű átiratát, valamint latinját. HORVÁT ISTVÁN azt sem felejtí el megemlíteni, hogy a kódex Jankovich Miklós birtokából került a Nemzeti Múzeumba 1836-ban.

Ehhez hozzátehetjük, hogy Jankovich Miklós valószínűleg 1804-ben kapta meg a kódexet Vitkovics Mihálytól, miután Mészáros György már befejezte a másolás munkáját. A gondos másolótól értesülünk arról, hogy a kódex hiányzó oldalai 1804-ben (akkor még Egerben) sem voltak a helyükön. A 27. lapon ezt jegyzi meg: „In originali Manuscripto desunt Folia 2” (a 33. lapon ugyancsak két fóliót, a 40. lapon egy fóliót hiányol). A másolat ezen túlmenően azt is igazolja, hogy a kódex levelei akkor még nem voltak összekeverve.

1851-ben kódexünk TOLDY FERENC felsorolásában már Vitkovics-kódex néven szerepel (A magyar nemzeti irodalom története. Pest, 1851. többször). A Vitkovics-kódex könyvtári történetének fontos állomása a bekötés, melynek során az ívkötegek rendje összezavarodott. Ezt az állapotot tükrözi Gyurikovics Istvánnak a Magyar Tudományos Akadémia részére 1854-ben készített másolata is. Az eredeti rendet VOLF GYÖRGY állította helyre. Hogy hogyan, azt két helyen is elmondja (először a bekötött kódexhez fűzött lapon, másodsor a Nytár. VII, XLIV. lapján; mindkettőről volt már szó).

A Vitkovics-kódex betűhű átiratának első és máig egyetlen közzétetője VOLF GYÖRGY (Nytár. VII, 289–315). Hasonmást HORVÁT ISTVÁN az 1. lapról (i. h.), ZOLNAI GYULA pedig a 3. lapról adott (Nyelvméleink a könyvnyomtatás koráig. Bp., 1894. 233–6). Egyébként mindkettőnél van némi átirati minta is.

1882-ben a közönség is megismerhette a Vitkovics-kódexet az éppen akkor felfedezett Miskolci Töredékekkel együtt a könyvkiállításon. Róluk ismertetőt akkor VOLF GYÖRGY írt (Kalauz az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum részéről rendezett könyvkiállításhoz. Bp., 1881. 29–30).

5. Átiratunk a kézirat betűhű tükröztetésére törekszik. A betűváriánsokat nem jelöljük, ha azoknak hangmegkülönböztető szerepük nincs. Megmaradtunk azonban az *i* és *í*, valamint az *y* és *ý* megkülönböztetésénél, mert érinti azt az eddig is követett szabályunkat, hogy

a mellékjeleket átíratunkban pontosan visszaadjuk még akkor is, ha funkciójuk nincs vagy bizonytalan.

Másolónk ma már nem használt vagy a maitól eltérő hangértékben (is) használt betűi a következők:

Betű Hang

a = *a, á*
aa = *á* (kétszer)
c = *c, k*
cz = *c*
l = *cs*
e = *e, é*
ę = *e*
ee = *e* (egyszer), *é* (egyszer)
g = *g, gy*
ġ = *g, gy*
i = *i, í, j*
l = *l, ly*
l' = *ly*
n = *n, ny*

Betű Hang

ń = *ny*
o = *o, ó, ő, ő*
oo = *ó*
o = *o, ó, ő, ő*
oo = *o, ó, ő, ő*
s = *s, sz, zs*
t' = *ty*
u = *u, ú, ű, ű, v*
ú = *u, ű, ű*
v = *u, ú, v*
ú = *ú, ű*
y = *i, j*
z = *sz, z*

A betűjelek közé kell sorolnunk a hiányjelet is, mely sokszor áll *j* hang helyén (pl. 12/12: *ńa'asagonc*, 78/7: *iff'ú*, 79/10: *pelda'a* stb.).

A táblázathoz némi kiegészítést kell fűznünk. Az alulfarkas *ę* egy alkalommal két különjelet *ee* helyén áll (15/13: *ęęęęęę* olv. teen-dönk), az *y* pedig az *i* és *j* hangon kívül két különjelet *ü*-t is jelöl (76/9: *baraty*s olv. baráti is, 94/6, 12: *mýs* olv. mi is).

A scriptor helyesírását az *o, ő, u, ű* hangok következetlen jelölése jellemzi. Az *ű* hangot másolónk mellékjel nélkül *u*-val is jelöli (pl. 12/15: *zukseęę*, ez lehet feledékenység), ugyanakkor az *u*-t *ű*-vel is (pl. 4/15: *űűűű*, 33/6: *bűdosasaua*l, 44/12: *műnkalkotta*l, 45/12: *űűűű*an). Ez utóbbi gyakorisága, valamint az a tény, hogy az alulfarkas *o* csaknem annyiszor áll *ő* hang helyén, mint *o* hang helyén (pl. 48/2: *bor*t, 48/4: *bęęę* 'Wein', 16/4: *yooc*, 15/9: *ięęę* 'jók') kérdésessé teszi a mellékjel funkcióját, legalábbis az ezzel jelölt *o*-k és *u*-k esetében. Kő-

vetkezetességet tapasztalunk viszont abban, hogy a főnévi igenév képzőjében mindig palatális nazálist jelöl (pl. VitkK. 2/8: *epihietni*, 2/13: *imatkozni*). Az itt kiemelt következetlenség, illetőleg következetesség a Miskolci Töredék helyesírásában is megfigyelhető.

A Vitkovics-kódex (és a Miskolci Töredék) jelölésrendszerével KNIEZSA után alaposabban FARKAS VILMOS foglalkozott (Helyesírásunk hangjelölés-rendszerének története. Bp., 1971. NytudÉrt. 74. sz. 19, 20, 34). Dolgozatának tanulmányozása még inkább erősíti azt a meggyőződésünket, hogy a két nyelvemlék azonos kéztől való.

A tagolójelek közül másolónk hármát használ: a ¶ alakú jelet, a nem sor alá futó meglehetősen magas vesszőt, valamint a kérdőjelet.

A ¶ alakú jel jobbra címek előtt vagy fontosabb (szakaszkezdő) mondatok élén áll. A vesszők sokszor sem mondatokhoz, sem szövegmokhoz nem köthetők. A kérdőjel viszont kérdőmondatokhoz tapad (19/5, 75/1).

A tagolást illetően némi szabályszerűség megfigyelhető: az új mondanivalót (mondatot?) általában nagybetűvel kezdi a másoló.

A sorvégi elválasztás jele a = (egyenlőségi jel). Ez néha kettőspontnak is felfogható. Mi ezt a mai kiskötőjelben egységesítettük.

Feltűnő, hogy másolónk nem él a többi kódexünkben meglehetősen következetesen alkalmazott rövidítésekkel. Kivétel a *capitulum* szó (2/10, 23/15, 37/2, 61/11), amelyet mi feloldva (a hiányzó betűket kurziválva) adunk vissza, és az *etc* jele (pl. 2/9, 87/7). Hogy a másolt szövegben voltak jelölt rövidítések (betűkihagyások), arra mi az ilyesfajta helyesírási hibákból következtetünk: 20/7: *ezekepen*, 66/13: *isterol* stb. Az is lehetséges persze, hogy tudatosan került a rövidítéseket. Ezt a gyanúkat az táplálja, hogy Jézus Krisztus neve mindig kifíra szerepel (kivétel csak a Miskolci Töredékben akad, ott is csak egyszer: 8/7: *ihūs*).

Átíratunkban a színes tintával írt, rajzolt, áthúzott, aláhúzott vagy színes tintával szándékosan érintett betűket, tagolójeleket és elválasztójeleket félkövérrrel szedettük. Arra ez a jelölési mód természetesen nem ad választ, hogy milyen színű volt az éppen használt tinta. Másolónk díszítésre, kiemelésre hol vörös, hol zöld tintát használt. Mivel a tömeges előfordulás miatt lapalji jegyzetben ezt nem magyarázhatjuk, összefoglalólag megemlíjtjük, hogy kizárólag zöld színnel összesen 11 lapon (3, 4, 5, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 41, 60), zölddel és vörössel

együtt 5 lapon (1, 2, 40, 50, 67) találkozunk, a többi 92 lapon csak vörös színezés akad.

Kérdés, hogy a színezés nem más kéztől való-e. Úgy tűnik, hogy nem. Az eredetileg is vörössel írt címek (pl. 1/1–3) betűinek ductusa nem tér el a barna tintával írt (s utólag színessel aláhúzott) címek (pl. 73/3–4) ductusától, és ezek ductusa együtt sem a törzsszöveget másoló kezétől. Még az iniciálékat sem kell más kéznek tulajdonítanunk: oly egyszerűek, hogy aligha kellett hozzájuk specialista.

Átiratunkban a színes betűket jelző félkövér szedésen kívül még egy szerkesztői jellel élünk. A törölt betűket (szövegelemeket) csúcsos zárójelbe tesszük. Ha azok nem ismerhetők fel, akkor helyüket kipontozzuk (pl. <·>). Az utólagos betoldásokra, javítgatásokra a lap alján részletes magyarázatot adunk.

A hasonmáson sok zavaró pont (tollpercenet, piszokfolt vagy a papír érdességének fényképi nyoma) látszik. Ezeket, nem lévén jelek, átiratunkban nem közöljük, s rájuk – egy-két kivételtől eltekintve – megjegyzést nem teszünk. A másoló jelei közül a betoldó- (helyre utaló) jeleket az átiratban nem közöljük, de rájuk lapalji jegyzetben mindig felhívjuk a figyelmet.

6. A Vitkovics-kódex három nagyobb és egy csonka szövegegységet tartalmaz (az utolsónak csak a címe van meg):

1. „... vñh zerzeteseknec Regulaia” (1–72)
2. Minden órákra való isteni gondolat (73–103)
3. „... mù vrõnc iesus cristusnac a kerezt’ fan valo vtõlso zauarõl valo aihtatos imalag” (103–8)
4. „Zent Brigida azon’ koñueben vğ vağõn meg iruan” (108)

Az elsőrõl már említettük, hogy az nem egyéb, mint Szent Bonaventura Regula novitiorumának a fordítása még akkor is, ha az a latin szöveggel nem mindenben egyezik. Hogy kódexünknek ez a forrása, tudta már HORVÁT ISTVÁN is (i. h. 92), de õ nem vette észre, hogy a 72. lapon túli rész már nem tartozik a regulákhoz (a tõle használt kiadás saját megjelõlése szerint: S. Bonaventurae Opera. Lugduni, 1668. Fol. Tomo VII. pag. 613 seqq). Számunkra egy késõbbi kiadás volt hozzáférhetõ: S. Bonaventurae ... praestantissima opuscula ... Romae, 1726. 171–99. Ennek tükrében vizsgáltuk meg a kódexünkben lévõ fordítást.

Vizsgálatunk eredményét így foglalhatjuk össze: kódexünk fordítása jól egyezik a latin szöveggel az 1–21., 24., és a 32–72. lapokon. A 22. és 23. lapon lévő magyar szövegnek nincs latin megfelelője, a 25–31. lapok magyar szövege pedig csak tartalmilag egyezik a latinnal. Vagyis a 72 lapra terjedő regulához 63 lapnyi latin szövegünk van. A 25–31. lapok eltérő voltának oka az, hogy kódexünk női szerzeteseknek volt szánva, ezért inkább a nők szokásos vétkeivel foglalkozik, nem úgy, mint a Sz. Bonaventurának tulajdonított eredeti fogalmazvány (SZAKÁCS BÉLA, A Vitkovics-codex nyelvi sajátosságai. Győr, 1898. 4.).

A fordítás egyébként hiányos, mert az eredeti szöveg Praefatiunculájának csak a felét adja (1–2), utána kihagyja a latinban I. fejezetnek jelzett részt (De officio), és azonnal a latinban II. fejezetként jelölt De oratione című rész fordításával folytatja, azt tüntetve fel I. capitulumnak (2). Kódexünk a 72. lapon a X. De tentatione című fejezet fordításával végez, és a 73. lapon már más szövegegység következik. Meg kell jegyeznünk, hogy a latinban a X. fejezetet még 5 fejezet követi. Ha ezek is megvoltak egykor, akkor itt a két levélen kívül (erről már szóltunk) egy egész ternió hiányával számolhatunk. Ezután a hiányzó ternió után következhetett az ugyancsak hiányos Miskolci Töredék.

De mást is kikövetkeztethetünk. Mivel kódexünk a 61. lapon „Az tiztessegről” című fejezetet a latin eredetivel egyezően számozza (IX.), valahol vissza kellett hoznia a kihagyott eredeti I. fejezetet. Ennek a helye pedig a 60. lap után hiányzó 4 levélben lehetett, ahol először folytatódott a VI. (eredetileg VII. De dormitione) fejezet második fele, ezt követte a kihagyott eredeti I. fejezet (De officio) teljes egészében, majd a most már valószínűleg helyesen számozott és a 61. lapon befejezett VIII. De otiositate fugienda című fejezet eleje.

„Az comonicalasról” szóló regula egy részének (37–43) fordítása megvan az Érsekújvári Kódexben is (166–8), mégpedig önálló imádságként (ti. amen-nel végződik). A fordítás azonban független a Vitkovics-kódexétől. Teljesen bizonyos, hogy más fordító műve.

Regulafordítás sok kódexünkben akad ezen kívül is. Ezek közül csak a Teleki-kódex 366–74. lapjain lévő Harmad szerzetbéli hűgoknak regulája Szent Bonaventura mondása szerint címűt emeljük ki. Ebben ismerősnek tűnik néhány mondat (bár egyik sem egyezik). A távolinak

tűnő rokonságot a szerző nevének felemlítése is igazolja (vö. TIMÁR: i. h. 212).

Kódexünk második szövegegységének (73–103) magunk voltunk kénytelenek címet adni (Minden órákra való isteni gondolat), mivel ennek az ájtatosságnak az eleje hiányzik. Részletesen beszéltünk már a 72. lapot követő hiányról, és azt is említettük, hogy ide illik (tehát kódexünk 73. lapja elé) a Miskolci Töredék. Mivel azonban ez utóbbi is hiányos, nem tudjuk, hogy milyen címet írt ezen a helyen a scriptor. Annyi bizonyos, hogy órás ájtatosságról van szó, olyanról, amely nem ritka kódexeinkben. PUSCH ÖDÖN ide vonja az Érsekújvári Kódex (25–64) hasonló tárgyú, a mi szövegünkhöz képest bővített elmélkedését (Vallásos elmélkedések kódexeinkben. Kolozsvár, 1910. 35–6), de csak tartalmi azonosságra utal, és egyben kifejti, hogy a mi két kódexünkben levő fordításnak nem lehet köze Bonaventura *Meditatio vitae Christi* című elmélkedéséhez. TIMÁR KÁLMÁN tartalmilag hasonlóknak tartja a Winkler-kódex *Ájtatos gondolatok minden órákra* (235–44) című ájtatosságát, valamint az *Atyának bölcsessége* (118–20) című órás versét is, de azonosságról természetesen nem beszél. Megemlíti, hogy kódexünkkel tartalmukban hasonló, de nem azonos latin nyelvű ájtatosságok találhatók Ludolphus de Saxonía, Trithemius, valamint Nicolaus Salycetus műveiben (ItK. XXXVI [1926.], 43).

Kódexünk harmadik szövegegysége (103–8) a Krisztus utolsó szavairól szóló imádság. Ennek latin forrását KATONA LAJOS a *Hortulus animae*ben lelte meg, s tette közzé (ItK. XVI [1906.], 336). Az imádság, bár a *Hortulus animae* Bedának tulajdonítja, Beda művei között nem szerepel (HORVÁTH CYRILL, *Középkori magyar verseink*. Bp., 1921. 211). A Bedának tulajdonított imádság némiképpen eltérő prózai fordítása megvan a Vitkovics-kódexen kívül a Gömöry-kódexben is (160–6), szabad verses átdolgozása pedig a Peer-kódexben (194–9).

A Vitkovics-kódex negyedik szövegegységéről nem sokat mondhatunk. A kódex ránk maradt utolsó lapján csak a címet írta le a scriptor: Szent Brigitta tizenöt imájának a másolásába kezdett, de a folytatása hiányzik. Tudjuk, hogy ez az imafüzér több kódexünkben megmaradt (Winkler- 245–60, Gyöngyösi 7–24, Thewrewk- 1–34, Gömöry- 98–121, Pozsonyi 1–16, Czech- 1–42, Lázár- 149–88, Kriza- 5–64), s ismerjük latin forrását is (*Hortulus animae*. Nürnberg, 1520.). Kódexeink párhuzamos Brigitta-szövegeit BÁRDOS GY. JÓZSEF vizs-

gálta kellő alapossggal (Szent Brigitta tizenöt imádsága codexeinkben. Bp., 1903.).

7. Sorozatunk eddigi köteteiben a közölt szövegek nyelvi, nyelvjárási sajátágaival nem foglalkoztunk. Ezúttal kivételt teszünk, s közülük néhány olyat felemlítünk, amelyek a Vitkovics-kódex és a Miskolci Töredék együvé tartozását bizonyítják.

Kódexünkben gyakran találkozunk *a* hang helyén *o*-val. Ez vagy a másolt szöveg régiségével, vagy scriptorunk nyelvjárásával magyarázható (pl. 57/12: *Az olasról hotod reze ez*, 68/4: *meg morjón*, 91/2: *morásból*, 104/16: *Mo 'ma'*). Az is jellemző scriptorunkra, hogy azon szavak magánhangzóra végződő toldalékaiban, amelyekben a tőben labiális palatális van, a szóvégi magánhangzó mindig labiális (pl. 96/1: *boytolo*, 91/16: *púspoko*, 74/11: *el iono*, 60/11: *eloto* stb.). E két jelenséggel a Miskolci Töredékben is találkozunk.

A Miskolci Töredékekkel való rokonság bizonyoságaképpen említhetjük még a mai *íme* szó helyén használt *emi*-t. (72/13, 95/5, 105/6, 8, 107/8), mert ez a variáns ott is előfordul.

Némi bizonytalansággal arra is lehet következtetni, hogy maga a másolt szöveg idegen ajkú fordítótól származott, mert csakis az ilyen számára lehetett elfogadható ez a fordítás: 64/13: *Se valakít toaba meg ne strofol'* (nec aliquem de cetero reprehendas), amelyet azonnal meg is magyaráz: *vag meg ne fejelmez'*. A *strofol* a német (*be*)*strafen* átvétele (vö. NySz.).

Hogy a fentiekből mit tekinthetünk nyelvjárási jelenségnek és mit a másolt szöveg esetlegesen archaizáló hatásának, azt csak egy modern szemléletű nyelvi vizsgálat döntheti el.

A Vitkovics-kódex és a Miskolci Töredék nyelvével, nyelvjárásával eddig két, módszerében meghaladott dolgozat foglalkozott (SZAKÁCS BÉLA i. m.; NÉMET GÁBOR, A Vitkovics-kódex nyelvjárása. Bp., 1907.; utóbbit ismerteti és elmarasztalja RUBINYI MÓZES: Nyr. XXXVII [1908.], 35–6).

Végül köszönetemet fejezem ki Madas Editnek, ki munkám során hasznos tanácsaival segített.

A SZENTÍRÁSI IDÉZETEK LELŐHELYEI

Alábbi táblázatunkban a kódexben előforduló szentírási idézetek lelőhelyét közöljük részben SZERECZ A. IMRE munkája (Kódexeink párhuzamos szentírási töredékei. Bp., 1916.) alapján (ezeket Sz.-szel jelöljük), részben saját gyűjtésünk alapján. Tekintettel arra, hogy kódexünk latin alapszövege csak részben ismert, talán ez a táblázat némi segítséget nyújt azoknak, akik éppen középkori fordításirodalmunkat tanulmányozzák. Eddig ismeretlen latin forrásokat mi sem kutattunk.

A kódex lap és sorszáma	Lelőhely	A kódex lap és sorszáma	Lelőhely
1/7-12	Róm 12,2	60/5-11	Zsolt 5,8-9
2/2-6	Ef 5,8	62/2-3	1Kor 14,40
2/13-5	Lk 18,1-2	62/11-4	Bölcs 7,11
3/9-11	Sir 35,21	63/3-4	1Kor 15,33
3/15-4/1	Mt 7,8	63/15-6	Róm 1,29
5/6-9	Sir 18,23 (Sz.)	66/1-2	Fil 2,10 (Sz.)
6/6-7	Zsolt 9,38	67/1-2	Zsolt 56,5
8/6-8	Mt 6,6 (Sz.)	68/1-4	1Pt 5,8
12/12-3	Fil 3,20 (Sz.)	70/1-5	Bölcs 6,16
14/3-5	Én 3,4 (Sz.)	70/11-3	Ef 6,11
20/5-7	Zsolt 108,5	71/3-5	1Pt 4,1
20/14-5	Zsolt 118,136	81/2-14	Mt 27,28-9
21/1-2	Zsolt 85,15	82/4-5	Jn 19,15
38/2-4	1Kor 11,28	86/3-14	Lk 23,28-31 (Sz.)
39/16-40/3	Gal 6,14 (Sz.)	92/13-5	Lk 23,34 (Sz.)
40/14-5	Siral 3,26 (Sz.)	93/10-1	Mt 27,46 (Sz.)
41/9-11	Iz 38,15 (Sz.)	94/15-95/1	Jn 19,29
42/1-3	Zsolt 8,14-5	96/9	Jn 19,30 (Sz.)
42/9-11	Jn 6,54	98/6-7	Lk 23,46 (Sz.)
43/2-4	1Kor 10,21	104/16-105/1	Lk 23,43 (Sz.)
46/15	Jób 3,24	105/5-8	Jn 19,26-7 (Sz.)
48/13-6	Fil 3,19 (Sz.)	105/12-4	Mt 27,45 (Sz.)
50/2	1Tim 5,23 (Sz.)	106/7	Jn 19,28
50/12-3	Jn 6,12	107/1-2	Lk 23,16 (Sz.)
50/16-51/2	Lk 21,14	107/6-7	Lk 23,46 (Sz.)
51/6-7	Sir 37,34 (Sz.)	107/11	Jn 19,30 (Sz.)
54/13-5	Róm 14,3	108/2-3	Én 2,13 (Sz.)
57/9-11	Mt 5,6 (Sz.)		

IRODALOMJEGYZÉK

- BÁLINT SÁNDOR, Ünnepi kalendárium. Bp., 1977.
- BÁRDOS GY. JÓZSEF, Szent Brigitta tizenöt imádsága codexeinkben. Bp., 1903.
- S. Bonaventurae opera. Moguntiae, 1609.
- S. Bonaventurae opera. Lugduni, 1668.
- S. Bonaventurae ... praestantissima opuscula. Romae, 1726.
- BRIQUET, C. M., *Les filigranes*. Genève, 1907.
- CSEFKÓ GYULA, Űszögös Szent Péter: NNy. VI (1934.), 17-9.
- FARKAS VILMOS, Helyesírásunk hangjelölés-rendszerének története. Bp., 1971. Nytud-Ért. 74. sz.
- Hortulus animae. Nürnberg, 1520.
- HORVÁT ISTVÁN, A' Magyar Nyelv régi Maradványairól: TudGyđjt. XX (1836.) XI, 91-4.
- HORVÁTH CYRILL, Középkori magyar verseink. Bp., 1921.
- HORVÁTH JÁNOS, A magyar irodalmi műveltség kezdetei. Bp., 1944.
- Kalauz az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum részéről rendezett könyvkiállításához. Bp., 1882.
- KATONA LAJOS, Újabb adalékok codexeink forrásaihoz: ItK. XV (1906.), 105-20, 191-9, 199-201, 332-47.
- KNIEZSA ISTVÁN, Helyesírásunk története a könyvnyomtatás koráig. Bp., 1952.
- MARGALITS, EDUARDUS, Florilegium proverbiorum universae latinitatis ... Bp., 1895.
- MEZEY LÁSZLÓ, Paleográfia. Egyetemi jegyzet. Bp., 1962.
- NÉMET GÁBOR, A Vitkovics-kódex nyelvjárása. Bp., 1907.
- NÉMETHY LAJOS, Adatok Árpádházi Boldog Margit ereklyéinek történetéhez. Bp. 1884.
- PICCARD, GERHARD, Wasserzeichen. Waage. Stuttgart, 1978.
- PUSCH ODÓN, Vallásos elmékedések kódexeinkben. Kolozsvár, 1910.
- RUBINYI MÓZES, A Vitkovics-kódex (Ism.): Nyr. XXXVII (1908.), 35-6.
- SZABÓ DÉNES, Guary-kódex. CodHung. III. Bp., 1944.
- SZAKÁCS BÉLA, A Vitkovics-codex nyelvi sajátosságai. Győr, 1898.
- SZERECZ A. IMRE, Kódexeink párhuzamos töredékei. Bp., 1916.
- TIMÁR KÁLMÁN, Adalékok kódexeink forrásaihoz: ItK. XXXVI (1926.), 42-53, 169-84, 264-70.
- TIMÁR KÁLMÁN, Magyar kódex-családok: ItK. XXXVII (1927.), 60-7, 210-24.
- TOLDY FERENC, A magyar nemzeti irodalom története. Pest, 1851.
- VOLF GYÖRGY, Vitkovics-kódex: Nyelveléktár. VII, 289-315, XLII-XLV. I.
- VOLF GYÖRGY, Miskolci Töredék: Nyelveléktár. XIII, 331-3, XXVIII-XXX. I.
- WALTHER, HANS, Proverbia sententiaeque latinitatis medii aevi. Göttingen, 1965. és 1983.
- ZOLNAI GYULA, Nyelvelékeink a könyvnyomtatás koráig. Bp., 1894.

A KÖNYVTÁRI BEJEGYZÉSEK FÉNYKÉPEI

Országos Széchényi Könyvtár

2.
Ered. Hung. = 10.

Magy. Nyelvi-
emlék 10

Országos Széchényi Könyvtár

E' emléke ...
Magy. Nyelvi-
emlék 10.
Ered. Hung. 10.

I. Elülső kötéstábla belső oldala

Jankowich Miklós
első gyűjteményéből.
Közzétett levél 1852-ki
Februárban behatározott.

Mátyás György

Országos Széchényi Könyvtár

Új szerzeteseknek
regulája

Szent Donaventura
szerint

1525.

Felfedezte
Vitézkovics Mikály
Egerben
1803.

III. Második előfőlió előoldala

Vitkovics - codex.

MS. Hung. Soc. XVII (1525) fol. 54 in 122.

Leírta és kiadta Volf György, a
régí magyar Nyelvtudók VII. kö-
tetében. E kiadáshoz készült becses
ismertetőben a következőket írja:
"A codexnek csak 1. és 47-54 levele
van a maga helyén, a többi pedig
úgy vészre van zárván, hogy azota-
ni 12-46. levélnek 2-36, a mostani
2. levélnek 37., a mostani 4-11. le-
velelnek 38-45., a mostani 3. levélnek
46. helyen kellene lennie. Az eredeti
2-36. levél most 38-46., az eredeti
37. most 2., az eredeti 38-45. most 4-
11., az eredeti 46. most 3. levél."

(Nyelvtudók tár. VII köt. 264. lap.)

E megjegyzéshez most ötle a kézirat
első levélét követő üres lap juttatást.

melly szintén Volf György kezétől való. Ez a
jegyzet a következő:

• A leveleknek így kellene
egymásra következniök:
1. 12-46. 2. 4-11. 3. 47-54.

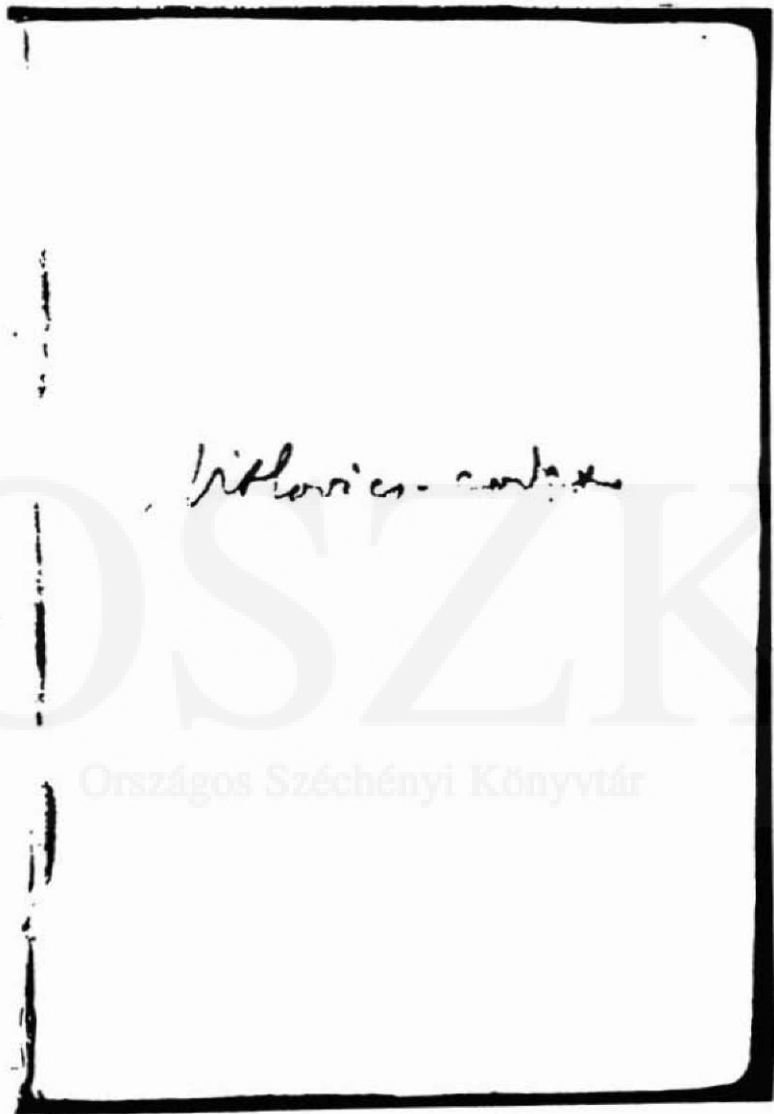
A terjedelmű kúndok az
utolsó bekötés alkalmával
kellék megvárakoznia, mivel
az a kőirat Egerben állékot
kiszűlt másként (470. Quart. Kung.)
még semmi föltérítéstől nem tud.
Volf György.

Az eredeti leg 2-36. levél most
hátra van vehet 12-46-nak, a 37-ik
előrekerült 2-nak, a 38-45-ből 4-7-
lek, a 46. most 3. Csak az 1. és a
47-54 van rendben. A kibe
onnan van, hogy az 5. terjedelmű
melly mint a többi is, 10 levél-
ből áll, az 1. terjedelmű 1 és 2. le-
vele közé juttat, a hogy ma-
gánál az 5. terjedelmű is

10. Perde módosítások közül.
Két levél, a 4. és 6. munka,
amannal kiegészítik 1.2.9. és
10., emuack 1. és 10. levél. Wolf
György.

Mindán a csomózásait is sorok
a kézirat állapotának leírásai
hoz szükségesek a könnyebb
előkelés, támaszkodnak a
szöveget az előbbi leírás, kiegészi-
tése és magyarázása ide le-
méselési.

1896. apr. 14. Budapesti Pál,
Könyvtári igazgató.

Historical - cartography

Országos Széchényi Könyvtár

VII. Ötödik előfólió előoldala

A levélnek így kellene egymásra következnie:
1. 12-46. 2. 4-11. 3. 47-54.

Az eredetiek rendnek a, utolsó levélét általában
követi meggyarodnia, mivel az 6. kötetet legelőször
lelték meg. Mivel a 470 (1. kötet) meg van
főlvárva, nem tud.

Köszönöm.

Az eredetiek 2-36. levél most hátra van utasítva
12-46-nak, a 32. előre került 2-11-ig, a 38-45-
es 4-11. lett, a 46. most 3., csak az 1. és a 47-
54. van sehol. A hiva arról van, hogy az
5. tétel, mely mint a 10. levél áll az
1. tétel 1. és 2. levele közé utasított, a hátrahagyott
szöveg az 5. tételhez az 10. levél 2. oldalán
került. A 5. tétel a 4. és 6. között, amennyi
még hiányzik 1. 2. 9. és 10., amennyi 1. és 10. levél.

Vagyis így.

A KÓDEX HASONMÁSA ÉS BETÚHÚ ÁTIRATA

Országos Széchényi Könyvtár

- ¶ Vrnac neuēbe kez 1
detic v̄yh zertzete 1r
sekneċ Regulala
Zent pal apastal a Romai
- 5 aknac irja vala eġ koĥ
venec tizenketod rezeben az vyh
zertzeteseċnek monduan, ¶ Epol'e
tec meg, erzekenseċteċneċ¹ v̄yh
voltaban, hoġ meg bizoĥ nyht-
- 10 hassatoc, m̄ legēn istenneċ, io
kellemetes es toċkelletes akarata,
Hoġ akyc e vilagban a b̄n-
neċ m̄yatta valanac v̄ndokoc
es s̄teteċsec, mostan az zertzet-
- 15 ben helhezttetuen, a vegig valo
penitencianac m̄yatta meg v̄yh-²

¹A c-t utolag írta a másoló barna tintával a sor fölé.

²Az frástükron kívül, a barnával húzott vízszintes vonal alatt későbbi kéz bejegyzése látható: *Sunt folia 54*. Alatta még későbben (sötét tintával) írt, kiolvashatatlan szó.

istassanae hōg vilagosok lege:
net hōg mondasset p̄p̄lōc Nemi
koeon / otetet valator. mostan
kegey vban vilagosor vattor
egat v̄g iayator ment vilagos
sagnac f̄yau q̄d̄ zent akyc akaz
nac lelkedben ēg elhōgokben
meg ep̄l̄cetm̄. īdekezedes ez ala
v̄b̄o īasoklyoz el̄t̄t̄het 3p̄na 26

A; MALUYOI C I

Dzent v̄p̄nc iesus a; zent
emangeliomban a; zent
ḡt̄ȳz̄ z̄nk̄et m̄nd̄nt̄koron̄i:
matheym̄ ēg sofa mag nem fogat
k̄p̄n̄ amac ōbaet en̄l̄k̄eget
v̄b̄et ēl̄k̄t̄ned̄ auḡ maluy

- ihassanac¹ hoǵ vilagosok leǵe-
nec, hoǵ mondassec oroloc, Nemi-
koron sotetec valatoc, mostan
keǵeg vrbán vilagosoc vattoc,
5 <azert> vǵ iaryatoc ment vilagos-
sagnac fȳai ¶ Azert akyc akar
nac lelkekben es elkolokben
meg epihetȳi, iǵekezenec² ez ala
valo irasokhoz eleteket zobȳa etc
¶ Az imalagrȳl *Capitulum* I
MIert vrȳnc iesus az zent
ewangeliomban azt mon-
ǵa, hoǵ zȳksec mendenkoron i-
matkozȳni es soha meg nem fogat-
15 kozȳni Annac okaert enelkeǵel
vdodet el koltened, auaǵ imalag

¹A *h* betȳt mȳsbȳl, talȳn *b* vagy *d* betȳbȳl javȳtotta a scriptor.

²A tȳrlések-javȳtȳsok sorrendje a kȳvetkezo (lehetett): a) *iǵekezenec*; b) a *-nec* szȳtag tȳrlésével es a sorok kȳzȳ *ir* *c* betȳvel *iǵekezȳc* lett a szȳbȳl. Ez azonban nem felelt meg a mondatbeli egyeztetésnek, ezȳrt a mȳsolȳ a tȳrȳlt *-nec* szȳtagot zȳld tintȳval visszajavȳtotta, a *c* betȳrȳl viszont megfeledkezett.

ban auag' 123 oluafasban auag' 12
io gon dlatban auag' 308 galat
ban. Mert az meg nem 30me 2.
matkq'mi ki meg nem 30me 10t
Lelek edmi d'z imat sagtan kegy
fakozlatofon es kesede tmesen
meg mazaq' ju nednet melse:
ges alytatof saguualog alajatos:
saguual' ejet amaga meg a:
fajonat imalaga a bolner mon:
Dafa zentiaj eget altal gattia
Valamit kegy imat sagodban ke:
zendeq' meg neznet bi, odalma:
val' kezped' Mit yq mond a meg
Lofhatatlan bi, on sag' Valame i:
malagotokban. Kezenderet' g'jetet

ban, auag' iras oluasasban, auag'
io gondolatban, auag' zolgalat
ban, Mert az meg nem zonic i-
matkozni, ki meg nem zonic iot
5 lelekedni, Az imatsagban kegeg
gakorlatoson es kesedelmesen
meg marag', zuuednec melse-
ges aihtatossagaua, es alazatos-
sagaua, Mert a maga meg a-
10 lazonac imalaga, a bolnec mon-
dasa zerent, az eget altal hatt'a,
Valamit kegeg imatsagodban ke-
rendez, meg heresnec bizodalma-
val keryed, Mert vg' mond a meg
15 olthatatlan bizonsag, valamit¹ i-
malagtokban kerendetec, higetec

¹ verzáll V-t jelöl a szó elején.

mezt vezüet / es meg legyen trücket
dte imalagod legyen nagysagos
zeteben meg erpüzetet. Mezt
vg mond zent gezeget doctor / hoy
az Jpkellates imalagy / ut hozna
latta / zeretetnet magassa / te i :
malagod toaba legyen / kesedelme /
zemelme / ygy / gakorlaty / es
szalmap / es mezt az imatag se
mi nem egibiganem nemnem el
mentet fel emeljenet utengy ki
desedmar okait minet elpörmad
korin kegyezesed emagadar / de :
lopualo apstato / szaga / ka akaz /
iutni az utem kistofal / zana /
etel :
: .pc. Mezt zent gezeget canp byn.

mert vezítec, es meg lezen tñektec
Ate imalagod leğen, nağsagos ze
retetben meg erõsítetet, Mert
vğ mond zent gergel' doctor, hoğ
5 az <z> tõkellertes imalagnac hazna-
latt'a, zeretetnec magassa, A te i-
malagod toaba leğen, kesedelmes,
zemerme, igaz, ġakorlatos, es
siralmas, Es miert az imatsag se-
10 mi nem eğeb, hanem neminemõ el-
menec fel emelesenec istenhez kũl-
dese,¹ Annac okaert minec elõtõ, imad
kozñi kezdez, zerezed temagadat, be-
lõlualo ayhtatossagra, ha akarz,
15 iũtñi az isteni kostolasra, auag edes-
segre, Mert zent gergel tanõ bizõn

4
12v

¹A sötétebb barna tintás aláhúzás a marginális bejegyzést és rajzot készítő késői kézzõl származik. A bejegyzés alatt a 10. sor magasságában mutatóujjával az aláhúzott sorokra irányított kézfej rajza látható. A bejegyzés olvasata: *Def. Orac.* (feloldva: *Definitio Orationis*).

13
13
Sága Jecent: az imatlag az juue
nem az ayakake: Jecit isten nem
az konyggnec Jauara Jgekeze /
De az imatkozonac: iunct nezi /
Es azcit monga vala a bpi. salo :
mon: syam az imatlagat cipter
meg Jerezed ickebetres ne akaz
olamar iemedia mel embor istent
keferti / Az imatkozo kegeg akoz
mondatic istent kefcuemi imkoron
Jiuener seminu mo Jerezene lhuil
megen / az Jozecent xalo imatlagra
es outget isteni eddseget kez / De
lac aliganaq sobameg nem nez :
actu meit ez isten mem mondatic
avitator imatkozonac / de imabi

- saga zarent, Az imatsag az zúue <e>,¹ 5
nem az ayakake, Mert isten nem 13r
az kőhorgonec zauara ígekezic,
de az imatkozona zúuet nezi,
5 Es azért monga vala a bölj salo-
mon, Fyam az imatsagnac előto,
meg zerezed lelkedet, es ne akaí
ol'annac lenned, a mel' embor istent
keserti, Az imatkozo kegeg akor
10 mondatic istent² keserteíi, mikoron
zúuenec seminemo zerzesenekül
megén, az zozerent valo imatsagra,
es ottoget isteni edesseget ker, De
lac alig, auag soha meg nem íer-
15 heti, mert ez il'eten, nem mondatic,
aíhtatos imatkozona, de incab,

¹Az e betűre írta rá a scriptor a tagolójelet, ezzel talán törölte is. – A Nyír. a törölt e-t a zúue szóhoz írva közli, a , tagolójelet nem jelöli.

²A r a másoló zöld tintával írt utólagos betoldása az n után a sortőzbe.

ayhatlarnac' eg' yekner vga :
topanac' d'zet ya a: imatlagban
baznalim akaz' elozor juveder u:
tatoslagra zezjed. Mert ez ilen
zez' eloz' mondar. az profetanac'
nyajta. Dram mendenhato isten
d'z p' zungkner zez'et halyata meg'
a te' p'led. d'zet oluastate az zent
autar elac'ben. Valaminemokner
akazonc' leletem az imatlagban.
Amac' eloz' / olanoknac' zez'ur
meg' malkonkat. Ez ilen zez'el:
ze az imatlagban hazom. blog
juktog' d' eloz' p' ezeken segekner
meg' vonasa' tudna illio az k'nuof
valokop' / gog' semize' ege' bre ne'

ayhtatlannac, es igeknec vga-
toyanac, Azert ha az imatsagban
haznalni akarz, eloqr zúuedet, ayh
tatossagra zerezed, Mert ez il'en
5 zerzesrol mondatic, az profetanac
mýatta, Vram mendenhato isten
Az o zúuqknec¹ zerzeset halgata meg,
a te fyled, Azert oluastatic az zent
att'ac eleteben, Valami nemqknec
10 akarqnc leletetni az imatsagban,
Annac eloqr, ql'anqknac zerezuq
meg makqncat,² ¶ Ez il'en zerzes-
re az imatsagban, harom dolog
zúkeg ¶ Elsq qt erzekensegeknek
15 meg vonasa, tudna illic, az kúuql
valoktol, hoq semire egebre ne

¹Az *o* betűt *e*-ből javította a scriptor.

²Az első *k* betű duktusának lendülete megtört, elképzelhető, hogy más betűből alakította.

ügekhez / hanem lac et meyerer
nagodalimazas / lez netalantán a leler
az imatagban ki ügekhez lac istenben ved
kedm et / ezeken segekner myatta et oz
tassek / kiuomb / kuloomb / otgoria / Mele
a latyatatlan leler / az latyatatlan isten
yeg / passonlaty / mcoron / isten magy /
menden latyato allasyl et kel seletkez
ni / hog / az / föld / ukhez / nem / egel / plectuen /
hamaz / fel / menen / a / menepok / zed /
Jonlagong / vagyn / czyl / hog / a / leler
az / imatagban / az / szatal / sanar / mo
gy / zeent / fel / emel / ked / hetic / ha / tesh
ezeken segekner / myatta / isten / ha
guttur / et / zelest / plin / kuz / vj / mond
Zent / Szegel / doktor / kiki / mend / arie

úgekežec, hanemlac elmeýenec
nùgodalmara, Mert netalantan a lelec,
az imatsagban ki v̄gekez lac istenben v̄res
kedni, az erzekensegek nec m̄yatta, el oz-
5 tasseç, kùlomb kùlomb dolgokra, Mert
a lathatatlan lelec, az lathatatlan isten-
hez hasonlatos, micoron istent imağa,
menden lathato allatol elkel feletkez
ni, hoğ az földiekhez¹ nem eğeloltetuen,
10 hamar fel meñen a meñeyekre, Bi-
zonsagong vağon errol, hoğ a lelec,
az imatsagban, az fiatal fanac mo-
ğa zerent fel emelkedhetic, ha testi
erzekensegek nec m̄yatta, nem ha-
15 gátatic el zelcsolni, Kirol v̄ğ mond
zent Gergel doctor, kiki mend añe-

¹Értsd: 'földiekhez'.

za nagyb' moshon az b'leszegnet kof :
t'plafar'auag' e'lesseg v'gi valaki
menere azon b'leszeger'ez'sben k'u :
volualo ez'kenk'get'meg' n'p'm'z'sta
Minekoka'cit mu' v'g'nc' ies'ug' mon :
g'a' vala' te' m'k'ozon' m'at'k'ozol'men
be' te' h'as'ak'od'ba' es' a'yo' be' re'ke's'tuen
im'ag'ad' a'nd'at' De' m'ic'it' h'og' s'en :
k'ufel' nem' meg'en' az' i's'tem' gond'ol'ar'
za' h'an'ona' el'az'oz' le' z'al' o'm'ag'ana'c'
al'az'at'o's's'aga'za' I'm'az' k'p'ue't'h'e'z'ic'
a' m'af'od'ic' r'ud'na' i'll'ic' r'ud'na'p'ion' k'uf'
de's'f'eg'ed'net' meg' gond'ol'at'ia' i'ha' h'e'
g'og' a'k'az'od' meg' lat'na'd' r'ek'i' m'at'
k'op'of' te' k'uf'le's'f'eg'ed'et' gond'ol'ad' an :
nac' m'et'ek'h'e't'e't'len' nag' vol'at'ia' k'ut

- ra nağob mohon az böllesegnec kos-
tolasat, auag edesseg vezi, valaki
mehere azon böllesegert, erosben kü-
völualo erzekenseget, meg homorih't'a¹
- 5 Minekokaert mü vronc ieszus mon-
ga vala, Te mikoron imatkozol, meñ
be te haylakodba, es ayto be rekeztuen
imagad att'adat, De miert hog sen-
ki, fel nem megen az isteni gondolat-
- 10 ra, hanemha elozor, le zal omaganac
alazatosagara ¶ Imar koutkezic
a masodic, tudna illic, Tulaydon kus
degsegednec² meg gondolatt'a, Ha ke-
geg akarod meg latnod te, ki imat-
- 15 kozol te kusedsegedet, gondol'ad an-
nac mertekhetetlen nag voltat, a kit

¹Nehézkes fordítás. A forrásszöveg ez: *Tanto avidius gustum sapientiae orator intus acciperet, quanto saporum carnis pro eodem sapientiae foveae robustius repressisset.*

²Vö. 8/15: *kusedsegedet.*

imag, Meit te ajelo istenhez hason : 15
latuansem vagi Meit te halandp
alaualo tezemtet allat vagi, O ke
geg mendenshatp tezemtp te zottha
tandp fegezike vagi, O kegeg oroke
valo isten Demaga te mikozon sem
leg p hosa hasonlatuan nem tytel :
tet az istent mikopen tezemtet allat,
tezemtett. Sem jogalitat pter, mi
kopen jogalo leani p vratsem tytel
tet pter de mel vejedelmesb, vakez :
veruhazaga megzleted pter es ja :
korta azon onni jogauaal ellene
vyskottal, es amar phacit nem
vag melcp meg halgatatin, de in :
rab oroke valo kmpkal gortezes

imacz, Mert te az elo istenhez hason-
latuan, semi vag, Mert te halando
alaualo teremtet allat vag, O ke-
geg mendenható teremto, Te rotha
5 tando fergeke vag, O kegeg oroke
valo isten, Demaga te mikoron semf
leg o hozá hasonlatuan, nem tiztel-
tet az istent, mikepen teremtet allat,
teremtoyet, Sem zolgaltat otet, mi-
10 kepen zolgalo leah o vrat, sem tiztel-
tet otet, De mel' vezedelmesb, vetkez-
ven, haragra ingerleted otet, Es ga-
korta azon onon solgaual ellene
vjaskottal, es annac okaert, nem
15 vag melto meg halgattathi, De in-
cab oroke valo kfnokal gottrethi,

Es egen kopen zalte a pokolza nag
szassal, meg gondolantudna iller,
mel' nehez bünphet tétel, es mel' nag
dufseget el. veztetel, es mel' nag
kínokla etel hog' meg gondotuan.
a te törventörésedet, mel' igen iga :
Jan Karlyagatal, ezéml' meg iga :
Zolast' es ugalmassagot t' jmax
kezdete az hazmadr, tudna iller,
meg valto vörne rufusnac tüzes
Zereteti ha kegyes toheltetegen aka
zod rufust zecetned, eizozr gondolt
meg, menéze zecetettel rufus vörne
topl. Mit sentimer nagpb zeceteti
nimen ment hog' valaki agn q e :
Lest q sele bazaracit, de rufus v :

Es ezenkepen zal'le a pokolra nag'
sirassal, meg gondoluan, tud'ha illic,
mel' nehez b'unket totel, es mel' nag'
dil'oseget¹ el vezetel, es mel' nag'
5 kin'okba estel, hog' meg gondoluan,
a te toruentoresedet, mel' igen iga-
zan karhoztatal, erdeml' meg iga-
zolat, es irgalmassagot ¶ Imar
kezdetic az harmadic, tud'ha illic,
10 meg valto v'ronc cristusnac t'uzes
zeretet', Ha kegeg tokelletesen aka
rod cristust zeretned, el'ozor gondold
meg, me'here zeretettel cristus v'ronc
tol, Mert senk'inec nag'ob zereteti
15 ninlen, ment hog' valaki aga o e-
letet o fele barát'aert, De cristus v-

¹A g fölötti folt nem mellékjel, hanem a rubrum áttűnése az előző lapról.

186
zpnr emel nagyat tpn murehpnr,
mert ellenfeget holamgy Jent
pal apatal tanpbyonlag tetele je:
zent. Mikoron istemer ellenfeget
volnanc, meg engzetelctent isten
net. q. fyanac halalanac myatta.
Amac okacut gondolat meg,
istemer s len nag' iotetelet, Mert
mikoron ezdemed zecent, pokolban
gophe kellene gyitacne. Istemer
fya albit idny, te valigpittatata
za zegen' azonallat' zuletinthe:
men kinkat zenuedon' fog' tnye:
det, pokolban zentent' quene:
net vez mebol meg za' aditana,
es az menes ferege' helyzetne /

ronc ennel nağobat tön múnékonc,
 mert ellensegiert holameg,¹ zent
 pal apastal tanóbizonsag tetele ze-
 rent, Mikoron istennec ellensegi
 5 volnanc, meg engezteltetenc isten
 nec, o fyanac halalanac myatta,
 Annac okaert gondol'ad meg,
 istennec² il'en nağ iotetelet, Mert
 mikorön erdemed zerent, pokolban
 10 oroke kellene gottretned, Istenec
 fya aldot ieszus, te vallagödert, aka
 ra zegeñ azonállatöl zülethi, ke-
 men kinokat zenuedhi, hoğ tege-
 det, pokolnac rettenetes oruehe-
 15 nec verneböl meg zabadihtana,
 es az mehei scregbe hel'hezdetne,

¹ A *h* betűben összefolyt a tinta. Valószínűleg más betűből, esetleg *b*-ből vagy *l*-ből van javítva.

² Az *nn* fölötti vörös, vízszintes vonás a 10. lap azonos sorában levő rubrum átnyomódása.

Es itegjel lelek jecent meri fel a bo-
dogynac sezegetu et istem tuzzet
fel goladuan: kezj buigolagolon
matthozmihog a profetaual cyt
mouthassad. Oh vram mendenha
to istem. Meg heuplo az en juuem
en benemieg az en gondolatomban
tuz eg. Es miglex matthozpl.
mendenkoron gondolat a menci
gypdelmes iczusalonet, hog mat-
kozuan mendothassad jent pal a
pastalal. Imi naasagone meneg
ben vagon. Amel maugohat teg
mendenkoron bizon jam alat tallat
Riket soha el ne hag hanemlar juk
seget augg korogal kezeubuen

Es iteġel lelekzerent meñ fel a bo-
dogognac seregebe, es isteni túzzel
fel ġoladuan, kezġ búzgosagoson
imatkozñi, hoġ a profetaual azt
5 monthassad, Oh vram mendenha
to isten, Meg heuqlo az en zúuem
en bennem, es az en gondolatomban
túz eġ ¶ Es míglen imatközöl,
mendenkoron gondol'ad a meñei
10 ġözödelmes ierusalemet, hoġ imat-
közuan mondhassad zent pal a-
pastalal, A mi ña'asagonc meñeg-
ben vaġon, ¶ A mel' imalagokat tez,
mendenkoron bizon zam alat tarlad,
15 kiket soha el ne haġ, hanemlac zuk-
segel auaġ korsagal kezerihtuen,

¶ Mel'ec kegeg legēnec az imalagog, 13
 Előzör istennec tiztessegere, napon 17r
 ked, eyel napal oluas zaz pater-¹
 nostert, Gloria patriual, Zúz ma-
 5 rianac kegeg eĝ Soltart terdepel-
 ven, Az iq touokert, Előkert es hol-
 takert, Es az cristus vrönc koro-
 nayat, es az zúz marianac korona-
 yatis, el ne haĝad, Es a tobet vĝan
 10 teĝed, ment vr isten zolgaltatt'a
 teneket ¶ De erre iĝekezel hoĝ
 az imalagban, incab enelkegel
 ayhtatossagra, honem ment a ve-
 getetire, Hoĝ leg ottan hoĝ imala-
 15 godban meg leled vrönc cristust,
 toab ne hozihad imalagodat,

¹Sor-, illetőleg írástükör-kitöltő vonás; másutt vörös színnel húzza meg a másoló.

de akut kezey vala vele meg má-
zag; mondian az igéssel ment
meg iza boli. Meg telem akut
en letkem zeret; meg tartom
ötet; el sem bolatom. **A Es mi:**
koron vronc iesus onon magat
tyled meg vonja; a mel' imala
got kezdte; vegzedel. **A Es tana:**
Ist adoc neked; hog' e meg non:
dot imalagot soha el ne hagyad;
Mert nem az duertetur a ki el
kezdi; de aki benne vegy meg
marad. **A Zeret; leanon; annar**
phaert zonetlen matkoziat; es
mendenkoron imalagba fog:
falya magadat; mert az nem

de akit kerez vala vele meg ma-
rağ, monduan az iegessel, ment
meg irta bol, Meg lelem a kit
en lelkem zeret, meg tartom
5 otet, elsem¹ bolatom ¶ Es mi-
kõron vronc iesus õnon magat
toled meg vonza, A mel' imala
got kezdetel vegezdel, ¶ Es tana-
lot adoc neked, hoğ e meg mon-
10 dot imalagot, soha el ne hağad,
Mert nem az dilertetic a ki el
kezdi, de aki benne vegig meg
marad, ¶ Zeretõ leahom, annac
õkaert zonetlen imatkozal, es
15 mendenkõron imalagba fog-
lalyad² magadat, mert az nem

¹A Nytár. különírja.

²A d utólagos betoldás a sor fölé.

18.
matkozo zegen'ner, oroke
valo kimor igertetner, kuzol
vg' mond zent Bernard doctor.
Zereto attam'ya zonetlen mat-
kozjal, mert az olan zezetes
mondatic, verbe ma. tot uihat
volam' aki q testet, az zege:
nek' nec vezuyt' hely' eltedi,
Mert ez ipoc mine k'onc viga
sagal ig'ner, amac phacit taz
t'z'onc q eztelek' nehez fohajly:
dalokat q sualokat temp'nc,
ki' ha nem t'nd'nc, a meler
g'p'nc' seget emeztetner meg,
a kimoklan, verzel phacit
nac ki' amac phacit orie:

- imatkozo zegeñec, q̄rke
valo kinoc igertetnec, Kirq̄l
v̄ḡ mond zent Bernard doctor,
Zeretq̄¹ att'amfya z̄netlen imat-
- 5 koz̄jal, mert az ol'an zerzetes
m̄ondatic, verbe martot ruhat
volani, aki q̄ testet, az zege-
ñeknec verihtekeb̄ol elteti,
Mert ez iq̄oc m̄unekonc viga
- 10 sagal iq̄nec, Annac q̄kaert tar
iq̄z̄onc q̄ erte<nc>k, nehez fohazq̄-
dasokat es sirasokat tenn̄onc,
kit² ha nem t̄nd̄onc, a mel'ec
q̄onq̄osegel emeztetnec meg,
- 15 a kinokban, verrel q̄kattat-
nac³ ki ¶ Annac q̄kaert añe-

¹A szó alatt az előző lapról átnyomódott piros tagolójel szárának nyoma látható.

²A *r* betűt utólag írta a sor fölé a scriptor, a barna tintát még vörössel is megerősítve.
Az *i* melletti „*u*” betoldójel is vörös.

³A *c* betűt érintő függőleges a betű része.

ual gā kōlatōkan es el mēner na :
gōb biygosaganal enlekkēgōnc
imatko; mī mēneuel mū nēgōnc
ēgēdeknef nagōb yoor teictnef,
auag adatnar. Meit mkepen
zēnt geiget mongā. Kmer kmer
mend anēual alajatosbnar, es
gōzabnar kef iēm az ūstem zōf :
galatbanaz vet aīandoknar ad :
sagabōf mēneuel latti ad/nar
lēnuaz. Jam adastin qmagat. Es
mēnden mīaīagōd mēnden kōzon
forōgōn auag. az ūstem zēzetēnet
adafanar aīandokahoz halak :
nar adafanāl. Auag tulaidōn bū :
nōdnet tētelēgō auag felebrā :

ual gakorlatosban es elmenec na-
gob búzgosagual enelkegönc
imatkozni, meueul mü nekönc
egebeknel nagob yooc tetetnec,
5 auag adatnac, Mert mikepen
zent gergel monga, Kinec kinec
mend aueual alazatosbnac, es
görsabnac kel leni az isteni zol-
galatban, az vet aiandoknac ado-
10 ssagabol, meueul latt'a adosnac
leni, az zam adasban ömagat, Es
menden ímalagod mendenkoron
forogyon, auag az isteni zeretetnec
adasanac aiandokához, halak-
15 nac adasual, Auag tulaidon bú-
nödnec tetelehez, Auag felebara-

19
vöd nar vettektiez/kefergeget es
konuchner hüllatasaual/Mezt
ez a laytoza auag' labitok ma;
Jacob patzarka latta valaz an :
galokat felmentes le zallam/
Es minden napon egeraz ajzok
nar tuzsagutpl el valal/enuel
keget elmedet/menden joegol :
matossagtol meg vomed/es al :
kolmatlan gondolatoktol meg
tyoluan melleges alajatossa :
gal/ez galaknar adasaual mag'
ayhatossagpl/meg gondolat ist
nednetes kegy tezemtydner/
mend' 11 10 tetet/ez auandokat/Je
lesben hog' te ezeted akaza testet

tođnac vetkekhez, keserősegeł es
kőñueknec hullatasauał, Mert
ez a laytora auag labito, kin az
Iacob patriarka latt'a vala, az an-
5 galokat fel meñi, es le zallañi,
Es menden napon eczer, az azoñok
nac tarsasagatoł el val'al, enel-
kegel elmedet, menden zorgol-
matossagtoł meg vonnod, es al-
10 kolmatlan gondolatoktoł meg
tizontuan, melseges alazatossa-
gal, es halaknac adasauał, nağ
ayhtatossagal, meg gondol'ad iste-
nednec, es keges teremtođnec,
15 menden io tetet, es aiandokat, Ie
lesben hoğ te eredet akara testet

- fel venni, kemeñseges kfnokat zen-
vedñi, es iutsagos halalal meg hol-
ñi, Mel'eket kegeg akoron kel'en
gondolnod cristus vronknac kfn
5 zenuedeserol,¹ Iol meg monga zent
bernard doctor, ekepen monduan
Oh bñnos embor, tekinL meg lelki²
zemedel, meñe meg aiandokozas
nac adossagaual³ kezerihetel, a te
10 kfn zenuedq vradnac, Nezed ve-
res verihteket, Arczol veresenec
bozzosagat, Ostorozasanac kemeñ
voltage, Tuufis coronazasanac ke-
seroseget, Arczol haqapalasanac⁴
15 vndogsagat, Kerezit fayanac vi
seleset, Akazto fara fel fugezteset,

¹ Az u betűben a tinta összefolyt; talán más betűből javította a másoló.

² A -ki szótagot utólag és vörössel írta hozzá a másoló. Alatta a barna tintával korábban húzott sorvégi elválasztójel jól kivehető.

³ Az -ossa- szótöredéket sötétebb tintafolt takarja.

⁴ A p betű fölött – úgy tűnik – egy megkezdett l-nek a szára látható, melyet két barna vonalkával törölt a másoló; egy szótaggal előbbre tévedt a szeme.

fap dalmag kqrues, zemeit dypaka
 nar huznadat ofragat, epeneina :
 lo of ether, egeueuald utalatse :
 yener le hayrafat, halalanar q
 kefer ofger, Mut emel tpbet. dzelet
 mueretone meg hola, d'v mikpam
 mend ezetet hazan meg gondolan
 dad, konuekner gullat fanaal,
 Terpl remmagudhoz, eg ved ezed :
 be, meit rufus vigne, mem lac eg
 meg mondattakat, de ezet for ku
 nphatis zenuede, hogz tegetet qz :
 dagner fag fagalyt meg zabahsta
 na es te halalatlan te meg zaba :
 d'htodnar io tete lerpl, m kown p
 j. uic laual leg meg valtatot, Mem

faydalmas¹ koñues zemeit, Ayaka
nac hiruadatossagat, Epeuelua-
lo <est> etket, Eczettelualo italat, Fe-
yeneç le haytasat, halalanac o
5 keseroseget, Mit ennel tobet?² Az elet
mueretonc meg hola, Es mikoron
mend ezeket hozan meg gondolan
dod, koñueknec hullatasual,
Terol' temmagadhoz, es ved ezed-
10 be, mert cristus vronc, nem³ lac ez
meg mondattakat, de egeb soc ki-
nokatis zenuede, hog' tegedet or-
dognec fogsagabol meg zabadihta-
na, Es te halalatlan te meg zaba-
15 dihtodnac io tetelerol, mikoron o
halalual leg meg valtatot, Nem

¹Az y-t valószínűleg r betűből javította a másoló.

²A vörös pont fölött barna tintával frt félkör funkciója kérdőjel. Hasonló van a 75. lap 1. sorában.

³A 10. sor közepén a két tintafolt átnyomódás a 18. lapról.

Lac hog' gter byzagosal nem jzeted
de ~~in~~ vetkezuen incub effene
vyskottal. Mikopen gnon maga
panzof vala a profetanar a latala
mond uandz iokert emekem go. o. r
adinarag a jzetetemet gplise
get / b. eze kpen hogin meg gon
doladmerkez eg mel' igen meg ban
tottad vradad istenedet eg mel' igen
nag' duofogor vgetetel elies mel'
nag' kimbá efer' diuggon meg a
te felked bankoduan keferguen
es kefernefen szuanu hog' montsa
sad a profetual, az en zemeim. vi
Jekner kifolálat hozar / Veger jet
te kegyeg kel' fel byuan istemer

- lac hoǵ tet bozgosagal nem zereded, 20
de <incab> vetkezuen incab ellene 20v
vyaskottal, Mikepen nn maga
panzol vala a profetanac altala
5 monduan, Az iokert ennekem gonozt
adanac, es az, zeretetemert lose-
get, Es ezekepen hoan meg gon-
dol'ad, meere es mel' igen meg ban-
tottad vradad istenedet, es mel' igen
10 naǵ diloseget veztetel el, es mel'
naǵ kinba estel, Oluagn meg a
te lelked, bankoduan, keserguen
es keseruesen siruan, hoǵ montha-
sad a profetaual, Az en zemeim, vi
15 zeknec kifol'asat hozac,  Vegezet-
tre keǵeg kel'fel bizuan istennec¹

¹Az rstkrn kvl a papr aljn, kzpen barna tintval rt, taln ksbbi kztl szrmaz  rajzolat van. Valsnlleg a ksbbi bektskor flbevgott *N* vagy *M* bet reze.

izzalmassagaban, mezt behesse :
 egy es igen izzalmah, mkepern az
 soldaz kpnben vagyn meg izzuan
 es amar oiaer bizdalmason es
 alajatoson imagad pret, haq aki
 tegedet qzent Galalanal meg
 valtat, q meg valtat, az zent
 Jazabé le hir, a te urkezetet
 vaggate zepstelen meg tuzaa
 az zenteknet tuzasagiban meg
 coronajandot **A** Ermer utama
 imathozal Romai zent egyhajert
 tudna illis zentsegy papa vepak
 er, es Cardmalkezt, es ana
 zent egyhajnac, kizentsegy fey
 delemicet es vitezskop ana zent

irgalmassagaban, mert bekesse-
ges es igen irgalmas, miken az
soltar konben vagon meg iruan,
Es annac okaert bizodalmason es
5 alazatoson imagad otet, Hog akf
tegedet o zent halalual meg
valtot, es meg valtostat, az zent
zerzetbe be hit, a te igeketet
vegezetre zeplotelen meg tarla,
10 az zenteknec tarsasagiban meg
coronazandot ¶ Ennec vtanna
imatkozal Romai zent eghazert,
tudna illic zentsges papa vronk-
ert, es Cardinalckert, es Ana
15 zent eghaznac, kozonseges feye
delemiirt, Es vitezkofo ana zent¹

21

21r

Országos Széchényi Könyvtár

¹Az írástűkrön kívül a lap alján, középen minden bizonyos későbbi kéztől származó, az eredetihez igen hasonló tintával írt közös szárú, két verzál M látható, ponttal lezárva. A későbbi használó vagy tulajdonos monogramja lehet.

- eǵhazert, hoǵ emberi nemzetnec
ellenseget rdot meg ǵozuen,
mend  ǵolekezeteuel naǵ ǵozede
lemel fel mehessen, az mehei viga
5 sagra  Ennec vtanna imatkozal
menden zerzetesekert, mert men-
den embrknec foto hitta ket
vr isten, toelletesegnec magas-
sagara, es zegehsegnec ieǵeuel
10 ket meg ekessihete, hoǵ meh
orzagba fel viǵe ket meg coro-
naznya  Ennec vtanna imat-
kozal egez <g> koonseges kereztt'ene-
kert, Ielesen io tookert, hoǵ kyc
15  gazdagsagokat zolgaltt'aǵac
zoklooknec, ez ksdedekert

22

21v

Országos Széchényi Könyvtár

eidemléner nagykár vemise
 fidejéket menyeket teg üdye
 zent valoket prokenalok at
 Utemer vama imatkozál az
 Zegeni purgatorombeli holota
 keit / Es vegyzete az hűpille
 nekezt / hog' kyc pidoyn lalad
 fogal vama meq foglalatat /
 ifem ugalmassagbol hűmatas
 sanar hűtner q m lagossagza /
 Se vakizol ketsege ne essebmet
 az ifemmer arandok / q hűmatu
 la penitencianalkoil vagon /
 zent pal apaltat / mondasz jerez

Qier Uáz gónaszol C 2
 hog' a bűnökner meq boza

- erdeml'enec nađokat venni, ez
 fodeyekert¹ meňeyeket, ez údqze-
 rent valokert, orokeualokat,
 ¶ Ennec vtanna ímatkozał az
 5 zegeň purgatorombeli holota-
 kert, Es vegezetre az hűtöttle-
 nekert, hođ kyc orđogi lalard-
 sagal vannac meg foglalttatac,
 isteni irgalmassagból hűuattas-
 10 sanac, hűtneç o vilagossagara,
 Se vakiről ketsegebe ne essel, mert
 az istenneç ayandóki es hiuata-
 la, penitencianalkűl vađon,
 zent pal apastal mondasa zerent,
 15 Mlert ¶ Az gónasról *Capitulum*. 2.
 hođ a bűnökneç meg bola

¹Értsd: 'földiekért'.

tasara haruar legener Zuhfeg
secundina illar de seculis t'p' d' d' mel
seg. it' g' g' n' a' g' es melio elegte :
tel. d' ma chaert menden b' n' p
ket melchet emer elot' valo
g' n' a' s' o' d' n' a' r' v' t' a' n' n' a' t' p' t' e' s' :
del. d' d' d' d' e' s' m' i' n' e' s' t' e' t' e' t' e' s' :
u' g' u' a' g' t' u' r' a' s' a' g' o' d' a' l' m' e' n' d' e' n' t' e' r'
Zuuedner melseger t'p' u' d' e' l' m' e' s' s' e'
genel. z' e' t' e' t' e' s' e' n' e' l' m' e' d' b' e' g' y' u' e' d' :
h' a' g' a' i' o' n' a' t' a' g' n' a' s' b' a' n' e' f' n' e' h' a' :
g' a' d' i' e' s' m' i' k' o' r' o' n' m' e' n' d' e' n' b' u' n' e' :
i' d' e' t' n' a' g' k' e' s' e' r' s' e' g' e' t' e' b' n' e' d' b' e' g' y' h'
t' p' t' e' d' m' e' n' e' t' a' p' a' p' e' t' e' v' b' e' z' e' m' e' z'
m' e' s' s' e' g' e' t' . d' l' a' z' e' t' o' s' s' a' g' a' l' . k' e' z' e' d'
e' s' t' e' s' o' g' u' a' n' t' e' . e' l' i' p' e' g' e' t' e' m' o' n

tasara harmac legenec züksege
sec, tudña illic, keserues torödelmes-
seg, Tizta gónas, es melto elegte-
tel, Annac¹ okacrt, menden búno-
5 ket mel'eket cnnec cloto valo
gónasodnac vianna totel, zúue-
del, zaddal, es múuelkedetel,
auag tuñasagodal, mendeneket²
zúuednec melseges toredelmesse
10 geuel, zeretetesen elmedbe góyled,
hog azokat a gónasban el ne ha-
gad, Es mikoron menden búne-
idet nag keserosegel elmedbe gón
toted, mehel a pap eleybe zemer
15 messegel, Alzatossagal, kezeid
egbe foguan, terdelpegelle mon

24

22v

¹A scriptor utólag írta zöld tintával a c betűt az a fölé a sorközbe.

²A szó harmadik e betűjét a szerző barna tintával írta az n fölé.

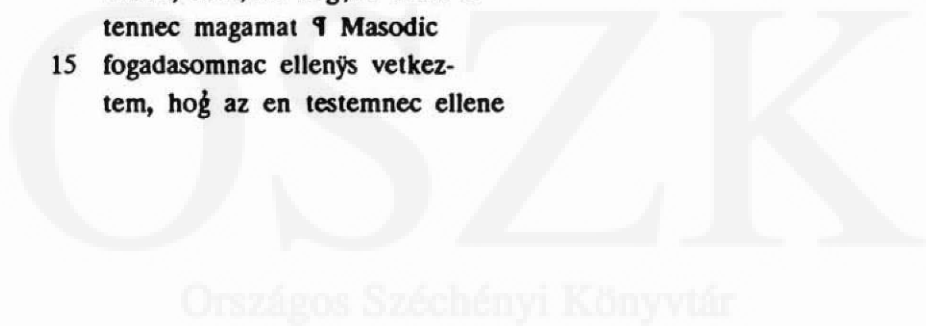
god **A** Tjretendp acaam, **B** aino . 22
met mondom vaan **A** stemmer,
attal god nar eltop menden e
neino buncimben kikhfen va:
kerten, gez mek seggenitp fof
van e3 ocaiglan halalofkepen,
buanandofkepen, cief nepal,
akazatom zeren e3 akazatom
nar kimpfom mkepen vram
ytemer eltop in luan vamar
az en buncim azon zeren. Ga:
gpm buncimse magumar Jele
fen az kiban melekter fogutan e
akreigt vincer fof qm buncim en
e vilagnat, testemmer, e3 pakof
beli pucgnet ellene alloc az

ğad ¶ Tiztelendõ att'am, Bûnõ-
met mondom vram istennec,
att'asagodnac elõto, menden-
nemõ bûneimben, kikben vet-
5 keztem, germeksegemtõl fog
van ez oraiglan, halaloskepen,
bõlanandõkepen, ciel, napal,
akaratom zerent, es akaratom
nac kûuõlo, mikepen vram
10 istennec elõto, ñiluan vannac
az en bûneim,¹ azon zerent ha-
ğom bûnõsse magamat Iele-
sen azokban mel'eket fogattam
a kerezti viznec fõlõtto, hoğ en
15 e vilagnac, testemnac, es pokol
beli õrdõgnec ellene alloc, Az

¹Az *m* betõt *n*-bõl javította a másoló.

en fogadalomat meg törtem, ez
ellene nem allottam, es nem
vialkottam. ¶ E világnar ellene
nem allottam, mert e világra tytel
szegedhet keuantum, en ezdem :
emmer szeged, es gazdagfago :
katfor kimlet, 3gy uilyanlat,
es draga oltozeteket es szuhak
nar tuzasagat, tangolast, es
vialagokat, es minden egeb
nem bünghben, kuhben ver :
kegtem, ez uly fogadalommar
ellene, bünghse kagym vram is :
temer magammar ¶ Masodric
fogadalommar ellenis vettez :
tem, hog az en testem ver ellene

- en fogadasomat meg törtem, es
ellene nem allottam, es nem
v́yaskóttam, ¶ E vilagnac ellene
nem allottam, mert e vilagi tiztes
5 segeket keuantam, en erdem-
emnec fólóto, Es gazdagsago-
kat, soc kinlet, zep ruhakat,
es draga oltozeteket, es firfyak
nac tarsasagat, tanczolast, es
10 vigasagokat, es minden egeb
nemó búnokehcn, kikben vet-
keztem, ez első fogadasomnac
ellene, búnossc haqom vram is-
tennec magamat ¶ Masodic
15 fogadasomnac ellenys vetkez-
tem, hoq az en testemnac ellene

nem allottam. Alex meab ho: 244
zetem keduet az en testemec /
etellen itallian. nyugodalomban /
hiv sagokban / ez vilagnar zolgai
matos es hiv sagy gondolatia :
ban / testemec gonnyosegeben /
es hiv kodalban. hog nem ment
az istem zolgata a attam vol :
na az en testemet / kiklyt bu :
nyse hagym vram istemec ma :
gamat U Az harmadik fogada :
sommaly ellene nem allottam /
Alex a pokolbeli gidyg. gukhoz
ta gonoz gondolatokat / hivsa
gos gondolatokat. hogot en ef :
membe. zuuembe. lalkembe es

- nem allottam, Mert incab ke-
restem keduet az en testem nec,
etelben, italban, nũgodalomban,
hivsagokban, ez vilagnac zorgal-
5 matos, es hivsagos gondolat-
ban, testem nec gũnũrũsegeben,
es hivũlkũdashban, hog' nem ment
az isteni zolgalatra attam vol-
na, az en testemet, kikkũl bũ-
10 nũsse hagũm vram istennec ma-
gamat ¶ Az harmadic fogada-
somnakis ellene nem allottam,
Mert a pokolbeli őrđog, gũakor-
ta gonoz gondolatokat, hivs-
gos gondolatokat, hũzũt en el-
membe, zũuembe, lelkiembe, es

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

kefedelmeg voltam a gongz gon
dolatokbanik, nem vetetem el:
nemhol, De meg g'akorta meg
tphelletem volna a gongz gon
dolatokat, ha e vilagz zemerem
tol, nem feltetem volna. Bünys:
se hagom magamat vram
istemer, valami melon, mke
pen vetkeztem, en hazom fogya:
simban a Es bünymet mon:
dom vram istemer, aita'sagod:
nac elqep ebem, hgy en vram
istent, nem zeretem, menden al:
fatto'knac splytp, Es ayhataf:
sagual, zent zeretettei, nem
zofgaleam vram istemer, de

kesedelmes voltam a gonoz gon
 dolatokban, ki nem vetetem el-
 memből, De meg gákorra meg
 tőkelletem volna a gonoz gon
 5 dolatokat, ha e vilagi zemerem-
 től, nem feltem volna, Búnos-
 se hağom magamat vram
 istennec, valami modon, mike-
 pen vetkeztem, en harom foga-
 10 simban¹ ¶ Es búnomet mon-
 dom vram istennec, att'asagod-
 nac elötö ebenis, hoğ en vram
 istent, nem zerettem,² menden al-
 lattoknac fölötö, Es aųhtatos-
 15 sagual, zent zeretettel, nem
 zolgaltam vram istennec, de

¹Tévesztés *fogadasimban* helyett.

²A kimaradt *t* betűt a másoló barna tintával írta a sor fölé.

naq' budolo efmauel, q' vija:
30 Jonakuel, mondotam meg
mala gmat, Es az mala got
mikezon, mondotam, kulomb
kulomb fitelesy gondolator
at barattan, Es az en ednonke,
Es az zent nem dicitem vza:
mat tepmet met miketon az:
tysan, Es az q' kniazpl hala:
lazpl, q' zent vezener hullafa:
zpl, ziz maruanar epifozep.
q' korlatofagal, meg nem en:
leketem, kefezofogor ziuem:
ben nem vifetem, q' kon' hulla:
tufolat, az q' zent halalazpl, es
zent vze hullafazpl, ne.: totem.

25⁵

- nağ budoso elmeuel, es viğazo zemekuel, mondotam meg imalagimat,¹ Es az imalagot mīkoron mondotam, kùlomb
- 5 kùlomb fertelmes gondolatoc-at-bolattam be az en elmembe, Es az zerent nem dilertem² vramat teromtomet, mikepen tartoztam, Es az o kiñarol halalarol, es zent verenec hullasarol, zùz marianac epesegerol, gakorlatossagal, meg nem emlekeztem, keseroseget zùuemben nem viseltem, es koñ hullasokat, az o zent halalarol, es
- 15 zent vere hullasarol, nem totem,

¹A g fölötti határozott tollvonás az *i* elcsúszott ékezetére.

²Az alaposabb vizsgálat azt sugallja, hogy az *-il-* betűkapcsolatot egy előzőleg tévesen leírt betűből javította a másoló.

of halafun vollen vram iftemer
99 Jout mandip h a qf delteu k qf
of tebeftoplakiucl 9 Jout ifteneye
engemet Jezetet res afakaf enge:
met ifte mandip qf H elch qf h qf
engemet nem teemmet okafkan
allattuf deaj 9 Jout Jemelke te:
zometp ege Jemel f iel, egeber
h qf, Jop teemmet abia Jattal
engemet meq eke f ietates so
elch iuel, ege el meuel Jezetet
Jent vauel halafauaf engemet
9 d q u e f a g a l p t m e q J a b a d i h
te r e s n e m e q k e z e t e n e k t m e r h q
J u l e J a m l a c t e s n a p e n k i d m e q
v e t h e z e t i m b e n e l J e n u e d e t e s

es halatlan voltam vram istennec,
 az o zent aiandokiról, lelkeikről¹
 es testiekrol, kiuel o zent istensege
 engemet zeretet, es azokal enge-
 5 met meg aiandokozot, Ielesol hog
 engemet nem teremtet oktalan
 allatta<1>,² de az o zent zemel'ere te-
 romtot, egez zemel, fojel, egebec
 kozot, zep termettel abrazattal,
 10 engemet meg ekesihtet, Es io
 elköllel, ezzel, elmeuel zeretet,
 zent vereuel halalauai engomet
 ordognec fogsagabol meg zabadih-
 tot, Es nemes kereztt'eneknec ko-
 15 zibe zamlat, Es naponkedualo
 vetkezetimben el zenuedet, Es

¹Értsd: 'lelkeikről'.

²A tagolójelet a korábban leírt, de törölt / betűre írta rá a másoló.

menda ⁷ egis iozent aundakuzf,
eg hozam vulo zeretuzplihalakar
lan volauuozam istemet bu:
nosse hozam magamat mend
ajok barig, kye ennekem ezemle
nem iutuanac auag' kulet az po:
kylleki gidyen velon el felyte:
ter voluare kulet buimer nem:
aluptanec, Malyapen vram istemet
eloty, mlyuan tuduan varmar,
a zent hozam buingse magamat
Q' eimer vrama kezjed el meg
gyogy melket fylp meg gondolat,
elmond niket buadot mongid,
Miket meg monduan, vegzetre
egs hoz' tejed, mag' mongid ment

- menden egeb io zent aiandokiról,
es hozám valo zeretetiról, halalat
lan voltam, Vram istennec bú-
nosse hağom magamat, mend
5 azokbanis, kyc en nekem ezembe
nem iutnanac, auag kiket az po-
kolbeli ordog, en velem el feleyte-
tet volna, Es kiket bunnec nem¹
alaytanec, Mikepen vram istennec
10 elotto, niluan tuduan vannac,
a zerent hağom búnosse magamat
¶ Es ennec vtanna kezged el meg
ğonnod, mel'eket folol meg gondoltal,
es mendenikert bünodet mongad,
15 ¶ Kiket meg monduan, vegezettre
eztis hozá teğed, vağ mongad, ment

¹A sorvégi elválasztójelnek vélhető vonalkák a lap verzőjáról áttűnő frás nyomai.

elggys meg mondák. Mend egek
ben mend egib bünegybent. Gala
koffokban de amandokban meg
gyntakban el feleketben. Kulben
meg bantottam tizenetp ifene met
Latafomban dhalafomban fitaroz
afomban Kofolafomban, rejalle:
tufomban. bünmet mondom vaan
ifomer, d'zet keem vaan ifent 2
¶ Es az gákeza valo gynti/za
eg aley legin ¶ Ha kegyeg gájan
akaz gynti/ezet gyntal az d'gyu:
lalan valo fogalafokoz, ielenen
az zent engallandofokoz, Meiter
paranofokoz, es az zepfocien
tyafokoz, es ki ielened-garvá:

- előzõris meg mondatec, Mend ezek
 ben mend egeb búneimbenis, hala-
 lossokban, bolanandokban, meg
 góntakban, el feletekben, kikben
 5 meg bantottam teremto istenemet,
 Latasomban, Hallasomban, Illatoz
 asomban, Kostolasomban, es¹ ille-
 teseemben, búnoimet mondom vram
 istennec, Azert kerem vram istent *etc*
 10 ¶ Es az gáakorta valo gónasra
 ez eleg legyen ¶ Ha kegeg hozan
 akarz góni, tchat gónal az regu-
 laban valo fogadasokról, ielesen
 az zent engedelmessegről, Istennec
 15 paranolatt'aról, es az zeplotelen
 tisztasagról, es ki ielenled, ha va-

¹Az e betűn látható vörös tintafolt a 33. lapról átnyomódott rubrum.

lamelákn vetkezvel. ¶ **Foaba**
az for lankafagó, turiafagó,
es tytellettfagó, melet vallas,
az zent Jolofmalin, meit ne talan
tan aghat, almason, aigstufin,
es ebmedne budoafaua fuzted
meg. ¶ **Toaba** az keues zerevtf,
melet vallas, istenhez es felebara:
toldag, meit istenedet nem zereved,
tel es zuvedel lalkedel, ment tar
tagnal, Sem kegyeg yagan nem
engeg az 9 parauplatinar es
tunalinar, De ki enel vezedelnek,
gákoru az 9 akazatinar sstene
alaz. ¶ **felebaratoddaty** nem ze:
veded mikpen tartagnal, meit

lamel'ikben vetkeztel ¶ Toaba
 az soc lankatsagról, tuhasagról,
 es tizteletlenségről,¹ mel'et vallaz
 az zent zolosmaban, mert ne talan
 5 tan azokat, almason, aihatlan,
 es clmednec búdosasaua fizeted
 meg ¶ Toaba az keues zeretettől,
 mel'et vallaz istenhez, es felebara-
 todhoz, mert istenedet nem zeredet,
 10 tel'es zúuedel lelkedel ment tar-
 toznel, Sem kegeg igazan nem
 engecz az o paranoqlatinac, es
 tanalinac, De ki enel vezedelmesb,
 gakorta az o akaratt'anac ellene
 15 alaz ¶ Felebaratoddatis nem ze-
 reted mikenen tartoznel, mert

¹A g betű szára alatt a scriptor kezétől származó tollvonás van.

nem őröz elömenten, sem kőhő-
 roz haborosagan ment tartoznal,
 ¶ Toaba az údönc el vezteseröl,
 mert gákorta nap estig hiuqlko-
 5 döl, zoluan es halgatuan artal-
 mas es hiuqlködö, es meuettre
 ingerlő bezedeket ¶ Toaba az tiz-
 teletlen es külömb külömb ke-
 sedelmes gondolatokröl,¹ kiknec
 10 ellene erősen nem allaz, mikepen
 tehetned, de netalatan² ki ennel
 gonozb, mikoron a gonoz indola-
 latoc fel tamadnac, túnasagod-
 böl az eley nec ellene nem allaz,
 15 hoğ meg ehnihtened ¶ Toaba az
 etelben italban³ valo mossagröl,⁴ es iqlottö

¹... ö betűt piros tintafolt tölti ki. Átnyomódás a 35. lapról.

²Piros tintafolt tölti ki az utolsó a betűt. Átnyomódás a 35. lapról.

³A sor alá barna „ „ jelek közé tett, barna tintával írt betoldás.

⁴'mohóságrol'.

valosagról ¶ Toaba az istentől hillet¹
 io gondolatokról, mel'eket mű-
 velkedeDetedel meg nem tőkelle-
 tel, de tuñasagodnac myatta gá-
 5 korta elhalogatasnac myata tő-
 led el vzted ¶ Toaba egebeknec
 hamis es vokmero iteletiről,
 ¶ Toaba az hivsagos zomorosagról,
 es hivsagos oromról ¶ Toaba m-
 10 ert te gors vağ a gonozra, es tu
 ña a iora ¶ Toaba az hamissag
 ról, keuel'segről, Ireg'segről, harag-
 ról, fosuensegről es restsegről —
 ¶ Toaba a keues banattrol, mel'et va-
 15 laz a te búneidről, mert nem banod
 istennec meg bantaszat, mikepen

¹Az *ihel* származéka (TESz.).

taatigmal, es a tyb buncidapl :
is, kikapl a te lelkiismereted
tegedet meg fejedmez, velesen
melokten vertezet miluan -
Ues mihonon mend ezket meg
meg gnyad penitencia veuen
a papnar, gkeztanag a soldat
meg apolad Ues a te gnyasod
legeny gakoelator, nalsuan vala
egy legeny, jemereng legeny es
knygullatassal legeny tyrbelid :
messzeleg magadmentafnel :
knl legeny es ha lehet egy hetben
harmjor meg gnyalidug lac
egyz es gteny jecent yekhez
hog egy keznyezet minden iu :

tartoznal, Es a toq̄b b̄neidr̄l-
is, kikr̄l a te lelki q̄smereted
tegedet meg fēgelmez, ielesen
mel'ekben vetkeztel n̄iluan¹ –
¶ Es mikoron mend ezeket meg
meg ḡonq̄d, penitencia veuen,
a papnac q̄ kezet, auaḡ a foldet
meg apol'ad ¶ Es a te ḡonasod
lēgen, ḡakorlatos, n̄iluan valo,
10 egez lēgen, zemerme lēgen, es
kõnhullatassal lēgen, tor̄deldel-
messege, es magadmentesnel-
kũ lēgen, Es ha lehet ēg hetben
haromzor² meg ḡon̄al, Auaḡ lac
15 eczer, Es eztendõ zerent īgekezel,
hōg eczer kozõnsege, menden b̄-

¹Az *n* és *i* fölött nyilván a mellékjelek felcseréléséről van szó.

²Az *a*-t *o*-ból javította a scriptor.

nydet meg g¹na¹ **33 como**
nicatazol cap^m 3

Dext az zent pal apastulagy
monga hog valaku vegne
rustusnac meg gondolhatatlan
zentseges testet vezet melkarslan
egi yu ueletet eze yic omaga :
nac / azaj vyan karhosic ha oma
ga pte volna meg, ammar oka :
ez valamikor comomalin a :
karzenlelkajel mend az egez
cloty valo heteny teni magadat
zorgalmatoslagal hozu zent med :
es ezt binadner banatual, 39 :
netten valo gpnafal es orhatos
inmagal, Mett ez iken zezesof

- nödet meg gónad ¶ Az como
 nicalasrol *Capitulum* <·>
 MIert az zent pal apastal, azt
 monğa, hoğ valaki vrönc
 5 cristusnac meg gondolhatatlan
 zentseges testet veret meltatlan
 ezi iža, iteletet ezic izic omaga-
 nac, azaz vğan karhozic ha oma
 ga ölte volna meg, Annac oka-
 10 ert valamikor comonicalñi a-
 karz, enelkeğel mend az egez
 elötö valo hete<m>n tem¹ magadat
 zorgalmatossagal hoža zerezned,
 Es ezt búneidnec banatt'aual, zö-
 15 netlen valo gónasal, es aihatos
 imalagal, Mert ez il'en zerzesrol

¹Az *m* betűt *n*-ből javította egy betűelem hozzáírásával.

- monğa vala zent pal apastal,
 elözör bizonihla meg embör o-
 gat,¹ es ekepen eğec a kenerben es
 igic, a poharböl, Añera hoğ ha
 5 a iquendö vasarnapon akarz co-
 monicalñi, enelkeğel anac elö-
 tő harmad napal, tem magadat
 lelkednec <bozz> bözgosagara zerez-
 ned, Tüdña illic, az elöttö valo
 10 penteken, meg oğad magadat,
 menden fertelmes gondolattöl, Es
 mendenkörön leki² zemeid elöt
 val'ad, vrönc aldot iesust, a kerezit
 fan figuen, Vaszegekel által ve-
 15 retetuen,³ Tüuissekel meg coronaz-
 tatuan, Epeuel czzettel itattat-

¹Az 1. és 2. sorban áttűnés nehezíti az olvasást.

²Helyesen: *lelki*.

³Az *n*-et barna tintával a sor fölé írta a másoló.

van, Malakal es Gijpogokal
meg elgijstuerud pupi sepe:
delmekip meg karamlaltat:
van, estoojafoknar soklagaud
meg fuzaduan kemenyegg sa:
lalal meg goluari, es holandp
embapokp. el temettuen. Es
az napon akaz egjel, akaz igjel,
akaz egjel minely mendoko:
zon gondolat a kezempder meg
fejlesztner, es meg kinzattatnar leni.
Es mend nap estig jompozlagat,
auag banatoc tau, iudien es
tasteleny orgadnar jompozla
gat mutassal, mo nduan a jent
pal apastalig val, tauol legjen

303c

van, N'alakal es bõzõsagokal
 meg elegihetuen, A papi feye-
 delmektõl meg karomlattan-
 van, Ostorozasoknac soksagaua
 5 meg faraduan, kemeñseges ha-
 lalal meg holuan, es holando
 embõrõktõl el temettetuen ¶ Es
 az napon akar ege, akar igal,
 akar egebet muuel'<z>,¹ mendenko-
 10 ron gondol'ad a teremõdet meg
 fezihtetnec, es meg kinzattatnac leñi,
 Es mend nap estig, zõmõrosagot,
 auag banatot tar, zuuedben, Es
 testedbenis orczadnac zõmõrosa
 15 gat mutassad, monduan a zent
 pal apastal<al>val, Tauol legén

¹A z betõt a másoló törlési szándékkal áthúzta, majd kitette az / fölé a mellékjelet.

candken duckenem egeben /
bawenlar vegne usus tukusnar
kengaden **B**ambaton keng
enuakigel mendengtel fogua
az ajnophnar tassa sagat elta :
vgtatmodi es elmedner nogo :
dabmar valastanodi **M**ezt az jom
bat ngtadabmar napsi Es zad
nar eos vgtatseget vgtatseget
a napon nemiac hupthoto
begitker tyled el gatazade meg
az jukseget katis lac alig zolad :
Mest jent feremas uny bjon :
saga jacentigari io vgtatseget
vazni vinas iduostseget Es mend
completatiglan faglalad magy :

en nekem dilekednem egeben,
 hanemlac vrnc ieszus cristusnac
 kerezteben ¶ Zombaton kegeg
 enlelkegel mendenostol fogua
 5 az azonoknac tarsasagat el ta-
 voztatnod, es elmednec hogod-
 almat valasztanod, Mert az zom-
 bat hogodalomnac napra, Es zad
 nac eros veztegeget ves, hog
 10 a napon, nemlac hiuolkodo
 bezedeket toled el zakaz, de meg
 az zuksegeketis lac alig zol'ad,
 Mert zent Ieremias tanq bizon-
 saga zerent, Igen io veztegegeben
 15 varni, vrnac vduosseget, Es mend
 completaiglan foglal'ad maga-¹

¹Az írástűkrön kívül a lap aljának közepén idegen kéztől származó, a kötéskor csönkult vagy félbevágott nyolcas formájú hurok látható.

Dat / auag' imalag' auag' zas 84.
 obiaffa / auag' zent gondola :
 totib' d' completam' utama' h' :
 g' g' me' d' a' r' u' p' o' h' a' b' u' e' s' p' r' :
 u' e' l' g' r' e' g' u' e' l' i' n' e' d' e' t' e' s' u' l' a' m' i' :
 k' e' p' o' u' y' l' a' m' b' e' n' t' e' z' e' m' p' d' n' e' r' u' :
 m' i' h' e' z' o' n' u' a' l' i' e' z' e' n' e' g' i' e' l' e' c' t' e' s' p' e' l' :
 m' e' d' m' e' y' g' o' n' d' o' l' a' n' o' n' d' u' a' a' :
 p' e' r' f' e' c' t' a' n' a' b' i' m' e' y' g' o' n' d' o' l' o' m' m' e' d' e' n' :
 e' p' a' r' d' i' m' e' t' o' n' l' e' l' i' c' i' u' n' e' r' k' e' l' e' p' :
 b' e' n' e' d' i' c' t' i' o' m' i' h' e' z' o' n' c' o' m' o' m' e' n' t' i' :
 a' l' i' a' z' u' a' z' e' l' i' t' u' a' l' o' n' a' p' o' n' t' y' p' l' i' :
 e' s' u' e' z' e' n' e' u' a' n' n' e' o' p' i' s' t' i' m' a' l' :
 l' o' n' u' i' g' a' z' m' e' t' u' d' i' o' z' i' g' e' n' e' :
 l' e' s' e' n' a' z' e' i' h' u' i' g' a' z' a' l' l' a' n' l' e' l' e' t' e' r' :
 r' e' m' e' g' i' s' t' r' o' p' o' m' a' g' n' i' t' u' o' b' y' z' o' n' :

dat, auag imalagba, auag iras
oluassasba, auag zent gondola-
tokba, A completanac vtanna ke-
geg, menbe a capolnaba, es oqo-
5 gel gq. ozuq elmedet, es valami-
kepen valamsben, teremtodnec va-
mikoron¹ ellene² vetkeztel, nag keserosegel
mend meg gondol'ad, monduan a
profetaual, Meg gondolom menden
10 eztendqimet en lelkemnac kesero
ben, ¶ Es mikoron comonical'ni
akarz, az elot valo napon boytol',
Es veterne vtan ne olog, de imal-
ban vigaz, mert vduqzihtonc ie-
15 lesen az eyh vigazasban leletetic
meg, kirq omaga tanobizon-³

¹Helyesen: *valamikoron*. Hasonló sorvégi szótagkihagyás van még a 10. és 13. sorban.

²A szót barna betoldójelek között a sor fölé írta a scriptor.

³Az elválasztójel zölddel meg van erősítve.

fagde tzen monduan, Valaka en
hagan holual vngzand meg tel
engemat. ¶ Mihoron kaggy como
mcalahleg ottan menke cellad
ku es cinggel nagz azemel meg
gondolade comonica lasnac huz
nalatat. Mel huznalatat azon
meg Lophatallan huzonlag vron-
iesus ki iente monduan. Dalaki
egi curesonmet, es eja en vezemet
sepe eletet val, es leg ottan mond
meg az rufus vepne coronaiat,
es agud magudat a napon huz
te jadlyf ki ne iazofanar arnal:
mag anagz astandly begeder kin
te ment az duofegy eleteseg iesus/

sagot tezen monduan, Valaki en
 hozam holual vigazand, meg lel
 engemet ¶ Mikoron kegeg como
 nicaltalz,¹ leg ottan menbe cellad
 5 ba, és ottogel, nağ oromel meg
 gondol'ad, e comonicalasnac haz
 nalatt'at, Mel haznalatot azon
 meg lölhatatlan bizonsag, vronc
 10 ieszus ki ielente² monduan, Valaki
 ezi en testemet, es iza en veremet,
 oroc eletet val, Es leg³ ottan mond
 meg az cristus vronc coronaiat,
 Es oğad magadat a napon, hoğ
 te zadból ki ne iarol'anac, artal-
 15 mas auağ artandö bezedec, kfn
 be ment az dilöseges eleseg ieszus,

¹Az / melletti vesszőre a másoló valószínűleg utólag írta rá a z betűt előbb piros tintával, majd barnával.

²A másoló a *le* szótagot barna betoldójelek között a szó fölé írta.

³A g fölötti tollvonás valószínűleg a tévedésből leírt mellékjel törlése.

Wast zent ^{pal} apstol tump ber 32
Dahlagazent: Sengkapem ih:
attis agahunt vinas esqalyt:
okner pahaat: 4 23 comonici:
lafua hary gubclafazpl sem
nemp tanalet non meza adu egöber,
Dapad: antipar: Jant: dyt: hyl:
Dada: adu: antipar: hyl: hyl:
den napon vinas telu: pzet: m:
sem adu: antipar: hyl: hyl:
maga: m: antipar: hyl: hyl:
Johas comonici: De: viny: gon
ajelme: viny: gon: keuan: hyl:
hul: m: antipar: hyl: hyl:
m: m: antipar: hyl: hyl:
m: m: antipar: hyl: hyl:

- Mert zent <p> pal¹ apastal tanq bi-
zonsaga zerent, Senki nem ih-
att'a eczersmint, vrnac es ordog-
oknec poharat ¶ Az comonica-
5 lasnac kegeg gakorlasarol, semi
nemq tanalot nem merec adni egebet,²
Hanemlac akit zent agoston
doctor ad, Mert o vg mond, Men
den³ napon vrnac testet veret veñi,
10 sem olarlom, sem dilerem, de-
maga menden vasarnapon, on-
zollac comonicalni, De mikoron
az elme, vetkezctnec keuansaga-
ban vagon, mondom hog incab
15 meg neheziht, honem ment meg
tiztiht ¶ Es iollehet valaki vala-

¹Sor fölötti betoldás.

²A szót a margóra írta a másoló.

³A 7. és 8. sor a 44. lapról áttűnő írás miatt nehezen olvasható.

Winnano bu nel gypkeltresser de
maga ha toaba minen vgetogot
vetez nido pihellatunohal, es ma
lagokali. bator sagul hoja 1298
onde azcol mondom akur hala :
by bingq meq nem neqjufecner
Das etzof nejed Cap^m
es az reje en konnet.

Leyottan hoy etzre hazangoy
tatic. vetez segen aluan.
hanad vassed meq magalut, mi :
kepen a napon, munkalhotal
matfagban, tanpafban, es eg'eb
munkalban. hoy a meq jorjet
qlamifnar, 10 lettu bator sagul
ehassedmer, Met a bingpfor. 9 :

- minemo¹ bűnel őztökeltessec, de
maga ha toaba ninlen igekezeti
vetkezni, kőnhullatasokal, es ima-
lagokal, batorsagal hoza iarol'-
5 on, De arrol mondom akit hala-
los bűnőc meg nem nehezihtenec
¶ Az etelről neğed *Capitulum*
az az reze en kőnnec
LEg ottan hoğ etelre harangoz
10 tatic, veztegesben aluan,
hañad vessed meg magadat, mű-
kepen a napon, munkalkottal²
imatsagban, tanolasban, es egeb
munkakban, hoğ a meg zerzet
15 alamisnac,³ io lelki batorsagal
chesscdmec, Mert a bűnössoc oz-

¹Az első *m* *k*-ból van javítva.

²Az *m* kezdő szára fölött szándéktalan tollnyom van.

³Tévedésből *t* helyett *c*-t írt a másoló. A latin szövegben: *elemosynas*.

rogattar minckone alamfraw : 33
kat, men azet. hog e vilag, fere :
delmekzet, auag hazallagok zet,
auag godakzet, zet, auag huol
koda/ban meg mazag, De hog
Zonetten imatlagoktan, vena-
elott, ezetk eseljel (Iha keging
lelend tem magdat huol koda/ban
meg mazatadnat, auag montotal,
auag minceltel alkotmatlanp :
kat, Zunedner kelezegenei feeli
tuduan, hog a voet alamfraw,
Zukseg lezen okot adnod, mikozon
neked mendatit, a te fylmagfaged :
zet ag okot, es mend az majic ha
rangfahylan gondolat e fplol

togatt'ac múnekõnc alamisnaio-
kat, nem azért, hoǵ e vilagi feie-
delmekrõl, auag hazassagokrõl,
auag hodakrõl zol', auag hiuol-
5 kodusban meg marag, De hoǵ
zõnetlen imatsagodban, vrnac
elõttõ eretek esedezel ¶ Ha keǵig
lelended¹ tem magadat hiuolkodusban
meg maratadnac,² Auag mondotal,
10 auag múuettel alkolmatlanõ-
kat, zúuednec keserõsegeuel feel',
túduan, hoǵ a veet alamisnarõl, .
zúkseg lezen okot adnod, mikoron
neked mondati, A te fölnaǵsagod-
15 rõl³ ag okot, Es mend az masic ha
rangozasiglan gondol'ad e fölõl

¹Az *-ed*-et a másoló a sor fölé írta. A soron barna betoldó vonalkák utalnak rá.

²Értsd: 'megmaradottnak'.

³'villicatio'.

meg mondastak at matkoz uan
a csoportokat. **U**lukozon be meg
az agyalog, mendenkizon a tyj
teffezzer es cirelyk^{per} mette vl.
ha io modon cshoz tad. **E**s miner
elny emi kigdez mond meg az
angyal buezetet, tudna illir di
lajog magustalyban istomer eg
foldon io akazo embegoket. **E**s
hazom pater noster es jent ha :
domfagnat nex. t. **G**imantkez emi
tyjtesseget, es juvednes felebarnef,
hog meg byonitassoz te kermes,
az jent iob patuachadmar monda :
sa. **M**inek elap ezem sohajkodom
es mltepen jent bernad dova.

- meg mondattakat imatkozuan
 a iotouokert ¶ Mikoron be meğ
 az aztalhoz, mendenkoron a tiz-
 tesslegesbec es ertelokbec¹ melle vl',
 5 ha io modon tehe<d>ted ¶ Es minec
 elottto ehi kc/decz, mond meg az
 angali dilectet, tudna illic, Di
 laseg magassagban istennec es
 foldon io akarq emboroknec, Es
 10 harom pater nostert, Es zent ha-
 romsagnat neuet hfuan, kezg ehi
 tiztessege, es zuuednec felelmeuel,²
 hog meg bizonihtassac te benec,³
 az zent iob patriarkanac monda-
 15 sa, Minek elotq ezem fohazkodom
 Es mikepen zent Bernard doctor

¹ Az ρ fölött javítási szándékkal leírt olvashatatlan betűre vörös tintával *l* vagy *b* betű kezdő vonala van ráírva, az ρ mellett vörös betoldást-javítást jelző vonalka. – A *k* melletti vörös betoldójel a sor fölé vörössel írt *-bec* szótagra utal. – Vö. Teleki-kóder 372: *erih elkölchw*.

² A hibásan leírt *felebneuel* szóban a scriptor a *b*-t a ráhúzott piros vonallal *l*-re javította, ezzel az *n*-ből *m* lett.

³ A Nytár. az utolsó betűt *t*-vel jelöli. A nagyítóval végzett vizsgálat minden kétséget kizáróan *c* betűt mutat. A latin szövegben *in te* áll a helyén.

manga. Mikozon ezet mendene: 34
tyl fogua ne egel, de ha ol' helén
leenté, holt az aytaka oluafnar,
az oluafafra yltézel, ha kegyg
nem oluafatic, ppyel ytenozf
gondylygial auag imathozal,
hag' mend a het embefeg, külfé-
bely tudna illu, az test es a ledér,
meg elegeter q' elegetend d' d'z
aytinal mendenkoppn tizéffegél
leg' feyed le haytuan, jameybet le
fugestuen ne tetona budostatuan,
es fenkinel ot ne jol' hanonha va
laminemp zülfeget kepegettel.
Se aual ne gondob' mittepen egel:
er ~~gondob' mittepen~~ vag' mit' egnet
egnet

- mõnga, Mikoron ezel mendenes-
tõlfogua ne egei, de ha ol' hel'en
leendez, holot az aztalra oluasnac,
az oluasasra igckezel, Ha kegi
5 nem oluastatic, otogel istenrol
gondõlkoçal, auag imatkoçal,
hoğ mend a ket embõrseg, kũsõ-
belsõ, tudna illic, az test es a lelec,
meg elegegec õ elesegeuel ¶ Az
10 aztalnal mendenkorõn tiztessegel
leg, fayed le haytuan, zemeydet le
fugeztuen, ne tetoua budostatuan, .
Es senkiuel ot ne zol', hanemha va
laminemõ zũksegel kezerihtetel,
15 Se aual ne gondol', mikepen egeb-
ec <eznec mikepen> ezne¹ vağ mit ezne

¹Sor alá írt betoldás.

vag' menet ez nec. A kerietz lassan
jelleledres a bot lassan tplyedra :
neza hog' mihozon ezel, se a le zellede
kerietz se a bprz a poharban meg
ne maragyn (Es ogad magadat
hog' az etellen etso ne ley, se veyl
so a veyzattend) Es mihozon e :
gassettén vag', soha iob kerietz
ne valogyn es az alab valoot, el
ne hagad, hog' ystent meg ne ban :
Lad es fofe buzatodur meg ne to :
trankogtassad (Es ne ejetz zaga
dozuan, mikopen a tozhog' kimer
gasa ystene es az q buzsege gala :
Zadban vagyn ki Lac ez soldyeket
yfi, mikopen bent pal. apastal non

vağ meñet ez nec, A keñert lassan
zeldel'ed, es a bort lassan tölöd, a-
ñera hoğ mikoron ezel, se a le zeldelt
keñer, Se a bõr a poharban meg
5 ne marağon ¶ Es oğad magadat
hoğ az etelben elso ne leğ, Se vtöl-
so a vegezetben ¶ Es mikoron e-
gessegben vağ, soha iob keñert
ne valogas, es az alab valoot, el
10 ne hağad, hoğ istent meg ne ban-
lad, es fele baratodat meg ne bo-
trankoztassad ¶ Es ne eğel raga
dozuan, miken a torkos, kinec
hasa istene, es az o dilõsege ğala-
15 zadban vağon, ki lac ez földyeket
izli, miken zent pal apastal moñ

gā. De vduaz modra es uzeffegel; 355
mkepen Jeyet est illet es Jentse:
ges tyzeffegner kquetppet. Es m:
famenigez in mod akaz; elgpe vā:
ugfleg mauat mong; es mend her
kezedel ygal tazad a pohart mi:
kor ypligog a mi tenched elatede
auag rapfalafodna adatur legem
tyzplimedre. Mett a boz embri
reimezetet Jokra buyasagra lgezpe:
tem; ment a boz salomon monga;
Mel ygen buya allat a boz idzet
monga vala Jent pal apastulis;
Atig ne rezegpletyr borat; kuden
† Es a borha vya. 98 es toaba vjnet
kul neu yjad. 6

- ga, De vduar modra, es tiztessege,
 mikepen zerzetest illet, es zentse-
 ges tiztessegnec koutoyet ¶ Es va-
 lamehezzer innod akarz, elqozor vd-
 5 uozleg mariat mong, es mend ket
 kezdel <igal> tarlad a pohart mi-
 kor izol,¹ Es a borba vizet os, es toaba viznel
 kul ne<.>² igjad _____
 . hog a mi teneked eletedre
 10 auag taplalasodra adatic, ne³ legin
 torodelmedre, Mert a bor, emberi
 természetet zokta buyasagra <.> geryez-
 teni, ment a bol salomon monga,
 Mel' igen buya allat a boor, Azert
 15 monga vala zent pal apastalis,
 Meg ne rezegol'etoc bofral, kiben

¹Az *izol* után kifejejtett másfél sornyi szöveget pirossal is megerősített két ⊕ betoldójel közé a lap aljára írta a másoló. Az üresen maradt félsornyi helyet vízszintes barna vonallal töltötte ki.

²A törlés miatt kivehetetlen betű nyoma (talán egy félbehagyott *m*-é).

³Jelölt („), rubrummal írt interlineáris betoldás.

szűcsag magán. Masoty vj mond /
Keny szal el. Rinali kepen va /
fokar soga tem magadnar ne jerez /
se jereztes. Se az adottakat el ne ve /
ged. ha io madon el truoztatgatod /
El dyand dyokaris az agnalnal soga /
ne kálly. hanemiar ne talantat /
amar vag ajoknar kijc melletted /
vthet. Uz etebnet vrama a morfa /
lekokat. zereteteson egbe gpyled /
es meg eged. meat vj monda albt /
vzpn. isus. Gypletet egbe a mor /
salkokat. hag el ne vezner. Uz /
zen vedes zof otod zejt

Q Jert vz azt monda a jent eman /
geliumba. ve getet er etek k 4 10

- buyasag vağon, Masotis vğ mond,
keues borral el', Kiualt kepen va-
lokat soha tem magadnac ne zerez',
se zereztes, Se az adottakat el ne ve
5 gged, ha io modon el tauoztathatod
¶ Ayandokokatis az aztalnal soha
ne küldöz, hanemlac ne talantan,
annac vağ azoknac kyc melleted
vlnec ¶ Az etel nec vtanna a morsa
10 lekokat, zeretetesen egbe ggyled,
es meg egged, mert vğ monda aldod
vrone iesus, Gyolotec egbe a mor-
salcokkat, hog el ne vezened ¶ A:
zenuedesrol otod reze
15 MIert vr azt monga a zent ewan
gliumban,¹ Vegjotec ezetekbe, hog

Országos Széchényi Könyvtár

¹A szövegi *n* sorközi betoldás.

38
Zuuctor meg ne nehsaplassenes tor :
kossagol; ammar okacut, enlethe :
yel mendenkegona tozkossagot
a eltauztatmodres rozanfagot va
laztanodi. Mest mikiopen a boli mon
gud tozkossagnar myatta sphan
vejtener el. Dzar mikiopen etelner
Aden loandz, mikiopen zent Beznau
doar mongud; ehsog, nem az etek :
ner yi mikiopen etelze; es spha ne
egel gpnogssgholi de sziiksgybol. Mest
vg mond zent agston doar, hog
az elme ethek, ver splotp voltauat,
el vezi az m. uagnar es auhtatol
sagnar eteyet. Ammar okacut mond
te telef elcedner vbereten, kenes

- zúuetőc meg ne nehezőtlessenec tor-
kossal, Annac okaert, enuelke-
gél mendenkorőn, a torkossagot
<·> el tauoztatnod, es iozansagot va
5 laztanod, Mert mikepen a bolu mon
ga; A torkossagnac myatta, sőkan
veztenec el, Azert mikorőn etel nec
hel'en leendcz, mikepen zent Bernard
doctor monga, Az chseg, nem az etek-
10 nec izi ingerycn etelre, Es sőha ne
egél gőnőrosęgből, de <·> züksegből, Mert
vę mond zent Agoston doctor, Hoę
az elme etkek nec főlottő voltaual,
el vezti az imalagnac es aihtatos-
15 sagnac ereyet, Annac okaert mend
te tel'es eleted nec vđeyeben, keues

es kgy etikel el. Mezt miképen zont
Ieronimus doctor monga. A hol e:
legfegy auagy tozkussag vagyn, ogy
gel biyasag vialkpede. Es ogyad vag
elauoztassad, hogz zenne deteseglen
auagy etellen teumozel tedet folol
ne mulad. Eppg vj mond zent te:
rominus doctor. Arie bytapt ves ma:
gadnac, menet el vifethoz. Mezt 1996
napont ed keufet honem ment ut:
kan sokat em. Zent agoston doctoris
ajt monga hogz semt nem haznal,
mend egez napestit hogz bol bytapt
Zenne mi, ha amac vtama a lelet:
meg legelisset meg nomzistatur,
Haba etplis magadur meg ogyad,

- es kőz etekel el', Mert mikepen zent
 Ieronimus doctor monğa, A hol e-
 legseg auag torkossag vağon, oto
 gel buyasag vralkodic, Es oğad vağ
 5 eltauoztassad, hoğ zenuedetessegben,
 auag etelben termeze<d>tedet folol
 ne mul'ad, Sogog vğ mond zent Ie-
 ronimus doctor, Ane boyttot ves ma-
 gadnac, mehet el viselhecz, Mert iqob
 10 naponked keueset, honem ment rit-
 kan sokat eni, Zent agoston doctoris
 azt monğa, hoğ semit nem haznal,
 mend egez nap estic hozo <bol> boyttot
 zenuedni, ha annac vtanna a lelec,
 15 meg elegedessel meg nomorihatic,
 Toaba ettolis magadat meg oğad,¹

¹A lap alsó szélén látható betűnyomok a marginális bejegyzés átnyomódásai a szemközti lapról.

hoğ valaminemő ieles etket magad
nac ne zerez, De minden vđqben,
mikor egesseghen vağ, meg elege-
ğel a kősege etkeuel, tūdńa illic
5 keńerel, borral, es a mi a kőńńan
főztetic, Es ha eğeb kepen elődbe te-
tetic, ha zűkseged vağon veddel, eztis
mertekzerent, mikepen illeti isten
nec hiv zolgaló leañat, es felseges
10 zegeńseghet zeretojēt, A mel' etkec
keğeg, incab ingerlenec torkossagra,
honem ment testnec taplalasara,
mindenkőron el tauoztassad, mike-
pen vadnac, zokhatatlan ģonőroőe
15 ges etkec, kűlőmb kűlőmb fűuckel
zerezettec, es hasonlatosoc, ha elődbe¹

¹Az írástűkrőn kívül a jobb margón későbbi kéz barna tintával írt latin nyelvű bejegyzése olvasható: *Prob Omnia si perdas famam reservare memento. O.* Ugyanettől a kéztől a másik bejegyzés a lap alsó szélén lábbal a szöveg felé így szól: *O! mihi si liceret tecum consumnere noctem Oscula Centa tibi Elisabetia Darem.* Ugyanez a kéz ezt írta be a MiskTör. 5. lapjának margójára: *Probatio Calami* stb.

tetnet of zükseged vagyn ~~eg~~ e
gel benne Ment zent Bernard dou
monga Menden azalegta eleg a
so Be kegye te bytyodnet of acit
ne hag temagadnar valaminem
dragalatoz etket Jezemi iki a kofset
ethenet dragalatozbnac algyhatat
ner. meit g nem zemedes volnarde
kepmutatog zentseger ielensege
d | Egitis et tauoztassad. hgy zenued uen
aj eupt meg ne uteled. vag meg ne
vtalad. Meit vj mond zent palapas
talaki nem gzu. aj eupt meg ne v
tala. Meit a ki gzu. vrnac gic ts aki
nem gzu. vrnac nem gzu. idz ebely
hgy nar kiuoplosoja. ic egeli haner.

tetetnec, es zükseged vağon <egeb> e
 ğel benne, Ment zent Bernard doctor
 monga, Menden azalegba eleg a
 so, Se keğeg te böytöd nec okaert,
 5 ne hağ temagadnac valaminemo
 dragalatos etket zerezni, ki a kossec
 etkenel dragalatosbnac alyhthatat
 nec, mert ez nem zenuedes volna, de
 kepmutatas,¹ zentseg nec ielensege
 ¶ Eztis el tauoztassad, hoğ zenueduen
 az euot meg ne itel'ed, vağ meg ne
 vtal'ad, Mert vğ mond zent pal apas
 tal, Aki nem ezic, az euot, meg ne v-
 tal'a, Mert aki ezic, vrnac ezic, Es aki
 15 nem ezic, vrnac nem ezic ¶ Az ebello²
 haznac kúuolq, soha ne eğel, hanem

¹Az *-as* betűkapcsolat utólagos javítás. Hogy miből, az kivehetetlen.

²Az első *l* betű előzőleg *b* volt, a szorosan hozzáírt második *l* azonban takarja.

328
Ha 3. infeged, au ag korlagal kezege
tetel De minden loban a kofseget
kquesse di es minden vepben, mikor
egesseben vag az vj kezege ney :
ven napat, es az apastalokna bnyit,
tudnia illic, dlyzo naptol foguan,
Punkst napuglan es az zombat
napot, mindenkoron bnyitod es
valamkor az zenuedetesseg teneket
el vifelteter tenet latatmen legottan
vignc icsusol gondolkogal, ki mi :
koron mendeneket via volna d
kezegehanac aka, to fuyan meg fuzad :
uan, tunisseket meg orozonaztatuan,
vafjegyek által vezeteti len zpmjo
fogyan, epenel egettel utatater, d koron

ha zúkegel, auag korsaŕal kezeriht
tetel, De menden ioban a kőseget
kőussed ¶ Es menden vđoben, mikor
cgesseŕben vaĕ, Az vizkerezt neĕ-
5 ven naĕat, Es az apastaloknac¹ boĕtit,
tűdńa illic, Aldoŕo naptol foguan,
Pűnkost naĕaiglan, es az zombat
napot, mendenkoron boĕtol'ed ¶ Es
valamikor az zenuedetesseŕ teneket
10 el viselhetetlenec latatnec, legottan
vrõnc iesusrol gondolkoĕgal, ki mi-
koron mendeneknec vra volna, A
keresztfanac akazto fayan meg farad-
uan, tűuissekel meg coronasztatuan,
15 vaszegekel által veretetuen, Zomĕo
hozuan, epeuel eczettel itatatec, Akoron

¹Az utolsó *a* fölé írt *c* betűt sötétebb tintával írták; talán idegen kéztől való.

ikencet gondolvani nem lat az etek
ner zenuedetesseget, de meg akazm
nemp ken vifegeketis es kinkat
el zenuedtes, Mezt vif mond zent
Seigel doctor ha rustus vronkhar
kin zenuedese etmebe hozasatur, se
mi muleri ol' kemoni dolog, ki egen
ly lellhet el nem vifeltetuc, djeit
zeietp lea nom zenuetesd meg ma
gabur, nelenen gonprofeges meleg
etkekot, mezt a buyasagnar ez fol
gezetp, es minden etellen ualltan,
felottp valo sagot etangitas, diera
hog az etfner vrama lastassal,
edigned zomyobgnod, ha az gepke
valo vrendegestten akaz meg ele :

- il'eneket gondoluan, nem lac az etek
nec zenuedetesseget, de meg akarmi
nemő kemeñsegeketic, es kinokat
el zenuedhez, Mert vğ mond zent
- 5 Gergel doctor, Ha cristus vronknac
kin zenuedese elmebe hozatatic, se-
mi ninlen ol' kemeñ dolog, ki egn-
lo lelekel el nem viseltetic, Azert
zereto leaňom, zenuettesd meg ma-
- 10 gadat, ielesen gonoroşeges meleg
etkektol, mert a hűyasagnac ez fel
gerieztoio, Es minden etelben italban,
felotto valosagot eltauoztas, Añera
hoğ az etel nec vtanna lattassal,
- 15 ehezned, zomyohoznod, ha az oroke
valo vendegseghen akarz meg ele-

gedned, Meit vñ mond zent tzo: 39

nimmur dutor, Leheretlen doloz ez

hoz valaki, mend e ielen valkes

az iquendp iohal elen/hoz uiget

hasat es men az aglan fl elmeat

lakat be tolip, es az ^{fi velen} ~~hoz~~ ~~hoz~~ ~~hoz~~

az angaloknar gñgopsegeze menis

es mend menen földön duaf ~~hoz~~ ~~hoz~~ ~~hoz~~

relehet, az zent bodogor kyc eheznet

zomyhoz nar e vilaglan, meit az

iquendben meg eleghtaner ~~hoz~~ ~~hoz~~ ~~hoz~~

olafzol hotod zeze ez

Qendenkoron hoz az olafnar

üdeyre iutandaz, az zezet v

opt elof nem veuen, Ehoz zentli

vijjel magadat meg hmeid, eg menel

- gedned, Mert vġ mond zent Iero-
 nimus doctor, Lchetetlen dolog ez,
 hoġ valaki, mend e ielen valo, es
 az iouendġ iokal el'en, hoġ itegel
 5 hasat, es meñ orzagban <·> elmeiet
 lelket be tolo, es <eg> ez vilagi¹ ġonġorseġrol,
 az anġaloknac ġonġorseġere meñen,
 Es mend meñen földġn dilose<gesse>gesnc²
 ieleñec, Azert bodogoc kyc ehez nec
 10 zomyohoznac e vilagban, mert az
 iouendoben meg elegihtet nec ¶ Az
 olasrġl hotod reze³ ez
 Mendenkoron hoġ az olasnac
 ũdeyre iutandaz, az zerzet v-
 15 dġot elġl nem veuen, Elġzġr zentelt
 vizzel magadat meg hin.ed, es meñel

¹A sor fölé barna betoldójelek között szúrta be a másoló a kifejejtett szavakat.

²A kifejejtett c-t az n után a sor fölé írta a másoló.

³A z fölött szándéktalan tolvonás van.

- az aghoz, elozor valaminemo imat-
 sagot <·> teg, Es zent kereztnec iegeuel
 magadat, es az agat meg iegezuen,
 es magadat vr istennec ayanluan
 5 alazatosagal, tiztessegel es alkolmas
 modon, iob auag bol oldaladra feke
 ucn, Es soha ne fekeg hañota, auag
 egebkepen tizteletlen, Soha ne olog
 kezeidet kebeledbe vonuan, auag ter
 10 deid zaraid fel emeluen, meg me-
 zihtelenyntuen,¹ hazas azonoknac
 moğa zerent,² de mendenkoron az zokhat zarad
 koze teged
 hoğ senki tegedet tizte-
 15 letlen fekeven³ ne lel'en,⁴ Az agban
 ckepen helheztetuen, mįglen az alom
 tegedet meg foglal, mong valami-

¹ Az első *n* a sor fölé barna tintával írt és jelölt betoldás.

² A szó utáni vörös + betoldójel ide utalja a kifejejtett *s* a lap aljára + jelek közé írt másfél sornyi szöveget.

³ A *v* betűt más betűből, talán *n*-ből javította, amely fölött a tévedésből leírt palatalizáló mellékjelet két barna vonalkával áthúzva érvénytelenítette a másoló.

⁴ A rossz helyre, barna tintával írt + betoldójel kivakart, halvány nyoma látható a ráírt, vörös tagolójel alatt. L. a 2. jegyzetet.

nemő duzete ket / auag' valamine : 48
mő hajnalatos ilető gondolat gon
dol' auag' ki mentő iob, gondolat
vőne rustus iust / a keresztun fig :
ven kit ha jorgalmatossagat gon :
dolandő Lac alig arag' foha 9: dőg
tő meg nem bantatol / Meit rustus
vőnkőnő kim jenuedese nee ahtatő
gondolatnaual, 9: dőgkne sezei el
vitetne / E nykoron kegey az agtő
fel ketendő, leg ottan elmedde 129 :
tő / a meg sejtő rustusnac emleke
Jeti / Meit vő mond Jent Bernard
doctor Mendene tő fogua züueden
legőn az ki mendene tő fogua fūg /
te ezette a keresztun / Es Jent kereszt

nemő dileteket, auag valamine-
mő haznalatos isteni gondokat gon-
dol', Auag ki mentol iob, gondol'ad
vrnc cristus iesust, a kerezfán fig-
5 ven, kit ha zorgalmatossagal gon-
dolandaz, lac alig, avag soha ordog-
tol meg nem bantatol, Mert cristus
vrnknac kin zenuedesenec ahtatos
gondolatt'aua, ordogoknec seregi el
10 vztetnec ¶ Mikoron kegeg az agbol
fel kelendez, leg ottan elmedbe iaro-
l'on, a meg fezolt cristusnac emleke
zeti, Mert vg mond zent Bernard
doctor, Mendencstol fogua zuuedben
15 legén az, ki mendencstol fogua fugo,
te eretted a kerezfán, Es zent kerezt-

ner veguel magadat meg veges
ven / sycetossigel men a kapolna
ba es magadat zentete vissz meg
hintermondjad az zent dauid pro
feta mondasa / dram te megjeg
a te templomodon hazadba es miat
kezom a te templomodon te felet
medben dram vig te engemet te i
gassagodon en ellenfogimnet elp
egenedeset az en utammal te ze
nedner elp / Mikoron iutandaz
az oltarnac eleibe / alagatosagat
le te deplod ven magad vradat is
tenebet / es ha tehetet konuetis
hullal / es ayan lat temagadat o
nekpe / zinedner ~~zinedner~~ melte

- nec iegeuel magadat meg iegez-
 ven, syetetessegel meñ a kapolna
 ba, es¹ magadat zentelt vizzel meg
 hintuen, monğad az zent dauid p̄o
 5 feta mondasat, Vram be meğeg
 a je <templomodba> hazadba, es imat-
 kozom a te tcmplomodban, te felel-
 medben, Vram viğ be engemet te i-
 gassagodban en ellensegimnec elõlo,
 10 eğenesgesset az en vtammat, te ze-
 nednec elõtõ, Mikoron iutandaz
 az oltarnac elcibe, alazatossagal
 le terdepel<el'>ven² imağad vradat is-
 tenedet, es ha tchetet koñuetis
 15 hullas, Es ayanl'at temagadat õ
 nekye zũuednec <zũuednec> melse³

¹Az e fölötti pont papírhiba.

²A p és l közötti e-t utólag írta a sor fölé a scriptor, majd az l mellékljelét és az el'-et törölte.

³Ezután kétlevélnyi hiány van a kéziratban.

napon a tervyug az egyházban meg
mazarj, kise ipj ganem ha zükse :
gel, auag' feredelmelyti auag' haz :
nalattal kezelettel. Meg embeleg :
venzent Bernard doctor mondasa :
zpl. hog' az zent angulo a cellact
men' ozagot valac' es egyenképen
gönpököner a cellakban, ment
men' ozagban. Ment gükorta az
zezetes a cellakol, men' ozagba
megyén felfiz tütessegeol' 9.

Dzert az küüpfvulo egy-kense
gükner tütessege legén a letki
isagoknac zezpöf' zert minden
bezedben, mi' selkedeteben men' :
denkoron etelmeg tütessegeol' leg.

napon a tercyaig¹ az eghazban meg
 marag, kise iqy, hanem ha zükse-
 gel, auag feiedelmedtol, auag haz-
 nalattal kezcrihttel, Meg emlekez-
 5 ven, zent Bernard doctor mondasa-
 rol, hog az zent angaloc, a cellaert
 meñ orzagot val'ac, es egenlokepen
 gonorkodnec a cellakban, ment
 meñ orzagban, Mert gakorta az
 10 zerzetes, a cellabol, meñ orzagba
 megen fel ¶ Az tiztessegrol, *capitulum. 9.*
 MIert az kuuol valo erzekense
 geknec tiztessege, legén a lelki
 iozagoknac zerzojo, Azert menden
 15 bezededben, muclkedetetben, men-
 denkoron ertelmes tiztessegel leg,

¹Az y pontjai csak tévedésből kerülhettek más betűre.

Mat vj mond zent pal apastal
ajendener tukozotteter. tyressel
es zereuel legener. Adzeit ha keua
nod. az iozagohal meg ekefolt
tyressel meg lehm. es a meg lelt
tyressel kerner meg tatanod.
Euelkegel menden koron. ez ala
valokat meg tatan. Elgoz. leg. buj.
gosagos garkorta valo imatsago.
kizot monthatod a bol. mondasat.
Emekem menden nemp ippc az
imatsag altal adatanar. es zam.
falya tullan tyressel q kegener alta.
fa ad itec. Masogoz mendenckner
folyo. el taugzas. hmpokop tyrelet.
len bebet. ancia hog se mongad.

Mert vğ mond zent pal apastal,
Mendenec túközöttetec, tiztessegel
es zereuel legēnec ¶ Azert ha keua-
nod, az iozagokal meg ekesolt
5 tiztesseget meg lelñi, es a meg lelt
tiztesseget koñen¹ meg tartanod,
Ennelkegel menden koron, ez ala
valokat meg tartañi ¶ Elözor leg buz-
gosagos gákorta valo imatsago,
10 kiröl monthatod a bol. mondasat,
Ennekem menden nemö iooc az
imatsag által adatanac, Es zam-
lalhatatlan tiztesseg o kezenece alta-
la adatec ¶ Masoczor mendeneknec
15 fölötö el tauoztas, hiuolködö tiztelet-
len bezedet, añcra hoğ se mongad,

¹A szóvégi *n*-et *m*-nek indította a rákövetkező *meg* első betűjének befolyására.

se a mondot. ^{at} ne galgassad. nyer
Zent pal apastal mondas. Zent /
A gong bezeder. meg zontat. a io el:
Kölkhet ei harmattor. ~~typpede~~ :
nekner. fellekner tarsagut. hu :
sagos iatekakat nelesen isyakal
el tauostas. ~~Meztor~~ ~~gyepok~~ ~~gyepok~~
nar es ragoknar gplekzetoket.
eltauostas ~~Uppor~~ ~~gyepok~~ :
ner ~~gyepok~~ ~~gyepok~~ eltauostas ~~Uppor~~ :
typpor. Engoknar ~~gyepok~~ nar. ragal :
majoknar ket nelupkner tarsasa :
gat mentenho. malab. Meit Zent
rag tano ~~gyepok~~ ~~gyepok~~ tetele Zent /
A morgoktor. ~~gyepok~~ ~~gyepok~~ es ragalma :
Zppor ~~gyepok~~ ~~gyepok~~ ~~gyepok~~ ~~gyepok~~ ~~gyepok~~

se a mondotat¹ ne halgassad, Mert
zent pal apastal mondasa zerent,
A gonoz bezedec, meg rontt'ac a io el-
koloket ¶ Harmatczor, tizteletle-
5 nekneec, fesletekneec tarsasagat, hit-
sagos iatekokat, ielesen ifyakal
el tauoztas ¶ Negeczor hiuokkodok
nac es iaczodoknac golekezetoket
eltauoztasd ¶ Ottoczor, hizelkodo-
10 nec hizelkedeset el tauoztasd ¶ Ho-
tooczor, Sugoknac, hugoknac, ragal-
mazoknac, ket neluokneec tarsasa-
gat, mendenkor vial'ad, Mert zent
iras tanq bizonsag tetele zerent,
15 A morgodooc, zugodooc, es ragalma-
zooc, golosegesec istenneec ¶ Heteczor

¹Az *at* rubrummal van írva a sor fölét; a betoldásra vörös „ jel utal.

soha ne 3 ol' egebet, hanemlar meg
gondolt' yet' zerenel valo haznala :
tos es igyesseny beget, kazim
y' kappmutalo yet' mendenkor el
tanogty, amac akaet mongora
kajent a goston dotta. Menden
kottogty es kappmutaly hazny :
sag, mafort meg h'z monga. Men :
don y'ye, elgye az zere dz az e :
n'he auq' bella ofmertebe y :
yon. honem ment n'luedrel' Mpl :
gaz, ne h'z' zugg' mongob, es
egy' ekner itelgy, Se valakur to :
aba, neg ne saafol, v'g meg ne
fegelmeg, hanem ha n'liuan isten :
net ellene vetkezit. De mirab mi :

- soha ne zol' egebet, hanemlac meg
gondolt <iget> zereuel valo haznala-
tos es tiztesseges bezedet, ketzino
es kepmutalo iget mendenkor el
5 tauoztas, Annac okaert monga va
la zent agoston doctor, Menden
kettoztetes es kepmutalas hazug-
sag, Masot meg azt monga, Men-
den igec, elozor az rezre, Az az, e-
10 ndre auag lelki osmertedre iq-
yon, honem ment heluedre¹ ¶ Nql-
czarzor² ne leg zugodo morgodo, es
egebeknec iteloyo, Se valakit to-
aba meg ne strofol', vag meg ne
15 fegelmez', hanem ha niluan isten-
nec ellene vetkezi, De incab mi-

¹Hibás egyeztetés. A latin megfelelő: *Omnia verba ante veniant ad limam, quam ad linguam.*

²Valószínűleg másolási hiba *Nqlczarzor* helyett. Hasonló a következő lapon is (2. jegyzet). – Vö. Nytár.: *Nölczaczor*.

Koron te meg fagelimgtetel, de ter :
- depeluen, bünpöet mongad, akaz
leg bünyo akasina, Meit zent ger :
gel tanq. byon/ ag tetele zarent, to
lekki ofinezetnet dolga ez, opio bünt
of mezmü golot minen. (1) Kulenger :
Zer valamikorön valaki tegebet
meg bantand, ne felet nehye de fo :
latmjal az bekessleghez mondhan,
Mely ez, hog' minden teemtet alla
top meg bantanas, meit en kenel'
az en teemtetmet mendenkorön meg
bantotum, es meg bantom hamissan
eluen! Feggez mikor az ez hajhoz
meg, ha lehet mendenkorön az of :
tax elopt t aljatoslagat letet depici,

- kõron te meg feğelmeztetel, le ter-
 depeluen, bûnõdet mongad, akar
 lęg bûnos akarnc, Mert zent ger-
 gel' tanõ bizonsag tetele zerent, Io
 5 lelki õsmeretnec dolga ez, o<t>tıs¹ bûnt
 õsmerñi holot ninlen ¶ Kilenczer-
 zer² valamikõron valaki tegedet
 meg bantand, ne felel' nekye, de fo-
 lalmýal³ az bekesseghez monduan,
 10 Meltõ ez, hoğ menden teremtet alla
 tõc meg banlanac, mert en keuel',
 az en teremtomet mendenkoron meg
 bantotam, es meg bantom hamissan
 eluen ¶ Tizeczõr mikor az eghazhoz
 15 meg, ha lehet mendenkorõn az ol-
 tar elõõt <t> alazatossagal leterdepl'el,

¹A törlés, javítás miatt a papíron pontnyi lyuk van.

²Másolási hiba lehet *Kilenczeczzer* helyett. Hasonló a 64. lapon (2. jegyzet).

³A második / betű talán nevéscsdés miatt mosódott el.

mezt uuan raggn, Jofus nac neue
re menden teid meg hajtasser a
tizen egeror mikoron az hazban
testona iaz, mendenkoron kezes
lepold kezes, veztegrallo kezes,
le fugertet Jo veztegrallo zeme:
kel nem testona bádipital. Mezt
mukepen zent Hibeeg doctor mon:
ga az zemezentelen jam zemezem:
telen zunes kquetz a tizenkezt:
szor. Valamikor halod, hag az
az nigr valamizel zolnac, nem
vtegrle sem zent ualzel, velen
holot zugodnac mozgodnac auag
hazassagplauag godakozalzel leg
oitari el meri onmag, Mezt zent

mert iruan vağon, Iesusnac neue
re, menden terd meg haytassec ¶
Tizen egeczor, mikoron az hazban
testoua iarz, mendenkoron keges
5 lepesid legenece, vezteg allo kezeid,
le fügeztet <ze> vezteg allo zeme-
kel, nem testoua búdosokal, Mert
múkepen zent Isidoros doctor mon-
ga Az zemeremtelen zem, zemerem-
10 telen zúnec kóute ¶ Tizenkettő-
czor, Valamikor hallod, hoğ az
azóhóce valamirol zolnac, nem
isterol, sem zent irasrol, ielesen
holot zugodnac morgodnac, auag
15 hazassagrol, auag hodakozasrol, leg
ottan el meñ onnag, Mert zent

- iras tanöbizonysaga zerent, Az ö nel-
vec eles tör, Es hog e megmon-
dottakat ioban meg tarthassad,
Enelkegel mendenkörön, züued-
- 5 ben es testedben alazatossgot val-
lanöd, mert vg mond zent gergel
doctor, hog a mel' embör egeb lelki
iozagokat alazatossgnalkül göyt,
ol'aten ment aki a port tenereben
- 10 a zelre vizi ¶¹ Az kesertetnec
ellene allasról tized reze
Miert² emberi nemzetnec ellen
sege ördög, zönetlen iége
zic, sökepen valo keserteteknec
- 15 haborgatasaul, az hiuöknec elle-
nec allani, zent peter apatal

¹Ezt a jelet utölag szorította be a másoló.

²Az *M* zöld, az *I* vörös.

mondasa zecent adu ellenfog;
ep ydyg. mifepen zuo oeglan
keing forog tufona kezesen
ke meg mojon. kimer ellene a:
latp gubon; domar otaest o
mondahoon zogalmatofagat
puzoh magadat kelledet. bel
Jalomon tanaya zecent es vala:
mifoe ejondol. iden kezetetekel
hulogantog. lity ostan rufu vank
hoz fobanlat. mifepen hofegog.
hoz meg az kezetetekel hoznalat
zagy es lity ostan et mongad. En id:
uoffegemmer vza istene / egel meg
engemet. Zabadih meg engemet.
en eoz ellenfogimot. es helhog. v

mondasa zerent, A tú ellenseg-
tőc őrđog, mikepen riuo orozlań,
keríng forog testoua, keresuen
kit meg morýon, kńec ellene a-
5 l'atőc hűtben, Annac okaert <->
mendenkoron zörgalmatossagal
orízed, magadat, lelkedet, bol
salamon tanala zerent, Es vala-
mikor erzended hog¹ il'en kesertetekel
10 haborgattatol, leg ottan cristus vrńk
hoz fol'aml'al, mert igen hivseges,
hog még az kesertetelis haznalatot
zerez, Es leg ottan ezt monđad, En vd-
uossegem nec vra istene, segel' meg
15 engemet, Zabadih. meg engemet,
en erős ellenségyımtol,² Es hel'heztes

Országos Széchényi Könyvtár

¹Vörössel és barnával is jelezett sor fölötti betoldás.

²A ŷ-t e-ből javította a másoló.

engemet te melleid, es akarki ke:
 Ze vjüshinget en ellenem, meg sa
 seget a honar en ellenemig, nem
 fel az en züvem. Es leg ottan
 gondolat hog a búmer nyjatta
 embre meg sejtate, az bodogok:
 nar gondolatlan dugogotok,
 Es karhagytatik, az karhagytatik:
 nar, zeteneteg kimpza. Miert ha
 e ket dohogt zonetlen iol züveit
 ben vallandobit, vjue te blyled
 mentenesly fogua az kefateteket.
 Thä kezig sa megas az gondolat
 meg gyzend, búz gafagofon gondol:
 kagat, vjone rustul velu nar, kemoni
 segy kim zenued sezo, Miert zent

engemet te melled, es akarki ke-
ze vjahskoǵec en ellenem, meg ha
sergec allonac en ellenemis, nem
fel az en zúuem ¶ Es leg ottan
5 gondol'ad, hoǵ a búnnec myatta,
embor meg foztatic, az bodogok-
nac gondolhatatlan dilosegetol,
Es karhoztattatic, az karhoztattak-
nac, retenetes kinokra, Mert ha
10 e ket dolgot, zonetlen iol zúued-
ben vallandod, ki v'zic te bololed
mendenestolfogua az keserteteket
¶ Ha keǵig <ha> megis az gondolat
meg ǵozend, búzgosagoson gondol-
15 koǵal, vronc cristus iesusnac, kemeñ
seges kin zenuedserol, Mert zent

- iras tanq bizonsaga zerent, cristus
 vrõnc kin zenuedeserõl valo gon-
 dolat, tõkellertes ertelem, Es a ki
 az cristus vrõnc kin zenuedesehez
 5 vigazand, hamar batorsagos lezen,
 Azaz,¹ ha meg valtonknac kin
 zenuedese, zũvõnkbe iol be nõmõ
 tatic, az lalard ordõgnec nem le-
 zen hel'e meg lõlasra, Mert ez az
 10 feğuerkezes, kirõl zol vala az apas-
 tal, az ellensegeknek ellene õltõz-
 tetsetec magatokat, hũtnec feğue-
 rbe<·>,² hoğ ordõg leselkedesenec
 ellene alhassatõc, Es meltan mon-
 15 gã, mert nõnlen haznalatosb or-
 vossag, kinec mýatta ellensegek-

¹Az *a* betõbe a halvány, piros festéknyom nyilván az *A* rubrumozásakor került.

²A törõlt betõ esetleg *n* lehetett.

nec J sezeri meg gyszetnes, a zet
 monga vala zent petre apostal,
 Mueit rufus vigne mu ezetpne tel:
 teben kint zennedet, tulig azon gon:
 dolattal, fejucekzetec fel. Es ezt
 az edes zauo zent bernard doctor
 mluaban meg iclent mondnan,
 Vala meneszor ezendz fertelmes
 gondokal haboztatni, es fertel:
 mes gpngrifegutec hazofnod, dne:
 3oz telki zemeidner elide vessed,
 mkepen rufus vigne, te ezetteb
 meg fcszetec, Nejed tekmed mi:
 kepen tudakyl el azplatin. Az supk:
 tel mel vndkol tartatit ikazom:
 latatit, az gyl veretec. Ma kyon vt:

nec <z> seregi meg gőzhetetnec, Azert
monga vala zent peter apastal,
Miert cristus vrõnc mû erettõnc tes-
teben kint zenuedet, tû is azon gon-
5 dolattal, feğuerkeçetec fel, Es ezt
az edes zauo zent Bernard doctor
ñiluaban meg iclenti monduan,
Vala meñezor erzendez fertelmes
gondokal haborgatatñi, es fertel-
10 mes gõnõrõsegekre hayolnod, Añe-
zõr lelki zemeidnec eleibe vessed,
mikepen cristus vrõnc, te eretted
meg fezihtetec, Neçed tekinled mi-
kepen Iudastõl el arõltatic, Az sidõk-
15 tõl mel vndokol tartatic, karom-
latatic, Arczõl veretetic, N'akõn vñ-

tetic, Jeltetic, es Karbostatic, Meg
foztatic, es oftoztatic, Vegyete ke
szeg, bszp teteleket, sz bszp szeg
al meg elegfoztuen ket tolnay
kogyt akasztatic fel, Szazegeket
altal vezetetic, Nalak al meg pgy :
dpletic, tuisseket meg coronasta :
tic, Erettel epuel utatatic, Ezu :
gual által vezetetic, Es testener
menten rejekel, bszegy vox fol ki,
Es bsz feye ke bszuan, nagy kijal :
tassal bszata ki zent seges letket,
Eri a te meg valtoz mblepen hoi :
meg te exced az kezestaru Es en
nem tudom vgymond, minemo fez :
telmessenekel fertelmezettel meg

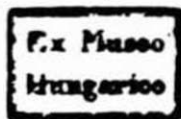
- tetic, Iteltetic, es karhoztatic, Meg
foztatic, es ostoroztatic, Vegezetre ke
gég, bozso tetelekel, es bozso sagok-
al, meg elegihtetuen, ket toluay
5 kozot akasztatic fel, Vas zegekel
altal veretetic, N'alakal meg pog-
dostetic, tuissekkel meg coronasztatic,
Ecettel epeuel itatatic, Czuczau-
al altal veretetic, Es testenec
10 menden rezebol, boseges ver fol' ki,
Es hog' feye le haytuan, nag' kyal-
tassal bolata ki zentseges lelket,
Emi a te meg valtod, mikepen hol-
meg te eretted az kereztfan, Es en
15 nem tudom vgmond, minemo fertel-
messegekel, fertelmeztetel meg¹

Országos Széchényi Könyvtár

¹A szó utáni két ferde, párhuzamos, barna tollvonás valószínűleg későbbi kéztől való. Talán arra utal, hogy a szöveg folytonossága itt megszakad. A kéziratból kéttlevélnyi hiányzik.

igen alkólmaꝝ ystemet duze
 ze eꝝ vallasazameit 9 fellege
 lokner es hostaknar bizoya
3. teriaza valo iste
m gondolat

Teria nar idean kefezes
 es zomoro zuuet gondolat
 mkepen ierusalem ner mened
 vgam' h' idetetic hog' a te vrad
 aldit iesus fogua taturureꝝ hog'
 meg akaznar oter fehsitem es
 ezeket meg halnaraꝝ 9 kefez
 ues ana'oda viteter uligatgat
 lan kefezseget szassal eꝝ uy
 garassal oleptol eꝝ dragalatoꝝ
 bazatutymkepen host eleuen

igen alkalmas istennec dilere-
tire es vallasara, mert o felsege
eloknec es holtaknac biroya

73

2r

¶ Az terciara valo iste-

5 ni gondolat

TErcianac idefn, keserues

es zomoro zuuel, gondol'ad,
mikepen ierusalem nec menden
vczain, hirdetetic, hog a te vrad

10 aldot iesus fogua tartatic, es hog

meg akaryac otet fezihteni, Es
ezeket meg haluan, az o keser
ues ana, oda vitetec, alihthatat-
lan keserosegel sirassal es iaÿ-

15 gatassal oleytol, es dragalatos
baratitol, mikepen holt eleuen¹

¹A lap gerinc felé eső részén a későbbi kötés segédcsikjára feltehetően a 2. lapról ragadt papírfoszlányok és rajta felismerhetetlen írásnyomok vannak.

pl/Es eliquo meg latm ekpen
meg gptzetp/ meg pphdste
tot/menden viga talustol elha
gatatot ~~pl~~ p rambtuamip/ pl/4
bagot hys es alytatolagod nar
gagbolseze gondolatodhog el
momeles q kefezes arianat
meg mondanades el hmad
ptet/nag kefezege es alytatol
sagal kuni gullatassal azgabot
meg mefuar/hog el ipno/ meg
latna e nag Luda latatol esz
vga/gondolat ha or volnal es
el menel az p Zaltassazat/szuon
ajt mondanad/hog it vagon e
Zonim/en vram alyty ielunat

- ol, Es eliquo meg latni, ekepen
meg gotretot, meg pokdoste
tot, minden vigasztalastol elha
gatatot, <.k>¹ o tanihtuanitol is² el
5 hagot fyat, Es aihtatossagodnac
oregbolesere, gondolhatod, hog el
mennel, es o keserues ananac
meg mondanad, es el hinad
otet, nag keserosegel, es aihtatos
10 sagal, kun hullatassal orczadat
meg mosuan, hog el iono, es meg
latna e nag iuda latast, Es ezt
vgan gondol'ad ha ot volnal, es
el menel az o zallassara, es siruan
15 azt mondanad, Hoh it vagone a-
zoñom, en vram cristus iesusnac

74

2v

Országos Széchényi Könyvtár

¹Két kivakart betűnek a nyoma. Az első betű felismerhetetlen.

²A másoló margóra írt, vörös jelek közé fogott betoldása.

14
kezeues ariá. Oh aionym mazua
oh en zemen/egem/ es tanaladm/
mel kremen hut mondot tenked/
akaznam ha el tauozratfatanen
aionym mazua. de su zuk/seg
es en istenenner es istenedner
Zaeteti kezeue engemet/ t ehat
o el almetkoduan felel neked/
Zaetety ^{learym} hiam in dolgud ragyn/
mit si/ymt kognuezmondmey
en nekem/ sakaug meg se foglal/
Oh aionym mazua ol nag keze
ze/seg es zomozoiug. hogg nem maz
nem meg mondanorr. De kel
fel ioys gamaz/ az en vramboz a
te edesseger hyad hie/ kut a huan

- keserues aña?¹ Oh azoñom maria, 75
oh² en remensegem, es tanaladom, 4r
mel' kemeñ hirt mondoc teneked,
akarnam ha el tauoztathatnam
5 azoñom maria, de <su> zükseg <es>
es en istenennec, es istenednec
zereteti kezcriht engemet, Tehat
o el almelkoduán felel neked,
Zeretõ fjam leañom³ mi dolgod vağon
10 mit sirz, mit koñucz, mondmeğ
en nekem, sokaig meğ se foglal',
Oh azoñom maria, ol' nağ kese-
rõseg es zomorosag, hoğ nem mer-
nem meğ mondanom, De kel
15 fel ioyh hamar, az en vramhoz a
te edesseges fyadhoz, kit a sidooc

Országos Széchényi Könyvtár

¹Vörös kettőspont, fölötte barna tintával írt félkör. Funkciója szerint kérdőjel. Hasonló van a 19. lap 5. sorában. – A Nytár. vesszőként közli.

²A *h* talán javított betű.

³A rubrummal írt helyeshítés a *fjam* szó fölé van írva.

fogua tartonaci hog meg oler
Jozsef hamaz hog auag' eleuen
segben lelkesed qtetizeket az
kezesueb ana maria haluan a
foldre holt eleuenyl le esir
ingen sem zolhat sem zemet fel
nem mitata ~~szeg~~ zolhat olmel
ezeken seget el hagna mmid az
p baratys kij vese vamar Oh
mel nag' kezesseg vala ez gon
dold meg ha lehet t ehat az ke
seueg ana maria az foldrol
fel emeltetuc es vitetur a p ze
retu syahoz ierusalomner pya
zan zonetten szuan y monduan
Jay en zeretetu syam iesu xps

- fogua tartonac, hođ meg ol'ęc
Iőyel hamar, hođ auađ eleuen-
segben lelhesed őtet, Ezeket az
keserues ańa maria haluan, a
5 földre holt eleuenől le esic, <·>
inđen sem zolhat, sem zemeit fel
nem nıthat'a, sőg¹ <zolhat> ol'mel'
erzekenseget el hađa, mind az
ő baratys kęc² vele vannac Oh
10 mel' nađ keserőseg vala ez, gon-
dold meg ha lehet, Tehat az ke-
serues ańa maría az földről
fel emeltetfc, es vitetic az ő ze-
rető fyahoz, ierusalemnec pja-
15 czan zonetlen siruan es monduan,
Iađ en zeretetes fyam iesus, hől

76

4v

¹A tévedésből leírt *sem*-ből alakította a másoló a szót. Az *ő* és *g* rubrummal is meg van erősítve. Az előző sor *sem zolhat* szókapcsolatára tévedt a szemc; erre utal a *zolhat* törlése is.

²Az *y*-t *i*-ből javította. A szárát és a mellékjelet rubrummal írta.

vagy hol vagy en edessege/ hiam /
hol lefelet meg tegedeti Draga
latos hiam ki fogot meg tegedeti /
edessege hiam, mze vetener el
tegedet en. picimzeket es egyk
hez haszonlatosokat monthaj
vala es nagal nagubakati az
hallotnar es huiekner Junok
et keferosegre es koprosletel
segre mitket. Emer utama
kegy mhor latta az o zerep
fyat ekpen meg kotyvetuen /
es meg golvatuen es mendenek
tol el hagarattat, meg vialtat /
sem magat nem mentuen, es v
zom iesus latta o keferosegre aniat /

vağ, Höl vağ en edesseges¹ fyam,
höl lel'elec meg tegedet, Draga
latos fyam, ki fogot meg tegedet,
Edesseges fyam, mire vetenec el
5 tegedet en tőlem, Ezeket es ezek
hez hasonlatossokat monthat
vala, es nağal nağubakat, az
halloknac es hiueknec zűuok-
et, keserősegre es kőhőreletes-
10 segre intőköt, Ennec vtanna
keğeg, mikor latt'a az o zereto
fyat ekepen meg kötöztetuen,
es meg gottretuen, es mendenek-
tól el hağattatat, meg vtaltatat,
15 sem magat nem mentuen, es v-
ronc iesus latt'a o keserues aňat,

77

5r

¹A szövegi s a másoló utólagos beírásának tűnik.

gyeuel, es egebekeliker vele
iptekucia foldre le buzpluan
Mimeing kezesseg volc mende
miknei kezlet gondold meg
kezessegeketha kezes ebned
ragon. Oh io vram, iesus, go no
seges ifnu Bugnaba faydalmad
mendenpt sokasistatur vala.
Mert anadnai keze. Oh jeta
magadnac tulajdomhrodua
vala. Mit kezes az kezesseg
ana, mondhat vala. Jezetp hja
nac temagad meg gonui uy
Alytatog embgenet, hjo q ejetet
meg gondolm. Alyhcom hog mo
denet kuc lattakucia e gpttel.

- qleyuel, es egebekel, kyc vele
iötekua,¹ a foldre le buröluan,
Minemö keseröseg volt mende-
niknec, kerlec gondoldmeg,
5 keserösegeket, ha keges elmed
vağon, Oh io vram² iesus, ġonqro
seges iff'ü, Bizönaba faydalmad
mendenöt sokasihtatic vala,
Mert aňadnac keseröseget,
10 magadnac tulaydonihtodua-
<val> la, Mit kegeg az keserues
aňa, mondhat vala zereto fya-
nac, temagad meg gondol'ad,
Ayhtatos³ embörnec, hozzo ezeket
15 meg gondolni, Alyhtom hoğ men-
denec kic latt'akuala e ġöttrel-

78

5v

¹A *-la* szótag lemaradt.

²Az *m* alatt akaratlan tolvonás; nem tagolójel.

³A *h* betű középső részét a 79. lapról átnyomódott piros tintafolt fedi.

metimend' q' mongar vala' Og
mel' g'p'ng'p'ol' v'ag'p'n' e' 10' a'jon'nar
D'og'ra' Lattale' q'ason'lato. Kefe
z'og'eg'et' C' Ermet' v'tama' kul
det'et' h'e'od'ef'... v'ron' u'ej'us' es
... q'et'et' k'p'ueti' nep'net' nag' 30
z'off'aga' l'p'n' Og' k'ef'et' u'eg' a'jon'p'n
ma'ua' m'k'ep'en' a' l'ay'ual' a' au'ag
k'uf'eg'el' u'ala' u' nag' 30' z'off'ag'ban'
B' on'ala' k'ef'et' z'og'eg'net' p'eld'ua
val'ah' m'end'ek'net' k'yt' r'yt'bu't
h'et'et' u'ala' u'eg' k'yt' a' k'az'ya' u'ala
l'at'm' l'et'ja' a' nep' v'ron' r'yt'bu't' et'
k'ul'omb'et' k'ul'omb'et' 30' l'at'm' u'ia
l'at'hy'em' h'og' te' z'ol'ady' nem' k'e
v'ef'et'et' 1' 30' l'at'm' u'ia' 3' De' k'ef'eg' r'af

met, mend azt monğac vala, Oh
mel' gonqozol vağon e io azoñnac
dolga, Lattale hasonlatos kese-
rşeget ¶ Ennec vtanna kùl-
5 detec herodeshez vrõnc ieszus, es
az. otet kqetq nepnec nağ zo-
rossaga lon, Oh keserues azoñom
maria, mikepen allazuala, auag
ki segel' uala il' nağ zorossagban,
10 Bizõnaba keserşegnec pelda'a
valal, mendeneknec kyc cristust
zereticuala, es kyc akaryacuala
latñi, Es ha a neç vrõnc cristusrol,
kùlõmbet kùlõmbet zol<nak>ua-
15 la, hizem hoğ teroladis nem ke-
vesebet <-> zoluala <T> Te keğeg cris-

tus iesus nar zezety zolgalo leana
gondolad hogz qozmek segellened
otet es ez ilen kezesseget zompoz
anahoz qozmek tazalkodnai
¶ Es emer utama lasdmeg in
kepenkzodes ke: tzi vigne rzustul
iesus meud p: rezgeuel eggetemle
es meg utala pilatos nar meg
kildis emer utama gondolad
in kepen valanac, vigne rzustul
nar labam meg tpeztetuen mezt
nag jyetseget vutet vala tpezo
des tpezo meg hogz nar vala pilatos
hogz tpezo hogz hogz sa: vutuel
na lababan me: sem qm: qm vigne
iesus em p: tamstuan sa: ubun

tus iesusnac zeretõ zolgalo leaña,
gondol'ad hođ qõqõmest segellened
õtet, es ez il'en keserõseges zõmõro
añahoz, qõqõmest tarsalkodnal,

5 ¶ Es ennec vtanna lasdmeg mi-
kepen, herodes kerdezi vrõnc cristus
iesust, mend õ scregeuel eđetembe,
es meg vtal'a, pilatosnac meg
kũldi, Ennec vtanna gondolad,

10 mikepen valanac, vrõnc cristus-
nac labai, meg tõrettetuen, mert
nađ syetsegel, vittec¹ vala hero-
deshez, es meg hoztac vala pilatos-
hoz, aztse higed, hođ saru voltuol-
15 na lababan, mert sem õmaga vrõnc
iesus, sem õ tanihtuañi saruban

Országos Széchényi Könyvtár

¹ A szõvégi c talán t-bõl van javítva.

nem iaznakuala ⁷ ~~Emec~~ v
 tama gondoladim ⁷ ~~mkepcn~~ ⁷ ~~vipnc~~
 iesus meg hozater pilatoshoz meg
 hoztater, es orlophoz ⁷ ~~hozsteter~~
 es mel kegetlemp ⁷ ~~oshozstater~~
 az ⁷ ~~sezes~~ ⁷ ~~sezes~~ ⁷ ~~teste~~ ⁷ ~~zosa~~ ⁷ ~~zmp~~ ⁷ ~~re~~
 zenuel meg ⁷ ~~vezes~~ ⁷ ~~szetetic~~ ⁷ ~~es~~ ⁷ ~~mke~~
 pcvraj ⁷ ~~sezes~~ ⁷ ~~sezes~~ ⁷ ~~sezes~~ ⁷ ~~tunis~~ ⁷ ~~co~~
 zonalual meg ⁷ ~~coronastater~~ ⁷ ~~es~~
 az ⁷ ~~prios~~ ⁷ ~~zmp~~ ⁷ ~~vezes~~ ⁷ ~~orgaian~~ ⁷ ~~ala~~
 fut ⁷ ~~Emec~~ ⁷ ~~vtama~~ ⁷ ~~es~~ ⁷ ~~kus~~ ⁷ ~~ze~~
 de: ⁷ ~~yes~~ ⁷ ~~palastal~~ ⁷ ~~meg~~ ⁷ ~~hoz~~ ⁷ ~~nehaz~~
 tetici ⁷ ~~es~~ ⁷ ~~nad~~ ⁷ ~~a~~ ⁷ ~~datic~~ ⁷ ~~ku~~ ⁷ ~~ze~~ ⁷ ~~be~~ ⁷ ~~ga~~
 liyatticu ⁷ ~~es~~ ⁷ ~~meuet~~ ⁷ ~~sezes~~ ⁷ ~~es~~ ⁷ ~~gen~~
 kepen ⁷ ~~a~~ ⁷ ~~subok~~ ⁷ ~~ic~~ ⁷ ~~miluan~~ ⁷ ~~ku~~ ⁷ ~~hoz~~
 ta ⁷ ~~vipnc~~ ⁷ ~~iesust~~ ⁷ ~~meit~~ ⁷ ~~az~~ ⁷ ~~subp~~

- nem iarnakuala ¶ Ennec v-
tanna gondol'ad, mikepen, hog¹ vrõnc
iesus meg hozatec pilatoshoz, meg
foztatec, es ozlophoz kotõztetec,
5 es mel' kegetlenõ² ostoroztatec,
az õ feýerseges teste, rosa zinõ ve-
reuel meg veresihtetic, es mike-
pen, az õ zenseges feye, tũuis co-
ronaua meg coronaztatic, es
10 az piros zinõ vere, orczaian ala
fũt ¶ Ennec vtanna eę kũs ze-
derýes palastal meg kõrõkez-
tetic, es nad adatic kezebe, õ ģa-
lazatt'ara, es meuetsegere, Es ezen
15 kepen a sidoknac ñiluan ki hoza-
ta vrõnc iesus, mert az sidõc <z>³

81

7r

¹Két vörös betoldójel közé, sor fölé írta a másoló a szót.

²Az õ betű másból lett alakítva.

³Téves betű(k) törlése. Egy z betű, valamint a sorvégi elválasztójel (=) egyik fele kive-
hető.

szűke nem mentenet vala
a pilatusnak hazabara, mncpnet
tjesselgeat. Fehat a szűke gzdgg
net spai fel kyaltanar monduan
vedfel vedfel fezihi meg ötet. Mend
ezer fel sekenitener tegedet aly
totoslagra es keker sezerda zera
gehezettelogyja es gyakorta meg
gondolando. Feeg fel kyal es
mongad. Oh io vramicus. Muke
pen megistelenitettel meg teki es
meg. Isteleneket meg unyajodi
ajuf open kotszetel meg teki az
szűke töl meg kotszetek es kotsz
al meg gottoteket meg jabdiand
es mend zereuel meg gondolad.

- <sidőc> be nem mentenec vala
 a pilatosnac hazaba, az innepnec
 tiztessegeert, Tehat a sidőc ordog-
 nec fyai fel kyaltanac monduan,
 5 Vedfel vedfel fezih meg otet, Mend
 ezec fel serkentenec tegedet aiht-
 tatossagra es keserosegre, ha reia
 igkekezettel, hozya¹ es gyakorta meg
 gondolandod, Tees fel kyal es
 10 mongad, Oh io vram iesus, Mike
 pen mezihtelenihtetel meg te, ki az
 mezihteleneket meg ruhazod,
 Mikepen kotoztetel meg te, ki az
 ordogtol meg kotozteket, es korsag-
 15 al meg gottrotteket meg zabadihtod,²
 Es mend zereuel meg gondol'ad,

¹Talán *hozjan* helyett áll.

²Az első *d*-t az *a* fölé szúrta be a scriptor, az *a* alatt barna („) jel utal rá.

Mikepen terdet haytonar vala
elotpes a natal feret ve zikuala
mondnar Janapod auag vducz
leg subknar Kialla Oh auti men
denharo v: iten Mikepen Jenuedepel
a te Jentseges hyadon hog den nag
bozofagot es Jodalmaffagot tohner
es ha mendenekner kyr gjad
kyaltonar uralmas vag mae
hog az en Jerececey vrammaga te
Jentseges hyadnar den kegetlen
ner latatol Muz nem hagog
angaloknar sezeget sezelem q
vzphar es m den kegetlenfeg
tol otet meg nem oltaimajod
Oh kefernes aynom maia mit

Mikepen terdet haytonac vala
 elotq, es a nadal feict verikuala
 monduan, Ianapod¹ auag vduoz
 leg sidoknac kirall'a, Oh att'a men-
 5 denhato vr isten, Mikepen zenuededel
 a te zentseges fyadon hog il'en nag
 bozzosagot es zidalmassagot teznec,
 Es ha mendeneknec kyc hozad
 kyaltonac irgalmas vag, mire
 10 hog az en zeretetes vramnac, a te
 zentseges fyadnac il'en kegetlen
 nec latatol, Mirc nem hagod az
 angaloknac seregit, segelehi o
 15 vrokot, es minden kegetlenseg-
 tol otet meg nem oltalmazod,
 Oh keserues azonom maria, mft

¹A Nytár. különfrva közli.

miuvelj ualammikoron alkot pja
dat ekepen latodnala gyt:em: ke
let te y: r: uelened meg lakk
mmet: Eppyn: ab meg eze: s: t
re: em: ent fjadnac kimat
nem eze: h: em: miu: keuanom:
kpn: g: g: nek: a: onom: te: zent
fyadnac: z: et: et: z: et: eze: s: t
meg en velem: Emet vtan
na pilatos: kem: e: ke: g: s: for:
tenciat ada v: p: n: i: e: s: u: s: a: g: g:
me: t: s: e: g: i: t: e: t: n: e: t: Gondolad
me: t: ha: ke: g: e: s: : uue: d: va: g: p: n:
me: : na: g: p: n: k: y: a: l: t: o: n: a: t: v: a:
f: a: c: t: u: s: t: u: s: v: i: o: n: k: n: a: t: b: a: z: a: t: i: m:
Roz e: s: s: e: n: t: e: n: c: i: a: t: h: a: l: l: a: t: A: t: i:

müuelz uala, mikoron aldot fya
dat ekepen latoduala götreñi, Ker
lec tegedet, ielenled meg lelke<·>
mnc, Soqg incab meg erzessed
5 velem¹ mert zent fyadnac kiñat
nem erezhetem, mint keuanom,
koñorgog neked azoñom, te zent
fyadnac zereteteert, erzessed
meg en velem ¶ Ennec vtan-
10 na pilatos, kemenseges sen-²
tenciat ada vronc ieszusra, hoğ
meg fezihtetnec, Gondol'ad
meg ha keges zuued vağon,
mel' nağon kyaltonac va-
15 la, cristus vronknac barati, mi
kor ez sentenciat hallac, ¶ En-

¹Piros , , jelek között a sor fölött áll az *m*.

²A szót félig takaró vörös folt rubrumozáskor kerülhetett oda.

ner vtama a kezertat q gq :
nqzofcges vallara abaar. hog'
a, fe, i, h, p, y, k, e, l, d, e, v, m, m, e, B, y, o, n, a
ba zeretp leangm, igen iol ten
1. c. 11. ha / egellened vradat a, k, e
zetet et vmm, es mondanad,
Kerker tutekety agator emekem
vrammar kezertet, eg en elui :
zem otet, Oh a, q, n, o, m, m, a, z, a, r
h, y, e, m, h, o, g, t, e, q, i, o, m, e, s, t, e, t, v, m, m, e, d
otet, Oh mel' zomozofagal es
banattal, mel' nag' kyalitafal
e. Szassal, memer vala az zent
ajonaiator, ketfetol tartuam
ajonqm maziat, zushy v'z'p'inar
Rescuus anat, .. a nag' keserq :

nec vtanna a keresztfat q' gq-
nöröseges vallara adaac, hog'
az fezihtq helre vlnne, Bizoña-
ba zeretq leañom, igen iol ten-
5 ned, ha segellened vradat az ke-
reztet el vinni, es mondanad,
Kerlec titekct, agatoc ennekem
vramnac keresztet, es en elui-
zem qtet, Oh azqñom maria,
10 hizem hog' te oromest el vinned
qtet, Oh mel' zomorosagal es
banattal, mel' naq' kyaltasal
es sirassal, mennec vala az zent
azqñalatoc, ketfelql tartuam
15 azqñom mariat, cristus vronknac¹
keserues añat, ki a naq' keserq-

85

9r

¹Az első *n*-et utólag írta az *q* fölé a másoló.

1
segeben magat nem birya vala /
kikre fordolavzont iesus mon
da. Jerusalemmet leam. ne szya
tor en zavtam. de temagatokon
es spaytokon. ^{szvator} mert el ignet az
napot. huktlen ayt mongar. Do
dogor a melppor melet nem zul
tenet. es az emlppor melet nem
em letenet. Mert akoron kez
dic mon dam az hegeknet.
es etet mi zeanc. es az holmok
nac fydseter te minket. Mert
ha az myrs fan ezt te jic mi ic.
Zen az ajionac dolya. Byona
ba vram iesus q bygn ez. mert
ha te zent gpmollos aldot fa /

segeben magat nem birya vala,
Kikre fordola vrõnc iesus mon
da, Ierusalem nec leañi, ne sirya
toc en raytam, de temagatokon
5 es fyaytokon siryatoc,¹ mert el iq nec az
napoc, kikben azt mongac, Bo-
dogoc a medqoc, mel'ec nem zul-
tenec, es az emlqoc, mel'ec nem
emletenec, Mert akoron kez-
10 dic mondañi az hegek nec,
essetec mi re'anc, es az holmok
nac, fõdqzetec be minket, Mert
ha az nyers fan ezt tezie, mi le-
zen az azionac dolga, Bizoña-
15 ba vram iesus <h> bizõñ ez, mert
ha te zent gõmqlõs aldot fa,

Országos Széchényi Könyvtár

¹ Utólag vörös „ „ betoldójelek közt a sor fölé írta a másoló a kifejejtett szót.

enyet Zenues / es agaidt pliaz
az tamgtuashitpl meg fogra / pl
mi lezen mi zolonc / vag' mine
kone / na / u / a / s / o / k / n / a / s / k / y / e / a / j
faas / v / a / g / n / e / o / z / o / c / t / u / z / e / m / e / l / t / t / p / e

10

**Az Sertara valo ute
in gondolat z**

Hatod hozan / keier / seget es
Zgomor / a / j / a / i / e / m / e / l / e / k / e / t
mondot meg gondolat / de ma
ya az u / y / a / l / t / u / d / n / o / n / e / k / e / l / m / e / t
nem / e / l / e / t / a / z / h / o / t / o / d / o / z / a / n / a / c / e / l / t / t / p / e
l / t / t / e / t / n / e / m / e / l / e / t / v / t / a / m / a / n / e / t / a / l / a / n
tan / m / u / n / d / e / l / t / t / p / e / G / o / n / d / o / l / a / d / h / o / g
a / n / e / p / e / l / t / t / p / e / m / e / n / d / a / z / n / a / k / u / g / o
h / e / l / i / e / e / s / o / t / t / g / e / l / m / e / n / d / e / n / e / k / n / e / c

enÿet zenuecz, es agaidtöl, az
az tanihtuañitöl meg foztatöl,
mi lezen mi rölönc, vağ mü ne-
kõnc, ñaua'asoknac, kyc ažo
5 faac vağõnc, õrõc tüzre meltoõc

¶ Az Sextara valo iste-
ni gondolat *etc*

IIAtod horan, keserõsegeel es
zõmõrõsagal e mel'eket
10 mondoc, meg gondol'ad,¹ de ma-
ga az údõrõl tudnõnc kel, Mert
nemelec² az hotod oranac elõttõ
lõttec, nemel'ec vtanna, netalan
tan mend elõttõ, Gondol'ad, hoğ
15 a nõp eliquõ, mend az ñakuago
hel're, es õttõgel mendeneknec

¹Az első *d* betűt valamilyen más betűből javította a másoló.

²A második *e* betű helyén tévedésből *l*-et kezdett el, az *e*-t erre írta rá, a megkezdett *l* szárát két barna tollvonással húzta át.

elott, ruhaytol meg fostater,
nag' kezessegel, mert a ruha:
nac bely reze hozá ragadot va
la igen cysenua, oltorogasnac
myatté kifolt verect, Es ako
ron az q' ekessegel teremtetet
teste telener mendenestol fog:
ua vreznet, Oh kezeses ana
maria memento kezesseged
vala m'koron ezt latpeduaia,
Eh' k'zbe a kezesisa meg zezet
venimondanac nek' Jesus men
az kezesfaza, Oh mel' q'ymest
beia meno Oh mel' nag' zecettel
m' eretpne mend' ezeket zen
voti vala, Oh mel' nag' behesse:

- elötto, ruhaytol meg foztatęc,
 nađ keserősegeł, mert a ruha-
 nac beső reze hođa ragadot va
 la igen erősen, az ostorozasnac
 5 myatta, kifolt vereert, Es ako
 ron az ő ekessegeł teremtetet
 teste ielenec mendenestől fog-
 ua veresnec, Oh keserues aña
 maría, mınemo keserőseged¹
 10 vala, mikoron ezt lat<u>oduala,²
 Eh kozbe a kereztfia meg zerezttet
 ven, mondanac neki, Iesus meñ
 az kereztfara, Oh mel' oromest
 reia mene, Oh mel' nađ zeretetel
 15 mü erettőnc mend ezeket zen-
 vedi vala, Oh mel' nađ bekesse-

¹Az utolsó *e* alatt a tévedésből kitett mellékjel van törölve.

²A törölt *u* után talán *a*-ból alakította a scriptor az *o* betűt.

get oh mel' nag' zele d' seget
 engeduala; Oh attā meriden
 hato isten mel' igen az o enge
 Delmessageten gpnor k' p' d' ua
 ta; Es chepen anā zult' mesuh
 telen el' seuh tetuena kezeft
 fan sel emel' d' e' de az o kezeft
 ues zent' seges amia p' s' p' d' e
 let kut fejen voluala; kezeft
 seget telfe; oda vete; es zereft
 spanac zemezmesseget veie be
 f' d' z' e; Oh vejen iesus akoron
 mené; oc zpnor q' s' z' a' s' o' k' a' t
 k' y' a' b' a' s' o' k' a' t' h' a' l' u' a' l' a' a' b' a' s' o' n
 az o zereft barat' t' p' e' s' i' e' l' e' f' e' n
 az o kezeft ues amiatof; mikoron

- gel, Oh mel' nag' zeledsegel
 engeduala, Oh att'a menden
 hato isten, mel' igen az o enge-
 delmessegeben gonorkodol ua-
 5 la, Es ekepcn ana zult mezih-
 telen elfezihitetucn, a kerez
 fan fel emeltetec, De az o keser-
 ues zentseges anha, o fofode-
 let kit feyen voluala,¹ kesero
 10 segel tell'es, oda vete, es zeretq
 fyanac, zemermesseget vele be
 fofoze, Oh vronc icsus akoron
 mehe soc zomoro <h> sirasokat
 kyaltasokat haluala <akoron>,
 15 az o zeretq baratitol, es² ielesen
 az o keserues anhatol, mikoron

¹Értsd: 'vall vala'.

²Az e betűn szándéktalan piros festéknyom van.

a kezeytan is nag' kemenfe:
gef az fel emeltelez, által veze
tetet, es mend teles testeben
es jaguttatet, Ez let ottan hog'
az nag' visha vagdalt tenez
der vafjeguel által vezeteter
keze labakieze az o zentseges
veze a kezefazol a földre le
folm' Emec vrama meg gon
dolad, mikpen fel magyaztatet,
mikpen omaga meg mondo
ta vala Emberec hanyar,
felkel magyaztatet es mikpen
moyses az badog kigyt a pusta
ban fel akasztota vala es kyc
a kigykot meg moratat nar

- a kereztfan il' nağ kemense-
 gel <az> fel emeltetę, által vere
 tetę, es mend tel'es testeben
 el¹ zagattatę, Es leg ottan hoğ
 5 az nağ vizza vagdalt temer-
 dec vaszeguel által veretetec
 keze laba, kezdc az o zentseges
 vere a kereztfarol a földre le
 folni, Ennec vtanna meg gon-
 10 dol'ad, mikepen fel magasztatę,
 mikepen omaga meg mondo-
 ta vala, Embernec fyanac,
 fel kel magasztani, Es mikepen
 moyses az badog kiğot a puzta-
 15 ban fel akasztota vala, es kyc
 a kiğoktol meg moratatnac

¹Az / betű alatt talán egy elkezdtet z betű nyoma van.

vala az badog kigora nezna
 vala az kigp morasbol meg
 gypplnar vala az kenkepen
 qdpgi kedzetner meg sula :
 sanac ellene mmlen iob oz :
 vossag mkepen nez m az ke :
 zeztan mi ezetnc meg fogt
 iduo zlykpket. Mea meg la
 toda te vradat iust. fel emelt :
 ner lem mkepen az magus
 kuzali etelo zgyben kezner le
 m utelm amac chacet ket
 embert feziltenet meleye azor
 kossol egit. iduo zol a matic
 kazhozet koaba meg latod az
 zultust. ku iquendo ioknar pul :

vala, ez badog kiğora neznec
vala, az kiğo morasbøl meg
ğogólnac vala, Ezenkepen
ordği kesertetnec meg fula-
5 sanac ellene, nñnen iob or-
vossag, mikepen nezni az ke-
reztfan mû eretõnc meg fezõlt
ûduozihõnket, Mert meg la-
tod, a te vradat iesust, fel emelt-
10 nec leni, mikepen az magas
kirali etelo zcghen, kez nec le-
ni itelni, Annac okact ket
embõrt fezihtenec meleye, azoc
kõzõl egic, vduõzõl,¹ a masic
15 kazhozec,² Toaba meg latod az
cristust, ki iouendo ioknac pûs-

91

3r

¹Az /-hez tévesen mellékjelet írt a scriptor; a ráírt piros tagolójel ezt félig takarja.

²Helyesen: *karhozec*.

ppkő kezei ki teriztuen / a lő
za az tizta a lőzatot tudná illir
p draggaiatof testet / m ezetont /
az zent kezezt fanac oltaran /
Eztis meg latod / m kepen ate
mestered iesus fel alot az zent
kezezt fanac oltaraza / es het
igeget predicala az kezeztan
figuen / mci igeget züiden
züuedten meg ige / es azokat
auhtato / sagal meg gondolat /
¶ Előz mondá / az feztük
ert matkozuan / Menie zent
attam / bolast meg nekper / meza
nem tugac mit tezneztudni
illir / mené iot ennekem / es

- pokq, kezéi ki terihtuen, aldo-
za az tizta aldozatot, tudna illic
q dragalatos testet, mí eretonc,
az zent kerezt fanac oltaran,
5 Eztis meg latod, mikepen ate
męstered iesus, fel alot az zent
kerezt fanac oltarara, es het
igeget predicala, az kereztfan
fűguen, mel' igeget riuiden
10 zűuedben meg iegeż, es azokat
aihtatossagal meg gondol'ad,
¶ Elozor monda, az fezihtok-
ert imatkozuan, Mehei zent
att'am, bolast meg nekyec, mert
15 nem tuęac mit teznec, tudna
illic, mehe iot ennekem, es¹

92

3v

¹Ezt a lapot követően egylevélnyi hiány van. – A lap alsó szélén középen tollpróba nyomát sejtjük.

147
tjteluen' ammar okaert' mke :
pen ruzhu' vromknae' Rm' zen :
uedel' c' zükseg' vala' v' duossegonk
ze' ezenkepen' zükseg' vala' g' ad :
ranlag' mi' seged' egnke' g' ta
naronkza' Es ammar okaert'
barod'agal' solam' hatpnt' h' s' s' a'
mendn' v' duosseg' vala' zükse :
egnkben' ¶ Neged' zer' g' mon :
da' en' istenem' en' istenem' mze
hagil' et' engemet' hag' meg' mu :
tatna' v' g' n' e' v' s' u' s' k' m' r' a' n' a' t'
nag' volat' m' i' t' t' o' l' nag' f' a' y' d' a' l' :
m' i' t' t' e' n' n' e' d' v' a' l' a' / h' a' m' g' e' n' i' s' :
p' o' n' i' t' h' a' n' e' n' v' o' l' n' a' d' e' e' l' l' e' n' e' :
h' a' g' e' e' s' a' i' s' t' u' s' v' o' l' n' a' d' e' e' l' l' e' n' e' :

tizteluen, Annac okaert, mike-
 pen cristus vronknac kin zen-
 uedese, zükseg vala vduossegonk
 re, ezenkepen zükseg vala, ez¹ ai-
 5 ianlas, mú segedsegonkre, es ta
 naonkra, Es annac okaert,
 batorsagal fol'amhatonc hozza'a,
 menden vduossegre valo zükse-
 gonkben ¶ Negedzer ezt mon-
 10 da, En istenem, en istenem, mire
 haǵal el engemet, hoǵ meg mu-
 tatna, vronc ieszus, kinnanac
 naǵ voltat, mert ol' naǵ faydal-
 15 tennec fya nem volna, de ellense-
 sege, es cristus vronknac teste is-

¹A magánhangzón elfolyott a tinta. Az *e* esetleg *a*-nak is olvasható.

rentpl el hagatatar latatit va:
la femine m' h'edolmet auug
segedelmet vuen / Demaga a mi
hazualatpntet onon maga e
ulagpl ug akaza ku men / Es
ekepen zenued vala / hog' m'p
o peldua zezent / ha valant joi
ueden honores luttandupg vz
istentpl el hagatatar lombetesse
ypnc legem met vz uen akaz
min ket meg dijomban' h'og'
m'is a kmban h'assoulato / for icuen
a dug' h'eg' h'eg' h'eg' h'eg' h'eg'
for leg' h'eg' h'eg' h'eg' h'eg' h'eg'
ic'us az h'eg' h'eg' h'eg' h'eg' h'eg'
adanac o fellegeter epuct meg

- tentöl el hagattatnac latatic va-
 la, semínemő hýedelmet auag
 segedelmet veuen, Demaga a mi
 haznalatönkert önon maga e
 5 vilagböl ig akara ki meñi, Es
 ckepen zenued vala, hog mys
 ö peldaia zerent, ha valamit zen-
 uedendönc, es lattandandöög vr
 istentöl el hagatatnac leñi, bekesse-
 10 gönc legén, mert vr isten akar
 minket meg bizonihtani, hog
 mys a kínban hassonlatossöc leuen
 <gönc>,¹ a dilösegbenis hassonlato-
 soc legönc ¶ Ötöczör monda vrönc
 15 icsus az kereztfan, zomyöhozöm, Es
 adanac ö felsegenec, epeuel meg

Országos Széchényi Könyvtár

¹A scriptor eredetileg *le-gönc*-öt írt, majd törölte a *-gönc* szótagot, s az éppen sorvégre
 eső *le-* szótaghoz az elválasztójelre írta a *uen*-t.

egeli hiet egesti mliepen meg
mondota vala az dauid profetanae
alcala adanac en etelme egesti
en zompa agomban egesti ita
tanac. Eini minemo vaqza ada
ter, mi vone ielunac, az vaqza
nak, ikepe vala max es a nag
munkaban es faydalomban non
keze egesti az vaoraet hanem
Lac ualt, bpezenty alihatal
hoz ilen zompa az vala es az
supp gebrnet hui atanac on
kyc egest etelac regualez egest
Omni naualac mit regim, kyc
ompa egest keze on etelton ual
ban. Bignata ha embz ege ez:

eğelihtet eczetet, mikepen meg
mondota vala, az dauid profetanac
altala, Adanac en etelemre epet, es
en¹ zomyosagomban eczettel ita-
5 tanac, Emi minemø valora ada-
teç, mi vrønc icsusnac, Az valora-
nakis ideye vala fmar, Es a nağ
munkaban es faydalomban nem
kere egebet az valoraert hanem
10 lac italt, Bøtøzerentis alihthatod,
hoğ iken zomyøhozic vala, Es az
sidoøc ørdøgnec fyai, adanac øne-
kye epet etekert, es italert eczetet,
Oh mĩ naual'asoc mit tegũnc, kyc
15 ğonøroøeget keresønc etelben ital-
ban, Bizøñaba ha embøø ezer ez-

Országos Széchényi Könyvtár

¹A másoló a tévesen leírt *m* egyik szarát vörössel törölte.

rendeg vyzel keráel Egyptus /
lac eĝ vauparás melo fye
teĝ nem tehetnei Demaga ha ki
fohata foyu mezt aĝeŝti em
fuyphner eĝ igen neĝed beĝedi es
amar okaezt nem ĝeseraja, nem
eĝic ytraĝ ūtemknet, ūgy ing
Jungke sem boratár le ¶

Hotggz monda, el vogyatya /
ajaj menden doĝom, melo er
ūagdan kelle meg Jogyemty
kelleŝeged el vogyatya. Men
den kinomŝ eĝ ūepalkodasom
el tpeŝŝetec dĝ ūdps kiben aūa
mendenhato ūtemer aĝeŝŝegere
es ūuyphner ūagnalactáa em

tendeig vizzel keñerel bõytolno,
lac ez eg̃ va.õrarõlis melto fize-
test nem tehetne, Demaga ha kí
fokhatt'a fogya, mert az testi em-
5 bõrõkneç ez igen nezed bezed, Es
anñac okaert nem¹ izesec, az az nem
erzic izyt, az istentekneç, soõg ingeñ
zũuõkbe sem bolatt'ac be ¶
Hotõczõr monda, El vegeztetõt,
10 az az menden dolgom, mel'et e vi-
lagban kelle meg zereznem, tõ-
kelleltessegeç el vegeztetõç, Men-
den kinomís es kisalkodasom
el tõkellelõç, Az õdois kiben att'a-
15 mendenhato istenneç tiztessegere
es hiuõkneç haznalatt'ara² em-

¹Az *m* szárára tévedt a pont a következõ szó *i*-jérõl.

²Lehet, hogy az utolsó *a* betõt más betõtõl, például *e*-bõl javította.

szep kőzör kelle lemmen e f
vezetec Anonara va
lo ylem gondolat 22

Ha kezes es alycator leked
Drağm monanac iden sz:
zakmaly kezes leiket gondolat
Muhopen menden kellemetes
malagy Zeretec vrad iefus
halalaza kezes duen kezde
Zemeit le haytanig meg sziz
uadmi es kezde zentseges feiet
kezes ania fele bolatin ol
mel vrgan iefus kezes seget
es menden morofagnar vof
so buq vetelet iduan amit az
nag konproselet ofundalid

börök közöt kelle lennem el
vegeztetęc A nonara va
lo isteni gondolat etc

97

49r

- IIA¹ keğes es aihatos lelked
5 vağon, nonanac ideyen si-
ralmas, es keğes lelekel gondol'ad,
Mikepen menden kellemetes
malazıq zeretetes vrad ıesus,
halalara közel<ked>ihtuen,² kezde
10 zemeıt le haytaıı, es meg hir-
uadııı, es kezde zentseges feiet,
keserues aııa fele bolatııı, Ol'
mel' vrınc ıesus, keserıseğnec
es menden zomorosagnac vtol
15 so bulıq vetelet aduan, amıt az
nağ koııorıseğbol es faydalmabıl³

¹ A // hurka alatt a következı lapon levı ı tınik át.

² Az -iht- szótag vörıs „ „ jelek között a rubrumos törlıs fölé van írva.

³ Az utolsó a-t az m fölé írta a scriptor.

Zayual ki nem ielentget vala,
ol mel' tefret nekix ayonivan,
kut yon aial veirekualang es
Zagustar vala Mel' dolag meg
kuenuy getod igety eluegye
Menei zent attamite kegabte ayon
lym en lalkemetres gyaber meg
monduan ki muler e vilagbol.

Bygnaba iol meg eizget mitor
ezeket mondahies lata get azo
kefeues ana maria meg gelnar,
es lagptnar onyn magat es vi
lagbanleri nag Zompozagtar,
es ba raltan Demaga ba zolhat
vala kyalcan es mondant. Oh
en edesseges syam iefus. Mit te

zayaua ki nem ielenthet vala,
ol' mel' testet nekje ayanlan,
kit igen altal vertekuala, es el
zagattac vala, Mel' dolog meg

- 5 leuen, az heted igetis eluegeze ¶
Meñei zent att'am, te kezedbe ayan
lom en lelkemet, Es ezeket meg
monduan, ki mulec e vilagbol,
Bizonaba iol meg ertheted, mikor
10 ezeket mondah, es lata otet az o
keserues ana maria meg holtnac,
es hagotnac onon magat ez vi-
lagban, il'en nag zomorosagban,
es banatban, Demaga ha zolhat
15 vala, kyaltani es mondani, Oh
en edesseges fyam iesus, Mit te

gen mar ez te náualás kőszűcs
anál. Engemet náualást el aynál
van k'inet hagef. De en ede fe:
ges s'yan iesus emlekezél meg
en zolam, es mend ete láládd
zpl, melet uen nag' zomozolag
ban hagef. Emlekezél meg men
Dendzpl. Kyr tenked zolgalta
nag' s'yan iesus, ems náualás
kőszűcs anál, a te meriei zent
attám nar kezete avarlóm enen
magamat, es mend ez teles la
ladot, Oh meriei zent attám te
kezete avarlóm, az en s'yanat
iesus. S'ppg m'cab en vamat,
a merieze te'zetem nem a merie:

- gēn fmar ez te űauaľas keserues
aňad, Engemet űauaľast el ayanľ
van kinec hacz el, De en edesse-
ges fyam iesus, emlekezel meg
5 en roľam, es mend e te ľaladod-
rol,¹ mel'et il'en nađ zomorosag
ban haczel, Emlekezel' meg men
denekrol, kyc teneked zolgalta-
nac fyam iesus, Enis űauaľas
10 keserues aňad, a te meňei zent
att'adnac² kezebe aianľom enen
magamat, es mend ez tel'es ľa
ladot, Oh meňei zent att'am, te
kezedbe aianľom³ az en fymat
15 iesust, Sođđ incab en vramat,
a meňere tehetem, nem a meňe-

¹Az *a*, *a*, *o* magánhangzók föľe későbbi kéz kis *e* betűket írt.

²A *d* betűben idegen tolltól (valószínűleg a fent említett kéztől) származó akaratlan tollvonás van.

³Még egy *l* van a sor föľe beszűrva, valószínűleg a javított *l* megerősítésképpen. Az eredetileg leírt *l* ugyanis mellékjcles volt. Esetleg idegen kéztől való a beszűrés.

ze tuztojom mezt hog nem te
haterues meg fogatkozom es ke
uanor en edes hvarmarz me e:
lapt meg holmiffeneket es ezek:
hez haffonlatofokar mondhan
ponn magatis nem birhatuan
mint alihromy feldre azgot le
eser az kezetuc anarohy tustufnar
Zerety Zofgulo leana meg gan:
dohator. mene nag kezessejel
sirnakuala mend az q Zerety
baratimkoron meg azokis kye
puete nem lakozar valadema
ga bi nkodnac vala rayra mite
ponn az haj vitezaknet hadnaga
egideky, kye oet karm. vpreknafa

re tartozom miért hog' nem te-
hetem, es meg fogatkozom, es ke-
uanoc en edes fyamnac z'ne e-
lqot meg holni, Il'neket es ezek-
5 hez hasonlatosokat monduan,
onon magatis nem birhatuan,
mint alihtom, az földre arczol le
esec az keserues ana, Oh cristusnac
zereto zolgalo lca'na, meg gon-
10 dolhatot, me'ne na'g keserosegel
sirnakuala, mend az o zereto
barati, mikoron meg azokis kyc
quele nem lakoztac vala, dema-
ga bankodnac vala rayta, mike-
15 pen az zaz vitezeknec hadna'ga,
e'gebekis, kyc otet latni iqtekuala

Meleket vezikualav meg te:
 nekualala monduan Bijona ba
 ez igy embor vala es istemer
 fya vala. Azet ez het igeknet
 myatta, muig kyalatj tehetpne
 nemkoron tuzuan, mi vronc
 iesus tustynar J zezet az sioke
 nar allene. Nemkoron konozok
 huan mi vronc iesuson. Nemko:
 ron az p kezeseg anan. Nemko:
 ron minei magpnkn nauala:
 lasokon es meruen zentfegy
 yednet vama meleket az ke
 zefan monda, malago tenye
 az velenie:z valo yj
 tem gondolat e; u

- Mel'eket verikuala, es meg ter-
nekuala monduan, Bizoñaba
ez igaz embor vala, es istennec
fya vala, Azert ez het igeknec
5 myatta, más kyalta¹ tehetonc,
nemikoron tartuan, mi vrõnc
iesus cristusnac <z> rezet, az sidok
nac ellene, Nemikoron kõõõõõõ-
uem² mi vrõnc iesuson, Nemiko-
10 ron az õ keserues añan, Nemiko-
ron minen magõnkõn ñaua'l'a-
lasokon, Es minden zentseges
igeknec vtanna mel'eket az ke
reztfan monda, imalagot³ tenje
15 Az veleñere valo is-
teni gondolat ez etc

¹Elmaradt a tárgyrag.

²A szövegi *m* vagy helyesírási hiba, vagy hasonulás.

³A *r* utólagos, rubrummal írt betoldás.

TStomer Bezety Jofgalo Ica :
ná, Veleznénet ideyen, 1987et
aihatos lepeffeket, es leltis iazaf
fokai, te Bezety vradat iesult az
kezezfazof le venni es az o al
dot kefeues anaual qter szat
nod es az q zentsegy vzeuel
meg vzepple: testet kopn hullata
sidal meg mo/nod, es meg henned
qter hontseges malagnar ke
noteucl, es vifelned qter isem
Bezetybetnet y alazatos muneclie
detnet kocpan, es el temetned q :
tet no kenetkecl, azaz no nájaf
fagatris tanofagokaleq is peldak
ali, es szafokaleq ofajtafokai,

YStennec zeretq zolgalo lea-
na, Velerñence ideyen, iqhjel
aihtatos lepesskel, es lelki iaras
sokal, te zeretq vradat iesust, az
5 kereztfarol le venñi, es az o al-
dot keserues añauual qtet sirat-
nod, Es az q zentseges vereuel,
meg verqşolt testet, koñ hullata-
10 sidal meg mosnod, es meg kenned
qtet, zentseges imalagnac ke-
neteuel, Es viselned qtet, isteni
zeretetnec es alazatos mûuelke
detnec korÿan, es el temetned q-
tet, io kenetekel, azaz, iq ñaÿas-
15 sagal, io tanosagokal, es io peldak
al, es sirasokal, es ohaytasokal,

102

51v

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

Es el rememred qer, te io lesta
 ofmearedner. **E**cce dicitur qd auh
 ratoflagodnar pagmionoma:
 nar alaya. **E**s vbi paxet, m v:
 zonc iesus cultulnac kopofma:
 naliki el of ozagal qozkol qo:
 Amen. **Z**one v'p'p' zonc pax na:
 p'p'p' i. s. z. jar kezdetur mu v:
 zonc iesus rzstufnar a kezgt'
 fun v'lu v'p'p' zauazq' ya:
 lo ahtat'x maraq. melner
Vok io: aqa of bulidra v'p'p'n
Qram iesus cultu' ku te e:
 lecedner v'p'p'p' napan az
 kezgt' an fuguen monal. of qd
 ahazad' h'p' az zonc e'p'p' igker
 f' het zonc e'p'p' igker +

- Es el temetned ōtet, te io lelki
 osmeretednec, es¹ zereted<-->nec,² es aih-
 tatossagodnac pagimontoma-
 nac alaya, Es v̄l̄ni ōtōgel, mi v-
 5 r̄onc ieszus cristusnac koporsoya-
 nal, ki el es orzagol ōrōkol ōrō-³
 Amen, <Zent> V̄zoges zent peter na-
 p̄yan .1.5.2.5. etc Kezdetic m̄u v-
 r̄onc ieszus cristusnac a kereszt'
 10 fan valo vt̄ols̄o zauarol va-
 lo aihdatos imalag, mel'nec
 sok iozaga es buloia vāgon
 URam ieszus cristus, ki te e-
 letednec vt̄ols̄o nap̄an, az
 15 keresztfan f̄uguen mondal,⁴ het zentseges igeket es ezt
 akarad, hōg az zentseges igeket

¹ A szót utólag írta be a másoló a sor fölé.

² Az *n* a két törölt betű fölé van írva.

³ A szó utolsó szótagját (-ke) elfelejtette leírni a scriptor.

⁴ Az itt kitett piros kereszt a lap aljára írt piros keresztiek közé fogott három szóból áhó betoldás helyét jelöli.

mendenkor elmenkben taztanr,
kicilor tegedet vram iesuz. gog
ez zentszeg yekner myalta,
meg bolassad emekem. valannit
pethertem. het galalog bunok
ben / augg' alygyl. Zarmaztak
ly. Etudna illic. kenel'egyl. fel.
ven'egyl. Buiv'agyl. Zeg'egyl.
ly. Tonkoss'egyl. haz'agyl. Est.
segyl. Vram mikopen te mond
ad. Atam bolasmeg engemet
ferlytpkner. Teged te zent je;
retedert / gog emy meg bolasar.
mendenekner nekem gonoz
tpuakner. Es mikopen mon:
daba toluaynar. Mo velem le:

mendenkor elmenkben tartanoc,
 kerlec tegedet, vram ieszus, hog
 ez zentseges igeknec myatta,
 meg bolassad ennekem, valamit
 5 vetkeztem, het halalos bunok
 ben, auag azogbol zarmasztak-
 bol, tudna illic, Kcucl'segbol, fes-
 vensegbol, Buyasagbol, Iregseg-
 bol, Torkossagbol, Haragossagbol,¹ Rest-
 10 segbol, Vram mikepen te mond-
 ad, Att'am bolasmeg engemet
 ferihoknec,² Teged³ te zent ze-
 retedert, hog enis meg bolasac,
 mendeneknec nckem gonoz
 15 touoknec, Es mikepcn mon-
 dad⁴ atoluaynac, Mo velem lez

¹ Az *ossag*-ot utolag toldotta be a scriptor két piros „ „ betoldójel közé fogva. A betoldás helyét a *b* alatt „ jellel jelzi.

² Helyesen: *feziuhoknec*.

³ A *T* betű rubrumja elfolyt.

⁴ A *d-i l* betűből javította.

paraduomban. ^{tey} engemet
 ekepen elnem / ^{gag} galatomn. r
 ideyenmekemig mogad. Mo ve
 lem lez meno jagdan. Es mikē
 pen te mondad anadnat. ^{dz}
 Jonalat. Em te syad. Emet
 vrama / ^{ay} tamhuammur mondad /
 Em a te anad. Teged gag en
 gemet a te zezelmed. ^{eg} ystem
 byon zezetted. ta / sol koctasson
 a te zent ^{eg} anad. ^{dz} Es mikē
 pen te mondad. ^{ly} ely lamaza
 batam lazaj. En iste nem. en iste
 nem. ^{mm} ze gagil et engemet. Mond
 assad en velemig. menden gabo
 zofagommar ^{eg} zomozofagommar

- paradiŕomban, Teğ engemet
 ekepen elnem, hoğ halalomnac
 ideyen, nekemis moğad, Mo ve-
 lem lež meňorzagban, Es mike-
 5 pen te mondad¹ aňadnac, Az-
 zoňalat, Emi te fyad, Ennec
 vtanna, az tanihtuannac mondad,
 Emi a te aňad, Teğed hoğ en
 gemetis² a te zereimed, es isteni
 10 bizoň zereteted, tarsolkottasson
 a te zentseges aňadhoz, Es mike
 pen te mondad, Ely ely lamaza-
 batani, azaz, En istenem, en iste-
 nem, mire hağal el engemet, Mond
 15 as<s>ad en velemis, menden habo
 rosagomnac es zomorosagomnac

¹A *d-t /* betűből javította a scriptor.

²Az *is* a szó fölé van írva.

ideyen. **M**lendengato vz istener. /
vram iesu. **I**zgalmas emekem
bünöfnet, es segel engemetöze
nelges engemet en kizalomog
en istenem. **M**let tulaydon sent
varedel, valcottal meg engemet.
Es mihopen te mondadi **Z**omy.
hozomitudna illu. a; **Z**ent let
kekner, kyc limboflan vala
nar, a te ipuetednet eliquet
varoknar **Z**ababofokar, **E**ng
Lged vram iesu. **I**zgalmas emekem
denkoron **Z**omy. **Z**am es **Z**ere
feler tegetet, ely viznet kufel.
Zu ismeret telet kuanfagual.
tegetet **Z**eretnem. **E**s mihopen

ideyen, Mendenható vr istenem,
vram iesus, Irgalmaz cnnekem
búnosnec, es seǵel' engemet, Eǵe-
nesges engemet, cn kiral'om, es
5 en istenem, Mert tulaydon zent
veredel, valtottal meg engemet,
Es mikepen te mondad, Zomyo-
hozom, tudńa illic, az zent lel-
kek nec, kyc limbosban vala-
10 nac, a te iqúted nec eliqueset
varok nac zabadolasokat, Enge-
ǵed vram iesus, hoǵ enis men-
denkoron, zomyohożam es zere
selec teǵedet, elq viz nec kútfeliet,
15 zúuem nec tel'es kiúansagauál,
teǵedet zere tnem, Es mikepen

te mondadi. Attam te kezede ay
 aulom en telkemet; Enged v
 vram idus; hog' ems tykeltet
 fegetes zabalon mondassam.
 tene kedren halalommar idyen
 Attam te kezede ay aulom en
 telkemet; Deeg' engemet te hog'
 vat uenpt; met emi mostan
 ineg' jezete; en ud' jezete va
 lo eletemmet hatarat; Es mi:
 Kejen te mondadi; El vegzetet
 met peldaga a munkakat es
 kelezseget; mar a vegzetet
 melket igtel valami ezetni;
 na ualafokat fel venni; Enged:
 ged ems ezetmlyen halanom/

- te mondad, Att'am te kezedbe ayanlom en lelkemet, Engeged vram ieszus, hoġ enis tokelletesgel, es zabadon mondhassam
- 5 teneked, en halalomnac ideyen,, Att'am te kezedbe ayanlom en lelkemet, Veeġ engemet te hozyat menot, mert emi mostan megzerzetet, en uo zerent va
- 10 lo eletemnec hatarat, Es mi-kepen te mondad, El vegeztetet, mel' peldaža a munkakat es keserosegeket, imar el vegezte<s>tenec¹ mel'eket iotel vala, mi eretonc
- 15 naual'asokert fel venhi, Engeged hoġ enis erdemlyem halanom,

¹A szó harmadik *e* betűje után *s* betű nyoma látható, az *e* alatt piros betoldójelek vannak. A piros, törés értékű tintafolt alatt esetleg még egy betű lehetett. A tintafoltra sötétebb tintával írt *tenec* szórészt a másoló kezétől származik.

- a te edesseges zodat, túdña illic
 Iöyel en ieğesem, en valasztottam,
 mert ímar meg zerzetem, a te
 ñauaí'aydat eluegeztetñi, Iöyel
 5 hog' en velem fel ioý en zent
 anğalimal, en orzagomban ġo-
 norkodñi, vigadñi, es velem
 lakozñi, orokol oroke Amen
Zent Brigida azon'
- 10 koñueben vğ vağon meg
 iruan hog' vrone cristusnac
- ¶ Oğa kaponayat es veleyet, neğ
 uen neğ túuýsec yartac által
- ¶ Ot ezer, neğ zaz, hetuen
- 15 ot sebeket zenuedet o testen
 ¶ Otzor zaz ezer, es hot-

Az írás egyes halvány vonalait a hasonmásban csak retussal tudtuk volna láthatóvá tenni. Erről, valamint az átírtések lefedéséről a paleográfiai hűség érdekében lemondtunk. Átiratunk természetesen a hasonmásban nem látható jeleket is tartalmazza.

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

MISKOLCI TÖREDÉK

1525

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

RÉGI MAGYAR KÓDEXEK

13. szám

Országos Széchényi Könyvtár

MISKOLCI TÖREDÉK

1525

A NYELVEMLÉK
HASONMÁSA ÉS BETŰHŰ ÁTIRATA
BEVEZETÉSEL ÉS JEGYZETEKSEL

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

BUDAPEST
1991

A MISKOLCI LÉVAY JÓZSEF TUDOMÁNYOS KÖNYVTÁR
10988-as leltári számú kódextöredékéről készült

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
NYELVTUDOMÁNYI INTÉZETÉNEK NYELVTÖRTÉNETI ÉS
DIALEKTOLÓGIAI OSZTÁLYÁN

Az átiratot készítette, a bevezetést és a jegyzeteket írta
KOVÁCS ZSUZSA

A kiadás előkészítésében közreműködött
PUSZTAI ISTVÁN

Országos Széchényi Könyvtár

A munkálatok az OTKA pályázatának keretében folytak
BENKŐ LORÁND akadémikus
vezetésével

A fotókat készítette
Kulcsár Géza

TARTALOM

Bevezetés	7
Irodalomjegyzék	16
A tulajdonosi bejegyzések fényképei	17
A töredék hasonmása és betűhú átírata	21

BEVEZETÉS

1. A mintegy négyszázharminc éves múltra visszatekintő – s így méltán Észak-Magyarország egyik legrégebb tudományos gyűjteményének számító – miskolci Lévy József Tudományos Könyvtár számos régisége, könyvritkasága között már több mint egy évszázada őriz egy XVI. század első negyedéből származó nyelvemléket, a Miskolci Töredéket. Külön jelzete nincs, azonosítható a 10988-as leltári számon.

Betűhű átiratát VOLF GYÖRGY tette közzé 1885-ben a Nytár. XIII. kötetének 331–3. lapján. Későbbi helyi – erősen népszerűsítő – kiadása kétségtelenül hiányt pótol: a kötet a hasonmáson kívül tartalmazza a töredék szövegének a mai nyelvállapotot tükröző helyesfrással és szóhasználattal készült, mindenki számára érthető változatát, majd ennek négy nyelvű fordítását adja (Lévy József Tudományos Könyvtár kiadványai. I. Szerk. CSORBA ZOLTÁN. Miskolc, 1972).

2. A kis formátumú könyvecske csupán 1882-ben, öt évvel Miskolcra kerülése után az Iparművészeti Múzeum által rendezett könyvkiállításon vált szélesebb körben ismertté. Elsőként VOLF GYÖRGY mutatta be a kiállítás kalauza számára készített rövid leírásában (Kalauz az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum részéről rendezett könyvkiállításhoz. Bp., 1882. 30), s itt már a Vitkovics-kódex eddig egyik hiányzó részeként említi.

A kézirat régebbi kötéséről is ő tájékoztat bennünket a Nytár. XIII. kötetéhez írt bevezetésében (XXIX. l.): „A könyvkiállításra már bekötve érkezett a töredék. Nyilván ez alkalomra készült kötése kék chagrinpapírossal bevont két kéregpapírostábla. Kívül az első tábla két sorban arany betűvel van nyomtatva: »Isteni gondolatok. XV–XVI Századbeli.« Bekötéskor elül hátul egy-egy, a táblaborító levéllel összefüggő sűrű üres levelet kapott. Az első tábla belső oldalára

ceruzával »A A 138« van írva; az első üres levél innenső lapjára pedig a miskolci ref. lyceum könyvtárának a bélyege van nyomva.”

A Miskolci Töredék mai kötése 1938-ban készült; a papírtáblákat világosbarna egész bőr kötés fedi. Az elő- és háttábla megegyezik, beosztásuk az oldalakkal párhuzamos; aranydísztípusokat csak az első táblán látunk. A táblák mérete 140 x 100 mm.

Az újrakötés körülményeiről, helyéről semmi pontosat nem tudunk. Ezzel kapcsolatban úgy tűnik, hogy – az évszámon kívül – semmilyen hiteles dokumentum nem maradt ránk. Valószínű azonban, hogy a kötetés a könyvtár akkori vezetője, Csorba Zoltán miskolci tudós tanár gondoskodásának köszönhető.

Bekötéskor a könyvkötő elől és hátul egy-egy előzéklapot ragasztott a táblához, s meghagyta az ajándékozótól származó hajdani boríték leveleit is. Fűzésnél a lapokat kb. 20 mm-es papírcsíkokkal erősítette meg. A kezdő előzéklapra belül piros ceruzával a leltári szám, a hátsó előzéklapra pedig a miskolci Lévy József Gimnázium téglalap alakú pecsétje került. Alatta fekete tintával apró betűs bejegyzés: „újrakötve 1938-ban”.

A hajdani boríték első levelének külső lapján a Miskolci Ref. Lyceum egykori bélyegzőjének körvonala, belső lapján az iskola újabb, Miskolci Ref. Reálgimnázium feliratú s csaknem kör alakú pecsétje látható, csakúgy mint a kéziratot követő levél belső lapján.

Elöl, a borítólapra az ajándékozó hajdan néhány sort jegyzett fel – ez egyben a könyv első írásszerű bejegyzése: „Isteni gondolatok. XV–XVI. századbóli magyar nyelvemléktöredék 1–12 lap. (más kéztől:) 1525. A Vitkovics Codexnek egy része.” – olvashatjuk előbb az első lapon, majd a túlsón: „A miskolci ref. lyceum könyvtárának mint egykori növendék hála jeléül 1877 Jun. 28. Szeremley József mp. t. dobi ref. lelkész.” A lapok számozása szintén az ő kézirására vall.

A kéziratban utólagos bejegyzéssel mindössze egy helyen, az 5. lapon találkozunk. Érdekessége, hogy az idegen kéz, amely itt tollpróbát végez, azonos a Vitkovics-kódexbe bejegyző – s az 53. lapon elég jól olvasható – kézzel, amelyre már VOLF GYÖRGY is felhívta a figyelmet: „A töredék belsejében az 5. lap jobb és alsó szélén későbbi, de még régi kéztől való elgyalult firkálások vannak, melyek maguk is »Probatio Calami«-nak vallják magukat. Ezek ugyanattól a kéztől

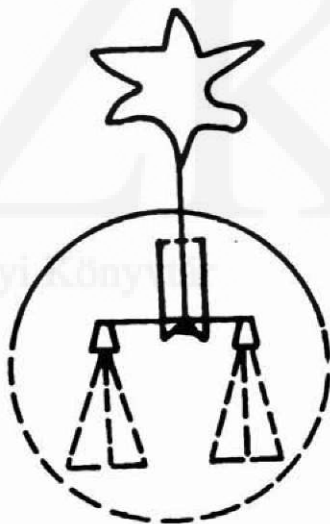
erednek, mely a Vitkovics-Codexbe is firkált.” (Nyár. XIII, XXIX. l.).

A fóliók mérete 135 x 95 mm (tehát kisebb, mint a Vitkovics-kódexben). Újrakötéskor a lapokat körülvágták, erre leginkább az 1., 2., 9. és 10. lap jobb felső sarkában lévő lapszámok itt-ott hiányzó számjegyrészlete utal.

Az írástükör nagysága 105 x 60 mm. A másoláshoz a lapokat a Vitkovics-kódexével azonos módon készítették elő: az írástükör mindkét kéziratban függőleges párhuzamosokkal van kijelölve, s előre be van vonalazva. A lineák a töredék egyes lapjain már inkább csak sejtethetők, a 6. lapon ellenben még tökéletesen jól látszanak. A margók függőlegesei a lap széleig futnak, és a sortávolságot jelző vonalak is általában túllépik a lapszéli margókat, éppen ezért a scriptor sem tartja túlságosan tiszteletben a sorvégi határt. A sorok száma – csakúgy mint a Vitkovics-kódexben – egységesen 16.

A mindössze 6 levélnyi kézirat szövege szemmel láthatóan csontka: az eredetileg 10 leveles fasciculus elejéről és végéről két-két levél hiányzik.

A Miskolci Töredék papírfanyaga is egyezik a Vitkovics-kódexével. A Vitkovics-kódex lapjain vízjelként egy körbe zárt mérleg alsó fele észlelhető (a három-három szálon függő két serpenyő). A kar és a mérleg nyelve ott nem látható. Ugyanennek a vízjelnek a felső fele tűnik fel a töredék 11. lapjának bal felső sarkában: a kar, a nyelv és a csillag. Mindez annak ellenére, hogy írás takarja, viszonylag jól kivehető. A mérleg serpenyője nálunk – lapszéli helyzetéből adódóan – egészében hiányzik, de a tartószálak még kikövetkeztethetők. A kör bal szélét az erősítő papírcsík eltakarja. A töredék vízjelének hiányzó felét csak a Vitkovics-kódexben felbukkanó

vízjelrészletek alapján lehet elképzelni. Ábránkon a hiányzó részt szaggatott vonallal jelöljük.

A papíron a bordák mind a Vitkovics-kódexben, mind a Miskolci Töredékben vertikálisan helyezkednek el, távolságuk egyaránt 30 mm.

A vízjel azonosításáról a kötetünkben előbb álló Vitkovics-kódexhez írt bevezetőben olvashatunk. Itt elég annak hangsúlyozása, hogy töredékünknek a Vitkovics-kódexhez való egykori tartozását a felhasznált papír azonossága (közös vízjel és azonos bordatávolság) is bizonyítja.

A Miskolci Töredék lapjai az idők folyamán eléggé megsárgultak, s helyenként alaposan beszennyeződtek, ezért maga a szöveg is néhol nehezebben olvasható. Másolója sötétbarna tintát használt, mely azóta jócskán megfakult. Az írás nagyjából egyenletes, ductusa a Vitkovics-kódexével egyező, típusa gothica cursiva (vö. MEZEY LÁSZLÓ, Paleográfia. Egyetemi jegyzet. Bp., 1962. 69–74).

Az iniciálék helyét a scriptor gondosan kihagyja. Ezek berajzolása, valamint a színezés (a fejezetcímek kiemelő aláhúzásai és a nagy kezdőbetűk díszítő áthúzásai rubrummal, illetőleg a kezdőbetűk, a tagolójel és az írásjelek utánhúzása) bizonyára utólagosan történhetett, de idegen kéz beavatkozására semmi sem utal. Feltűnő a töredék 3. és a Vitkovics-kódex 103. lapján lévő iniciálék hasonlósága. Az utánhúzáshoz használt szín néhány esetben talán más lehetett, de ez a töredék szennyezett lapjain s a különböző külső hatások eredményeként (mint pl. a 3–4. lap terjedeln és vízfoltja) mára vagy felismerhetetlenné vált, vagy szürkés-fehéres hatást kelt. A piros szín funkciója a díszítésen kívül itt is a korrekció.

3. A kutatások egyértelműen megerősítik VOLF GYÖRGY feltevését, mely szerint töredékünk valóban a Vitkovics-kódex egyik korábban elveszettnek hitt, egykor kiszakadt része. A kodikológiai-paleográfiai vizsgálatok ezúttal újabb bizonyítékokkal támasztják alá VOLF GYÖRGY véleményét.

A Miskolci Töredék története – számos tisztázatlan kérdés ellenére is – viszonylag könnyen felvázolható. Tudjuk a Vitkovics-kódexről, hogy az mindvégig egy kéz munkája. A scriptor saját kezű bejegyzése alapján pedig készülési idejére nézve is egészen pontos adat áll a rendelkezésünkre: a 103. lap közepe táján jól olvasható az 1525-ös év-

szám. Tartalmából, valamint néhány más, erre vonatkozó fontos támpont figyelembevételével következtethetünk arra is, hogy kiknek, hol s milyen célból készülhetett.

Mivel a kódex jórészt apácáknak szánt szabályokat és imádságokat foglal magába, az „vých zereteskneč Regulaia” pedig nem egyéb, mint Bonaventura Regula novitioruma, illetőleg ennek kivonatos, eléggé szabad-fordítása – nagy valószínűséggel állíthatjuk, hogy klarisszák számára másolták. A Vitkovics-kódex és a Miskolci Töredék egyébként NÉMETHY LAJOS, VOLF GYÖRGY, ZOLNAI GYULA, HORVÁTH CYRILL és KARÁCSONYI JÁNOS csoportosításában a kétségtelenül klarissza eredetű kódexeink sorába tartozik. TIMÁR KÁLMÁN (Magyar kódex-családok: ItK. XXXVII [1927.], 212) és HORVÁTH JÁNOS (IrrMűvKezd. 146) szerint egyaránt készülhetett klarisszák vagy beginák részére. KARÁCSONYI JÁNOS (Szent Ferenc rendjének története Magyarországon 1711-ig. Bp., 1924. I, 602) a másoló műhelyeként az óbudai klarisszák kolostorát véli a legkézenfekvőbbnek.

Mindenesetre abban biztosak lehetünk, hogy a könyvet apácáknak szánták, erre vall a többször is ismétlődő *zeretę leanęm* (MiskTör. 7, VitkK. 14, 56) megszólítás is, melyet a scriptor egyszer el is vét (VitkK. 75), de azonnal javít: a tévesen leírt *fyam* szó fölé rubrummal beírja azt, hogy *leanęm*.

A Vitkovics-kódex további sorsára vonatkozólag inkább csak feltevésekre hagyatkozhatunk. Kiindulópontként talán a legszerencsésebb, ha előkerülésének helyére, illetőleg felfedezőjére s egyben névadójára utalunk.

Vitkovics Mihály a könyvre 1803-ban bukkan Egerben, ahol egy másik ferences nyelvemlékkel, a Kazinczy-kódexszel együtt őrizték (HORVÁT ISTVÁN, A' Magyar Nyelv régi Maradványairól: TudGyűjt. XX [1936.] XI, 91–3). Ez talán némi fogódzót nyújthat számunkra, hiszen – a Kazinczy-kódexhez hasonlóan – gyanítható, hogy a Vitkovics-kódex is Óbudáról indul el vándorútjára, s jut el a török elől menekülő apácákkal együtt a pozsonyi klarisszákhoz. Itt végül Kuthy Klára pesti apátnő birtokába kerül, aki 1782-ben – a rend II. József rendeletével történő feloszlata után – mindkét kódexet magával vitte Egerbe (SZABÓ DÉNES, Guary-kódex. CodHung. III. Bp., 1944. XIX. l.; NÉMETHY LAJOS, Adatok Árpádházi Boldog Margit ereklyéinek történetéhez. Bp., 1884. 200–3, 221, 232).

Elképzelhető, hogy talán ekkor, a nagy zűrzavarban szakadhatott ki a Vitkovics-kódexből néhány levél és egy-két ternió. A legkorábbi, 1804-ben Révai Miklós számára készült Mészáros György-féle másolat nem tud az elveszett levelekről, így a későbbiek során szerencsésen előkerült töredék szövegét nem közli, noha a kódex ekkor még Egerben volt (Nytár. VII, XLIII. l.; Nytár. XIII, XXVIII. l.).

A Miskolci Töredék immáron önálló történetét VOLF GYÖRGY körültekintő utánajárásának köszönhetően 1864-től követhetjük ismét nyomon (Nytár. XIII, XXIX–XXX. l.). 1864-ben ugyanis, a Miskolci Töredék későbbi tulajdonosának rokona, Kiss Gyula tiszaszederkényi református lelkész apósa hagyatékában, Szuhai József csoltói ügyvéd iratai között, váratlanul rátalált a kéziratra, majd azt pár év múlva Szeremley Józsefnek ajándékozta. A töredék Csoltóra kerülésének körülményei mindvégig felderítetlenek maradtak. Szeremley József tiszadobi lelkész végül 1877 júniusában válik meg a becses kincstől, s a nyelvemléket tiszteletből egykori iskolája könyvtárának adományozza.

Így jut el tehát a töredék végleges őrzési helyére, s lesz a miskolci Lévay József Tudományos Könyvtár tulajdona.

Helyét a Vitkovics-kódexben már VOLF GYÖRGY meghatározta (Nytár. XIII, XXVIII. l.): a kódex 72. és 73. lapja, vagyis a mostani 4. és 5. füzete között helyezkedett el eredetileg az a teljes – 10 levélből álló –, valószínűleg telefrt fasciculus, melynek csonka, fennmaradt 6 levélnyi része adja a mai Miskolci Töredék szövegét.

4. A Vitkovics-kódex és a Miskolci Töredék helyesírását KNIEZSA ISTVÁN (HírTört. 118) a II. C típusú mellékjeles helyesírási rendszerbe sorolja. Nem említ viszont több olyan apró adatot, mely összetartozásuk szempontjából semmiképpen sem elhanyagolható. Ilyen például az *ę* felbukkanása a töredék szövegében (9/9: *teznec*, 11/12: *tegedet*, vö. VitkK. 79/4–5: *küldetec*, 81/4: *koztetec*, 88/8: *ve-resnec*, 90/2: *fel emeltetec* stb.), vagy a *j* hang hiányjelének (') a feltűnése, melyre KNIEZSA ISTVÁN szintén csak a Vitkovics-kódex kapcsán tér ki lapalji jegyzetben, holott a *j* hiányának jelölése a töredékben is hasonló (pl. 8/8: *hožad*, 11/7: *hoza'a*; vö. VitkK. 22/12–3: *imatkožal*, 79/10: *pelda'a* stb.).

A Miskolci Töredék maitól eltérő hangjelölései a következők:

Betű Hang

<i>a</i>	= a, á
<i>c</i>	= c, k
<i>cz</i>	= c
<i>l</i>	= cs
<i>e</i>	= e, é
<i>ç</i>	= e (kétszer), é (kétszer)
<i>ee</i>	= <i>ë</i> vagy <i>é</i> (egyszer)
<i>g̃</i>	= gy
<i>i</i>	= i, j
<i>l</i>	= l, ly
<i>l'</i>	= ly
<i>n</i>	= n, ny
<i>ñ</i>	= ny

Betű Hang

<i>o</i>	= o, ó, ő, ő
<i>oo</i>	= ó (egyszer)
<i>φ</i>	= o, ó, ő, ő
<i>φφ</i>	= ő
<i>s</i>	= s, sz, zs
<i>t'</i>	= ty
<i>u</i>	= u, v
<i>ú</i>	= u, ú, ű
<i>v</i>	= u, v, ú (egyszer)
<i>ṽ</i>	= ú
<i>y</i>	= i, j
<i>z</i>	= sz, z

A töredék ugyanolyan következetes módon jelöli a palatalizált hangokat, mint a Vitkovics-kódex; itt is, ott is feltűnő a főnévi igenév képzőjében a palatális nazális (pl. 5/8: *vl̃ni*, 10/16: *oloñi*, vö. VitkK. 2/8: *epihtet̃ni*, 2/13: *imatkoz̃ni*, s mindkettőben azonos a mai -*ít* képző egykori ejtésének megfelelő írásmódja (pl. 6/5: *alyhtom*, 10/2: *terihic*, vö. VitkK. 2/8: *epihtet̃ni*, 4/3: *meg er̃sihtetet*).

A hangjelölési azonosságok között említjük, bár ez inkább hangtani kérdés, a mai *a*-k helyén megjelenő *o*-kat (pl. 2/1: *mordosnac*, 9/12: *foğos*, 10/16: *oloñi*, vö. VitkK. 57/12: *Az olasrol hotod reze ez*, 91/2: *morasbol*), és a többeli palatális labiálisokat követő szóvégi labiálisokat (pl. 3/6: *otolo*, 7/11: *elotq*, vö. VitkK. 60/11: *elotq*, 91/16: *pús-pokq*).

A két kódex összetartozásának bizonyítására felemlítjük még, hogy az *ime* szó helyén töredékünkben is mindig *emi* áll (5/1, 7/6, vö. VitkK. 72/13, 95/5, 105/6, 8, 107/8). Itt kell megjegyeznünk, hogy a Miskolci Töredék korszerű nyelvi feldolgozása egyelőre várat magára. Ami eddig e tárgyban megjelent, ma már túlhaladott (SZAKÁCS BÉLA, A Vitkovics-kódex nyelvi sajátosságai. Győr, 1898.; NÉMET GÁBOR, A Vitkovics-kódex nyelvjárása. Bp., 1907.).

5. A szöveg szerkezeti tagolására – csakúgy mint a Vitkovics-kódexben – a bekezdésjel szolgál, melyet az átirat ¶-val jelöl.

A központozás során e rövid kis szövegegységben a sriptor kétszer használja a kérdőjelet, a vessző szerepe pedig megfelel a mai mondatzáró pontnak is.

A szavak sorvégi elválasztását a másoló kettősponttal jelöli, vagy két vízszintes vonással, ezt az átiratban kötőjel jelzi. Rövidítéssel mindössze egy esetben, Jézus nevének leírásakor találkozunk (8/7: *ihūs*).

A másoló törlései, javításai az átiratban csúcsos zárójelbe kerültek, az utólagos betoldásokra pedig lapalji jegyzet hívja fel a figyelmet. A színessel írt, színezett vagy színessel aláhúzott betűket, tagolójeleket félkövérrel szedettük.

6. Tartalmát tekintve a Miskolci Töredék 6 levele tökéletesen beilleszthető a Vitkovics-kódex 72. lapján záruló és a 73. lapján hiányosan induló – tervszerűen felépített – szövegegységei közé. A töredék műfajilag leginkább az elmélkedések körébe sorolható, hiszen a breviáriumi órák szerinti felosztást követve adja a passiók elmélkedést (PUSCH ÖDÖN, Vallásos elmélkedések kódexeinkben. Kolozsvár, 1910. 35–6). A két kézirat ennek megfelelően a következőképp egészíti ki egymást: a Miskolci Töredék első három lapján találjuk a completoriumra való isteni gondolat befejező részét, ezt követi a 3. lap közepén kezdődő „A ueterñere valo”, majd a 12. lapon a csonkán végződő – csupán hatsornyi – „Az pr. nara valo isteni gondolat”. A Vitkovics-kódex (73–103) ennek folytatásaként adja az isteni gondolatok itt elkezdett sorát.

A Vitkovics-kódex így kiegészülő elmélkedése és az Érsekújvári Kódex 25–64. lapjain olvasható elmélkedés közötti párhuzamra VARGA DAMJÁN (Kódexeink Mária-siralmi. Bp., 1899. 14) és PUSCH ÖDÖN (i. m. 36) hívta fel a figyelmet. Hasonlóságuk kétségtelen, s valóban közös eredetre vall, a szövegekhez azonban az újabb kutatások során sem sikerült megfelelő latin forrást találni. PUSCH ÖDÖN – VARGHA DAMJÁN feltevése nyomán – Bonaventura *Meditatio vitae Christi* című művét említi, de a szövegek egybevetése után egyben ki is zárja annak lehetőségét, hogy ez lenne az elmélkedések közvetlen forrása (uo.).

Mivel a latin forrás ismeretlen, némi pótlásként szolgálhat a szövegben felismerhető evangéliumi idézetek lelőhelyének kijelölése. Töredékünkben azonban ezek száma is csekély, ezért eddigi gyakorlatunktól eltérően nem készítettünk róluk külön táblázatot, hanem itt soroljuk fel őket (elől a töredék lap- és sorszáma, utána a lelőhely): 5/6–12: Mt 26,64–5; 5/16–6/1: Mt 26,67, Mk 14,65; 8/14–5: Mk 14,54, Jn 18,18; 9/1–2: Mt 26,70, Mk 14,68, Lk 22,57; 9/8: Mt 26,75, Mk 14,72, Lk 22,62; 12/13–6: Mt 27,1–2, Mk 15,1. Eddig ismeretlen latin forrásokat mi nem kutattunk.

IRODALOMJEGYZÉK

- CSORBA ZOLTÁN, Miskolc és Borsod az irodalomban. Miskolc, 1942.
- HORVÁT ISTVÁN, A Magyar Nyelv régi Maradványairól. TudGyjt. XX (1936.) XI, 91-3.
- HORVÁTH JÁNOS, A magyar irodalmi műveltség kezdetei. Bp., 1944.
- Kalauz az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum részéről rendezett könyvkiállításához. Bp., 1882.
- KARÁCSONYI JÁNOS, Szent Ferenc rendjének története Magyarországon 1711-ig. II. Bp., 1924.
- KNIEZSA ISTVÁN, Helyesírásunk története a könyvnyomtatás koráig. Bp., 1952.
- Miskolci kódex: Lévy József Tudományos Könyvtár kiadványai. I. Szerk. CSORBA ZOLTÁN. Miskolc, 1972.
- MEZEY LÁSZLÓ, Paleográfia. Egyetemi jegyzet. Bp., 1962.
- NÉMET GÁBOR, A Vitkovics-kódex nyelvjárása. Bp., 1907.
- NÉMETHY LAJOS, Adatok Árpád-házi Boldog Margit ereklyéinek történetéhez. Bp., 1884.
- PINTÉR JENŐ, Magyar irodalomtörténet. I. Bp., 1930.
- PUSCH ÖDÖN, Vallásos elmékedések kódexeinkben. Kolozsvár, 1910.
- SZABÓ DÉNES, Guary-kódex. CodHung. III. Bp., 1944.
- SZAKÁCS BÉLA, A Vitkovics-codex nyelvi sajátosságai. Győr, 1898.
- TIMÁR KÁLMÁN, Adalékok kódexeink forrásaihoz: ItK. XXXVI (1926.), 42-53.
- TIMÁR KÁLMÁN, Magyar kódex-családok: ItK. XXXVII (1927.), 60-7, 210-24.
- TOLDY FERENC, A magyar nemzeti irodalom története. II. Pest, 1862.
- VARGA DAMJÁN, Kódexeink Mária-siralmi. Bp., 1899.
- VARGHA DAMJÁN, A Szent Domonkos-rend a magyar kódexirodalomban: HORVÁTI SÁNDOR szerk., A Szent Domonkos-rend múltjából és jelenéből. Bp., 1916. 222-56.
- VARGHA DAMJÁN, Szent Ferenc és fiai a magyar kódexirodalomban. Bp., 1927. Klny.
- VOLF GYÖRGY, Miskolci Töredék: Nytár. XIII, 331-3, XXVIII-XXX. I.
- VOLF GYÖRGY, Vitkovics-kódex: Nytár. VII, 289-315, XLII-XLV. I.
- ZOLNAI GYULA, Nyelvmélcünk a könyvnyomtatás koráig. Bp., 1894.

A TULAJDONOSI BEJEGYZÉSEK FÉNYKÉPEI

Országos Széchényi Könyvtár

Isteni gondok,
Latok.

XV - XVI század,
béli magyar nyelv,
emléktörzsek

1 - 12 lap.

Országos 1825. évi Könyvtár
A Vitézkövér Codexek
egy része

A miskolci ref.
lyceum könyvtára,
nak

mint egykori növendék
dél hála-jeléül

1877 Jun. 28.

Szeremley-férfi
H. dobi ref. leltár.

III. A hátsó előzéklap előoldala

A TÖREDÉK HASONMÁSA ÉS BETŰHŰ ÁTIRATA

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

es zúnedben mongad, Oh azon
om maria mit gondoly mostan
netalantan almadban latod,
mkepen vitet a te zere to syad
iesu, Oh azonom maria mel
keszoseges bagen teneked az szol
nap nap, mkoron galaz is lag
il nag kemensseges iatekot
Oh io vram iesus, Oh zere to v
zam, mynem leler zenuc bheti
el, big keszosegel meg nem ha
sad mkor meg gondola mkepen
vitetk dala a keszelenoktol,
Oh io mesterni aldot iesus, az
talan bazar, meg uala a fene
farkasok kjozt, ki sirtner uala
+ mkent +

es zúuedben monǵad, Oh azon-
om maria mit gondolz mostan,
netalantan almadban latod,
mikepen vitetic a te zereto fyad
5 iesus, Oh azonǵom maria, mel
keserőseges lezen¹ teneked az hol-
napi² nap, mikoron halaz es lacz
il' naǵ kemenőseges iatekot,
oh io vram iesus, oh zereto v-
10 ram, minemő³ lelec zenuedheti
el, hoǵ keserősegei meg nem ha-
sad, mikor meg gondol'a, mikepen
vitetel vala a keǵetlenoktol,
Oh io mesterőnc aldot iesus, ar-
15 tatlan baran, mikent⁴ meǵ uala a fene
farkasok koǵot, kőc sőjetnec uala

1
1r

¹A második és a harmadik betűt tintafolt takarja.

²A sorvégi elválasztást jelölő kettőspont alig különül el a sok egyéb zavaró ponttól.

³Az *i* alatti piszokfolt hosszabbítja meg a betű szárát.

⁴Rubrummal frt, +-tel jelölt lapalji betoldás.

2.

tegedet meg jagatm^u nygan moz
dosnar vala teget, mint az du
of elkes nem kyalta vala
Azis mandate hog nakadra eg
nag lan ror vette ter vala eg hog
Zentseges kegydet meg koptet
ualaes mkepen tohuajt von
Jonar uala nag hivelen seget
es vere segeti elgor vimer amas
hgy amac utarna karfajgor
Emec utarna gondolat leked
beni mel'gen kegytelenol fogadar
otter es mel'jete letten elgor le
vleeter, utalatos gyol netulan
tan a foldre. ~~U~~ Eker ~~U~~ Zentseges
haszonlatosok at a completanar

- tegedet meg zagatni, vgan mor 2
dosnac vala tegedet, mint az d- 1v
os ebek, es nem kyaltaz uala, ¶
Azis mondatic hog nakadra, eg
5 nag lancot vettetec vala, es hog
zentseges kezeydet meg kotoztec
uala, es mikenen toluajt von-
zonac¹ uala,² nag hirtelensegel,
es veresegel, elozor vinec, annas-
10 hoz, annac vtanna kaifashoz,
Ennec vtanna gondol'ad lelked
ben, mel' igen kegetlenol fogadac
otet, es mel tizteletlen elotoc le
vitetec, vlatatossagbol, netalan
15 tan a foldre, ¶ Ezeket <es>es ezekhez
hasonlatosokat a completanac

¹Az erősítő papírcsik részben takarja a sorvégi elválasztás jelét.

²A második *a* fölötti vonás szerepe bizonytalan: lehet vessző, de az is lehet, hogy a túl közel került két szó szétválasztására szolgál.

3.,
vtanna cūstatoſſagūl meg gon
dolad, es halakat neki aduan,
aianlād remagadat, es icles ba
zatidat, es kiket akazandaz
kegeſſeges malajtānari, es kez:
ied 9tolpōmenden bingſok net
bingſnet meg bolanattāt 19 99
agyn neked malajtōt c ielemen
valo clettenies dugſget a ignen
byben amenia ueterneze
valo item gondolat

Geternezer iocien almad:
bol fel ebreg, kōnſullata,
ſokal, akoromy azokat gondolat,
meleket a completa vtan gon:
dolal, es lelkeiben meg latod,

- vtanna aihtatossagal meg gon
dol'ad, es halakat ncki aduan, 3
aianl'ad temagadat, es ieles ba 2r
ratidat, es kiket akarandaz o
- 5 kegesseges malazt'anac, Es ker-
ied otolo, menden bunosoknec
bunoknec meg bolanatt'at, es hog'
agon neked malaztot e ielennen
valo eletben, es diloseget a iouen
- 10 doben Amen, **A ueternere**
valo isteni gondolat
VEternenec ideien almad-
bol fel ebre, konhullata-
sokal, akoronis azokat gondol'ad,
- 15 mel'eket a completa vtan gon-
dotal, es lelkedben meg latod,

4.

imkepen vrad iesus ul ellensege
kozot, inest lac qmaga el bagat
tatot tamhtuamtyl es felebarati
tyl es. eny soe gonoz emlyraktyl
meg koznekejtetet, Byonaba
tyem hog azt mondod nekje,
oh vram iesus rzstus, imkepen
vly ul igen meg vtahtatuan es
meg galahatuan, hol vamar
tamhtuamtyl es felebarati. Oh
en egyetlen egyem vram iesus, oh
en kinalt kepen valo qzpmem
es tanaz adom. Mit teget imkol
latlar teydet ckepen allanod
es ianosnac azt mondod, ki ne
talantan akor ielenen vala, oh

mikepen vrad iesus űl ellensege
közöt, mert lac omaga¹ el hağat
tatot tanihtuañitól. és felebarati-
tól, es eñý soc gonoz emböröktól
5 meg kórñekeztetet, Bizoñaba
hizem, hoğ azt mondod nekye,
Oh vram iesus cristus, mikepen
vľz il' igen meg vtaltatuan, es
meg ġalaztatuan? Hol vannac
10 tanihtuañid es fele baratid? Oh
en eğetlen eğem, vram iesus, Oh
en kiualt kepen valo oromem
es tanal adom, Mit teğec, mikor
latlac teğedet ekepen allanod,
15 es ianosnac azt mondod, ki ne
talantan akor ielenen vala, Oh

4

2v

¹Az *m* fölött szándéktalan tintafolt.

51
ianos, emi mkepen al a mi vgnr
es mesterznc, Donblad kegye.
mkepen bankodnat vala pe-
tex es ianos gsket latuan, Con-
blad touabar mkoz monda vgnr
iesus a sidoknat, Bion mondom
nek ter, lattator ember net syat-
vbm isten hatalmanac. wgya fe-
lyl. Mkepen akor a papoc feu-
belmer meg Zakajta zulszat
monduan. Em # karomlast mon-
du es mkepen akoron olmel mend-
kye kprnpl alonar vala te vad
iesus a hitelenkedener. Memeler
az pzentkezes orgayut azgol vnc
vala Memeler az pkegyesszes.

Handwritten signatures and notes in the bottom right corner, including names like "János" and "Péter" and the word "Könyv".

ianos, emi mikepen al a mi vrõnc
es mesterõnc, Gondol'ad kegeg,
mikepen bankodnac vala pe-
ter es ianos ezeket latuan, Gon
5 dol'ad touaba, mikor monda vrõnc
iesus a sidoknac, Bizon' mondom
nektec, Latt'atoc ember nec fyat,
v'lni isten hatalmanac iogya fe-
lõl, Mikepen akor a papoc feie-
10 delme, meg zakazta ruhaiat
monduan, Eni <-> karomlast mon
da, Es mikepen akoron ol'mel' mend,
kyc korõnl alonac vala, te vad
iesusra hirtelenkedene, Nemel'ec
15 az õ zentseges orczayat arczõl v'tic
vala, Nemel'ec az õ kegesseges¹

5

3r

¹A lapszéli bejegyzésekbõl ennyi olvasható ki: *Probatio calami*. – Ugyanettõl a késõi, de 1803 elõtti kéztõl valók a Vitkovics-kódex 53. és 4. lapján olvasható bejegyzések is.

6.
orzuara hgyapnar uala. Me:
melet zentseges Zakalat Zagat
tar uala Nemelot p zentseges
hauat tepic uala es ezenkepen
mint alytom. a mi vronkat
es angeloknar vrat aldot iesul
labor alat nymogur uala es
menden tytessegetkiul es keges.
segetkiul tazyar uala qet, mi
cit. Jogy ualanar kegetlenet, es
uzalmassagnakiul ualor, men
den gonozokates zidalmassagok
at melet tehetnet. uala rayta
eltyic va. v Nemelot p gonoz aka
zatokbol Nemelot hgy ketleme:
teset kemmenet p kegetlen seie:

- orczaia ra haġapnac uala, Ne-
mel'ec zentseges zakalat zagat
t'ac uala, Nemel'ec o zentseges
haia t tepic vala, Es ezenkepen
5 mint alyhtom, a mi vronkat,
es anġaloknac vrat aldot iesust¹
laboc alat noġogac vala, es
menden tiztesseġnelkúl es keġes-
seġnelkúl² tarġac vala otet, mi
10 crt hoġ valanac keġetlenec, es
irgalmassagnakúl ualoc, men-
den gonozokat, es zidalmassagok
at mel'et tehetnec vala rayta
eltezic³ vala, Nemel'ec o gonoz aka
15 ratokból, Nemel'ec hoġ kelleme-
tesec lennec o keġetlen feie-

¹ A szóvégi *t* betűt az ívet erősítő papírcsík félig takarja.

² A sorvégi elválasztás jelét csaknem egészen fedi a papírcsík.

³ Az első szótag utólagos, marginális betoldás.

delmekner / ajit temel te zere
tp leantomiha ezeket latnad /
Nem de temagudat elybe v. tnedee
monduan ale tegeter netegeter
vram. iesuson. encsok. goncsok ut
Emi iob en zaytam tegeter. Emi
iob engemet vezeter ies vram.
iesuson encsok. for bszagokat ne
tegeter. Es akoron apold meg v.
zadat es mesteredet aldot iesust
terden aluan elqpres gomest
reyad v. nnel. a vezeteket. ki
vgan gondol mendeneket meg
temed hgg h. uelemen volnal
es ajt mongal. h. vram. iesus
io mesterem es ebesszeg attum

delmeknec, Mit tennel te zere
tő leañom, ha ezeket latnad,
Nem de temagadat eleybe vetnedee
monduan, Ne teğetec neteğetec
5 vram iesuson, eñesok gonozokat,
Emi iob en raytam teğetec, Emi
iob engemet verjyetec, es vram
iesuson eñe soc bozzosagokat ne
teğetec, Es akoron apold meg v-
10 radat es mesteredet aldot iesust,
terden aluan eloto, es oromest
reyad vened a veresegetek, ki
vğan gondol' mendeneket meg
tenned, hoğ ha ielennen volnal,
15 es azt monğad, Oh vram iesus
io mesterem, es edesseges att'am

8.

mi doloz ez'hoz em' vtarossa
got es gottzelmet Zennez' Nemele
stemet fya vage' Azet mi doloz
ez' mire engedi a te meneci attad'
ezeket. rayta' te'ni' Nare nem
veztedel' ez' gubogner' o' fya'yi' Mi
nek okaert' byonaba vram ihu'
a fyllon te veled' v'lo'ez' hozad'
kaszalkodominert en it nem la
toaki. tegeket Zeretnei de m'ab
mind ell' nek' d. i. kyr' k' g'plol
nec tegeket' ez' bolond' elmetelen
fido'k' E'ner' v'ama gondolat'
m'kepen petre v'luala a tuz'nel'
k'iuol magat meleg'ituen' mert
belol' a byon' tuz' meg' alutuala

mi dolog ez, hog' eni vlatatossa
got es gottrelmet zenuez el¹, Nemde
istenec fya vağc, Azert mi dolog
ez, mire engedi a te mehei att'ad,
5 ezeket raytad teñi, Mire nem
veztedel, ez ordog nec o fyayt, Mi-
nek okaert, bizonaba vram ihus
a földon te veled vloc, es hozad
tarsalkodom, mert en it nem la-
10 toc, ki tegedet zeretne, de incab
mind ellensegid,² kyc <1> golo-
nec tegedet, ez bolond elmetelen .
sidok ¶ Ennec vtanna gondol'ad
mikepen peter vluala a tuznel,
15 kuuol magat melegihtuen, mert
belol a bizon tuz meg alutuala,

¹Interlineáris betoldás.

²A szó utáni vessző körül egy törölt hosszú szárú betű nyomai láthatók.

9.
es meg tagaga vrat mondhan
Nem osmerem otet: Es mihopen
vz iesus: hazomjcz tekinte otet
Es latuan petre hogz vrom iesus
meg halotta es lattauala otet
leg ottan ki mene/a gonozoknar
kaszolokyr kopt meg tagatta
vala otet es keszegget sira
mihopen mostans sokar tznec
Oh vram iesus mel bodgor ajr
kiket tezentsegos zemenel ezen
kepen meg tekintez es az fagyos
Zimeketie epen gezeget fel
tezegetedre es meg vilagositad
mar hogz embor meg lassan teuel
geset/oh mel hamar meg oluaztat

es meg tagağa vrat monduan,
Nem ősmertem őtet, Es mīkepen
vr ieszus, haromzer tekinte őtet,
Es latuan peter, hođ vřonc ieszus
5 meg halotta, es lattauala őtet,
leg ottan ki mene, a gonozoknac
kozzolo, kyc kożot meg tagatta
vala őtet, es keserősegeł sira,
mīkepen mostanis sokac teznec,
10 Oh vram ieszus mel' bodogoc azoc,
kiket te zentseges zemeidel ezen
kepen meg tekintez, es az fođos
zűueket, ekepen¹ geryezt<a>ed² fel,
te zeretetedre, es meg vilagosihtat,
15 <nac>, hođ embor meg lassa, teuel-
geset, Oh mel' hamar meg oluaztt'ac

9

5r

¹A harmadik *e* fölött a sorközben piszkolt van.

²A *z* utáni rontott betűre a scriptor előbb ráírta a helyes *z* és *e* betűt, de ez utóbbi inkább *a*-nak olvasható, s ezért pirossal át is van húzva, főlé pedig interlineáris betoldással került az *e* betű.

hídgypt Zúnet/és alyhátesfiágnat
 vizeze teújtat/ly egés vram iel/ig
 Zent seges attám/kezon a te ke-
 gelmessegedet/hog valamikor
 sogg gákorat/ a te kégesseges
 Zemesdel meg tekint/ engemet/
 kiúel meg tekinted Zent petex
 apastalt/ Emeric vtama gondol
 hatod/ miképen Zent petex ap-
 astal sziuaa vram eb miképen
 gondola vala/ a soc iokab/ kihet
 vele tptual/ es miképen meg
 tagalta mila pect/ Emeric vtama
 a jido fevedel/ me/ es az hiegetten
 segnet/ Zofgati/ es az tpb/ siddoc
 olom memet/ es vrad iesus az

hidegolt zúuet, es aihtatossagnac
vizere terihtic, Keges vram iesus,
zentseges att'am, Kerem a te ke-
gelmessegedet, hođ valamikor,
5 soog ġakorta,¹ a te kegesseges
zemeidel meg tekínl engemet,
kiuel meg tekinted zent peter
apastalt, Ennec vtanna gondol-
hatod,² mikepen zent peter ap-
10 astal siruala vran, es mikepen
gondol'a vala, a soc iokat, kiket
vele toťualala, es mikepen meg
tagatta vala otet, Ennec vtanna
a sido feiedelmec, es az keđetlen
15 segnec zolgai,³ es az toť sidooc
olođi menec, es vrad iesus az

10

5v

¹A szövegi *a* mellett látható színes vonás talán a szó utáni vesszőt jelöli.

²A sorvégi elválasztás kettőspontja az egyéb zavaró pontok és szennyeződések miatt néhezen vehető ki.

³A *g* alsó szárát piszokfolt takarja.

111
gruzoknel meg kötötten hagi :
tatic es netalantan az hajnar
valamel' zegede vetetuen igen
meg götztuen hidedel es mun
kavalimert hided valas az eu
hogo vala azert te letkedben men
o hojares nag. szassal es kelez
segedel o zentseges labamat eler
es alytatof sagat apofgald meg
Zentseges kezet labat, es kemen
seges koteliaz azt mondati. Oh
vram iesus alykulmierz tegebed
meg nem, abal' h' auaglar,
nogyer meg ez en melemen
a te zentseges fued' es alytatof
sagat neri auanled magallat

- örizöknel meg kötötten ha-
tatic, es netalantan az haznac
valamel' zegebe vetetuen, igen
meg gottretuen, hidegel es mun-
- 5 kaul, mert hideg vala, es az eih
hozó vala, Azert te lelkedben men
o hoza'a, es nağ sirassal, es keserő
segel, vl' o zentseges labainac eleibe,
es aihtatossagal apolgasd meg,
- 10 Zentseges kezet labat, es kemeñ-
seges kotelit, es azt monğad, Oh
vram iesus cristus, miért tegedet
meg¹ nem zabadihthatlac, auag lac,
hoğogec meg ez en mel'emen
- 15 a te zentseges feied, Es aihtatos-
sagal neki aianl'ad magadat,

Országos Széchényi Könyvtár

¹Az e alatt tintafolt van.

12.,

es mend fele lazaridat, es ketseg
netkul mend neket, valamt ty
lo krende, meg ag: teneketr es
mongat n: arjog holla kesubere.
ket meg mondod az o keszues ardat,
es zenkepen az o bodog lakinal,
es duoseges melc mellet el nulgo
galies el zünag ilen allapathan.
latuan vradat iesus ^{in lazar}

maza valo ystem gon
napnat ellp idolat

Nidien keszues es zomoro

Züuel gondolat miki pen holual le
uen az su de tanai qba gyluen es a
te edes vrad iesus: kozigte vretur,
igen meg gottzetuen. Lukoz kegy

es mend fele baratidat,¹ Es ketseg
nelkül mendeneket, valamit tő-
lo kerendez, meg ağa teneket, Es
mongad neki, hoğ holda kelue,² eze-
5 ket meg mondod az o keserues aňanac,
Es ezenkepen az o bodog labainal,
es dilőseges mel'e mellet el nūgo
ğal, es el zúnağ il'en allapatban
latuan vradat iesust ha lehet³ Az pri
10 mara valo isteni gon
NApnac első ¶ dolat
ideien, keserues es zomoro
zúuel gondol'ad, mőkepen holual le-
uen, az sidoc tanal<a>ba ġoluen, es a
15 te edes vrad iesus, kőzigbe vitetic,⁴
igen meg ġottretuen,⁵ Mikor keğig

12

6v

Országos Széchényi Könyvtár

45

¹A harmadik *a* fölött tintafolt van.

²A szóvégi betűk környéke rendkívül szennyezett.

³Helyre utaló jellel ellátott, rubrummal aláhúzott interlineáris betoldás.

⁴Az első *t* alatt tintafolt van.

⁵Az utolsó szótag *u* betűje *e*-ből van alakítva.

Az írás egyes halvány vonalait a hasonmásban csak retussal tudtuk volna láthatóvá tenni. Erről, valamint az átűnések lefedéséről a paleográfiai hűség érdekében lemondtunk. Átiratunk természetesen a hasonmásban nem látható jeleket is tartalmazza.

OSZK

Országos Széchenyi Könyvtár - 963 7530 30 h

ISBN 963 8461 52 7

ISSN 0237-644 X

Felelős kiadó: Benkő Loránd

Felelős szerkesztő: Benkő Loránd

A szedést a Szövegfeldolgozó Iroda készítette

A kiadvány a Szövegfeldolgozó Iroda gondozásában készült

Példányszám: 600

lanorg